

vergadering **34**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Plenaire Vergadering

van 17 mei 2023

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

OPENING VAN DE VERGADERING	5
VERONTSCHULDIGINGEN	5
MOTIE VAN ORDE	
Opheldering over de stand van zaken	5
ACTUALITEITSDEBAT over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030	
– 7 (2022-2023)	6
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	40
MOTIE VAN ORDE	
Opheldering over de stand van zaken	40
ACTUALITEITSDEBAT over de resultaten van het PIRLS-onderzoek 2021 naar de leesvaardigheid bij Vlaamse leerlingen	
– 8 (2022-2023)	41
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Ann De Martelaer en Ludwig Vandenhove over nieuwe beleidsimpulsen voor assistentiehonden	
– 1567 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2	
Bespreking	74
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Katja Verheyen, Katrien Schryvers en Elke Sleurs over de aanpassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap	
– 1589 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2	
Bespreking	76
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Ann De Martelaer en Ludwig Vandenhove over nieuwe beleidsimpulsen voor assistentiehonden	
– 1567 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2	
Hoofdelijke stemming	76
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Katja Verheyen, Katrien Schryvers en Elke Sleurs over de aanpassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap	
– 1589 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2	
Hoofdelijke stemming	77
MOTIE van Chris Janssens, Yves Buysse en Sam Van Rooy tot besluit van de op 2 mei 2023 in commissie gehouden interpellatie door Chris Janssens aan minister Bart Somers over het uitblijven van het in het regeerakkoord afgesproken verbod op levensbeschouwelijke kentekens voor loketpersoneel	
– 1683 (2022-2023) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	77

MOTIE van Mieke Schauvliege, Staf Aerts, Chris Steenwegen, Imade Annouri en Jeremie Vaneekhout tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 – 1704 (2022-2023) – Nr. 1 Hoofdelijke stemming	78
MOTIE van Sam Van Rooy, Bart Claes, Leo Pieters en Chris Janssens tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 – 1705 (2022-2023) – Nr. 1 Hoofdelijke stemming	78
MOTIE van Jan Laeremans, Roosmarijn Beckers, Kristof Slagmulder en Chris Janssens tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de resultaten van het PIRLS-onderzoek 2021 naar de leesvaardigheid bij Vlaamse leerlingen – 1707 (2022-2023) – Nr. 1 Hoofdelijke stemming	78
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	79
BIJLAGEN	
Aanwezigheden	82
Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers	82

OPENING VAN DE VERGADERING

Voorzitter: mevrouw Liesbeth Homans

– De vergadering wordt geopend om 14.02 uur.

De voorzitter: Dames en heren, de vergadering is geopend.

VERONTSCHULDIGINGEN

De voorzitter: Ik deel aan de vergadering mee dat er verontschuldiging zijn ingekomen van de volgende leden:

Meyrem Almaci, Alessia Claes, Joris Nachtergaele, Katia Segers, Kristof Slagmulder, Kris Van Dijck, Maxim Veys: ambtsverplichtingen;

Freya Perdaens: bevallingsverlof;

Roosmarijn Beckers, Filip Dewinter, Sihame El Kaouakibi, Martine Fournier, An Moerenhout, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande: gezondheidsredenen.

MOTIE VAN ORDE

Opheldering over de stand van zaken

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Voorzitter, ik vraag bij motie van orde het woord over de agenda. Ik vind het een beetje vreemd hoe de agenda hier vandaag werd bepaald: twee actualiteitsdebatten over twee heel belangrijke thema's, wat mij betreft, maar het zijn natuurlijk niet de enige thema's die deze week ter sprake zijn gekomen. Ik denk aan de draaideurpolitiek op de cd&v-kabinetten, waar voor 1300 euro wordt gefactureerd door ex-ministers.

De voorzitter: U moet niet al op de inhoud ingaan, alstublieft.

Jos D'Haese (PVDA): Ik denk aan kabinetsleden die bedrijven hebben die worden gesubsidieerd in het beleid dat ze zelf uitschrijven. Ik denk aan de kind-begeleiderratio, die wordt opgetrokken in de buitenschoolse opvang.

En blijkbaar hebben alle partijen samen in het Bureau besloten dat we daar geen vragen over kunnen stellen. Ik vind dat verregaand. We hebben hier met de minister-president ooit een debat gevoerd over wie wat bepaalt, maar dat de andere partijen bepalen waar wij hier wel of niet vragen over moeten stellen, vind ik persoonlijk een beetje ver gaan. (*Applaus bij de PVDA*)

De voorzitter: Collega D'Haese, het is de bevoegdheid van het Uitgebreid Bureau om de agenda van de plenaire vergadering te bepalen. Ik zeg niet dat het altijd zo is, maar het is niet ongebruikelijk dat er geen actuelevragenronde meer is als er twee actualiteitsdebatten zijn. Het Uitgebreid Bureau heeft gisteren unaniem beslist om die actuelevragenronde vandaag niet te laten doorgaan. Punt.

En u zit niet in het Uitgebreid Bureau. Wat niet is, kan misschien nog komen. U bent geen erkende fractie en bent deze legislatuur niet vertegenwoordigd in het Uitgebreid Bureau.

Het incident is gesloten.

**ACTUALITEITSDEBAT over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030
– 7 (2022-2023)**

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het actualiteitsdebat over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030.

Het debat is geopend.

U kent de spelregels. Om te beginnen krijgt elke fractie drie minuten zonder onderbrekingen. Nadien krijgt de regering samen tien minuten. Vervolgens krijgt elke fractie opnieuw drie minuten, maar dan wel met onderbrekingen.

Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Gerommel in de marge, dát, beste Vlaamse Regering, is jullie antwoord op de klimaatuitdaging. Duizenden Vlamingen maken dag in, dag uit bewust keuzes voor een beter klimaat. En deze Vlaamse Regering laat hen in de steek.

Het Vlaamse klimaatbeleid is er keer op keer een van zo weinig mogelijk en liefst nog een beetje minder, terwijl jullie zouden moeten gaan voor meer en voor beter. Wat jullie prioriteit vandaag zou moeten zijn, is het herstellen van de natuur, het hernieuwen van de energie, het herdenken van onze mobiliteit en het heruitvinden van onze economie. Vier dingen die jullie zouden moeten doen, vier dingen die jullie weigeren.

En we kennen de oplossingen. Het enige wat ontbreekt, is vijf minuten politieke moed.

Ik begin met natuur. Natuur is onze goedkoopste en efficiëntste bondgenoot. Groen zorgt voor propere lucht, voor bescherming tegen de hitte, tegen de droogte, tegen overstromingen, en het is nog goedkoop ook. En toch komt er geen betonstop, zijn we niet massaal aan het ontharden en voeren jullie oppositie tegen de Natuurherstelwet, terwijl jullie die zouden moeten omarmen.

En dan is er energie. Maak toch werk van die zonnepaneel. Het is mij een raadsel waarom er niet op elk dak in Vlaanderen een zonnepaneel ligt. Maak werk van meer isolatie, want de energie die er nu is, stroomt langs ramen en deuren naar buiten. Heel wat mensen, en vooral de kwetsbaren, wonen in energieverslindende woningen. En wie geen startkapitaal heeft, beste Vlaamse Regering, heeft niets aan de renovatiepremie waar jullie nu mee zwaaien.

Ten derde is er de mobiliteit. Maak van de ecologische keuze de meest logische en de goedkoopste. Maar jullie doen geen forse investeringen in de fiets of het openbaar vervoer. Je zult maar afhankelijk zijn van een bus die er nooit is of je leven wagen op een moordstrook elke dag. Jullie steken liever budgetten voor mobiliteit in verlieslatende luchthavens, dan in vlotte en veilige en goedkope mobiliteit voor iedereen.

En tot slot is er de economie. Van een vervuilende wegwerpeconomie zouden we moeten evolueren naar een propere en gezonde economie met hergebruik als inzet. Dus, stop met subsidiëren van de vervuilende industrie, en maak werk van die propere industrie. Maak een plan voor landbouw, want vandaag is er geen enkele bindende ambitie om de methaanuitstoot van die 2,4 miljoen winderige koeien af te bouwen.

Collega's, 47 procent minder uitstoot vond deze Vlaamse Regering alvast veel te veel. Dat weten we. Maar ik doe jullie een voorspelling: de 40 procent die jullie

nu met jullie plan vooropstellen, zullen jullie ook niet halen. Jullie hebben de kennis en de macht om op grote schaal het verschil te maken, maar lef en ambitie, dat hebben jullie niet. *(Applaus bij Groen en van Kim De Witte)*

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord voor de PVDA-fractie.

Jos D'Haese (PVDA): Beste regering, vandaag nog komt het nieuws dat de 1,5 graden, de fameuze doelstelling die gesteld werd op de klimaatop in Parijs, waarschijnlijk al binnen de komende vijf jaar zal worden bereikt. Klimaatverandering gaat steeds sneller en in dit akkoord ontbreekt elke ambitie om daar iets aan te doen. Dit akkoord maakt dat opnieuw duidelijk.

We hebben vier ministers van Klimaat in dit land, maar nul klimaatbeleid, en al helemaal niet in Vlaanderen. Minister Demir, u bent minister van Klimaat, maar zeg dan toch gewoon dat het u niet interesseert. Zeg dat het u niet interesseert dat het overstroomt in Noord-Italië. Zeg dat het u niet interesseert dat de mensen op de vlucht moeten gaan voor bosbranden en overstromingen. Zeg dat het u niet interesseert dat onze planeet onleefbaar dreigt te worden. Maar kom ons niet vertellen dat dit non-beleid iets aan de klimaatverandering zal doen. De ambitie moet echt fors omhoog, anders gaan we er niet geraken.

Mevrouw Demir, u noemt uw plan verstandig, met een bijdrage van alle sectoren, zonder sociaal bloedbad. Maar eigenlijk doet u met dit klimaatplan net hetzelfde als wat u de Europese Unie verwijt: u schuift de factuur gewoon door.

Vijf multinationals vervuilen in dit land evenveel als alle gezinnen samen. En naar wie schuiven jullie de factuur van het klimaatbeleid weer door? Opnieuw naar de burger. De Vlaamse Regering komt zeggen dat de mensen peperdure elektrische wagens moeten kopen en dat ze hun huis moeten renoveren. En die grote vervuilers? Die krijgen van jullie miljoenen en miljoenen euro's subsidies. Zouden we dat geld misschien niet beter investeren in, ik zeg maar iets, hernieuwbare energie, om echt iets te doen aan het klimaat, en intussen die grote vervuilers echt laten vergroenen? Als jullie de werkgelegenheid zouden willen beschermen, beste ministers, dan zetten jullie verder in op die ambitie. Want anders worden onze bedrijven gewoon de markt uit geconcentreerd op wereldniveau. Als jullie onze jobs willen beschermen, dan investeren jullie veel meer in hernieuwbare energie, want anders kunnen die bedrijven binnenkort niet meer draaien. Als jullie de werkgelegenheid willen beschermen, dan moet de ambitie zwaar omhoog.

Jullie moeten ook alternatieven en maatregelen bieden die het voor mensen mogelijk maken om deel uit te maken van de oplossing. Daar ontbreekt het vandaag totaal aan. Dingen opleggen en dingen verbieden, daar is deze regering goed in, dat is geen enkel probleem, maar de mensen oplossingen bieden ...

Neem nu mobiliteit. We staan allemaal stil in de file. Diesel en benzine zijn peperdure, we betalen ons blauw aan taxen. Wat wil deze Vlaamse Regering daaraan doen? Ons verplichten om elektrische auto's te kopen. Wie zich zo'n nieuwe elektrische auto kan veroorloven, krijgt binnenkort een premie en een laadpaal voor de deur. Daar is geld voor. Maar wie de bus pakt, moet altijd maar meer betalen voor altijd maar minder dienstverlening en mag al blij zijn dat er überhaupt nog een bus opdaagt aan de halte. Misschien moeten we daar toch eens meer in investeren.

Dit klimaatplan gaat ver onder de lat, pest gewone burgers en biedt geen alternatieven. Ik stel voor dat jullie gewoon opnieuw beginnen. *(Applaus bij PVDA)*

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Geachte regering, beste collega's, voor de linkse oppositie gaat het vernieuwde Vlaamse Energie-en Klimaatplan alweer lang niet ver genoeg. Nochtans zouden ze beter moeten weten, zelfs verheugd moeten zijn omdat Vlaanderen het beter doet dan de andere entiteiten waar Groen toch mee aan het bestuur zit.

Collega's, klimaatbeleid is niet alleen toeteren over doelstellingen en percentages, voor ons is klimaatbeleid het nemen van concrete en pragmatische maatregelen en monitoring. De Vlaamse Regering nam al in 2019 en 2021 ontelbare concrete maatregelen en ook nu heeft de Vlaamse Regering opnieuw die ambitie, en dat alles, collega's, zonder een sociaal bloedbad aan richten. Een klimaatbeleid dat niet sociaal is, is geen klimaatbeleid. Ja, collega's, Vlaanderen staat inderdaad op de derde plaats van alle regio's of landen als het gaat over geïnstalleerd windvermogen per duizend inwoners, of als het gaat over geïnstalleerd PV-vermogen per duizend inwoners. De andere entiteiten, waar, zoals gezegd, Groen toch mee aan het stuur zit, zitten ergens in het midden van het peloton. Ja, de Vlaamse renovatiestrategie is de op een na beste van Europa en ja, België haalde zijn energie-efficiëntiedoelstellingen in 2020 maar voornamelijk dankzij Vlaanderen. Vlaanderen deed het beter dan voorzien, wat dus automatisch betekent dat de andere entiteiten, waar Groen toch mee aan het stuur zit, het slechter deden.

En ja, met ons gebouwenbeleid staan we veel verder en gaan we sneller dan de ambities van het Europees Parlement. Terwijl in Vlaanderen vanaf 2025 alle nieuwbouw fossielvrij dient te zijn, schuift de Europese Unie 2028 naar voren. Terwijl in Vlaanderen hernieuwbare-energieproductie bij nieuwbouw en ingrijpende renovaties vandaag al verplicht is, schuift de Europese Unie 2028 naar voren voor nieuwbouw en 2032 voor renovaties. Terwijl in Vlaanderen alle nieuwe eigenaars hun gebouw dienen te renoveren tot minimaal energielabel B, wil de Europese Unie dat voor woningen tegen 2033 en voor andere gebouwen tegen 2030. We gaan dus sneller dan wat Europa voor ogen heeft.

Nog sneller en nog ambitieuzer gaan zou ertoe leiden dat de Vlaming afhaakt. Dat kan en mag niet de bedoeling zijn. We moeten vermijden dat klimaatbeleid de koopkracht van de gezinnen en de concurrentiepositie van de bedrijven ondermijnt. Ja, we hebben ons altijd verzet tegen de 47 procent reductie. België en de andere entiteiten, waar Groen mee in het bestuur zit, duidelijk niet. Dat is hun keuze. Ik wens ze alle succes om ook alle maatregelen te vinden die zouden moeten leiden tot hun 47 procent reductie. Wij, Vlaanderen, vinden 47 procent CO₂-reductie en 12 procent meer hernieuwbare energie tegen 2030 wel ambitieus, maar neen, collega's, wij willen geen rood sociaal bloedbad. Vlaanderen zorgt voor een globaal plan dat technisch haalbaar, financieel betaalbaar en systeemtechnisch betrouwbaar is. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Het amateurisme en het opportunisme van deze Vlaamse Regering zijn dermate groot dat wij vandaag debaturen tekortkomen. Het was vandaag inderdaad een hartverscheurende keuze tussen het erbarmelijke onderwijsniveau, de klimaathysterie en natuurlijk de vriendjespolitiek op de kabinetten van enkele Vlaamse ministers. Het kan dus niet verbazen dat uit nieuw onderzoek blijkt dat de ontevredenheid over deze Vlaamse Regering groter is dan ooit tevoren. Dat was dan nog voor bekend werd dat minister van Klimaat en Regelgeving Zuhair Demir aan haar eigen stad Genk een klimaatsubsidie geeft van 60.000 euro, onder andere om een gebrek aan groen en illegale tuinpaadjes op te speuren in mensen hun privétuintje. Wie wordt betrapt, riskeert een gerechtelijke procedure en een boete. Dat is de orwelliaanse big brother-overheid anno 2023. Minister van subsidiestromen Matthias Diependaele kan die 60.000 euro

voor dit verwerpelijke ecocommunisme toevoegen aan zijn nog altijd veel te lange subsidieregister van maar liefst 17,8 miljard euro.

Maar niet getreurd, want maandag zei minister Demir doodleuk in 'De afspraak': "We hebben heel veel budgetten, en die budgetten raken nooit op."

Met een verhoging van min 32,6 procent naar maar liefst min 40 procent CO₂-reductie tegen 2030 is dit zoveelste klimaatplan nog onrealistischer en nog duurder dan het vorige, terwijl Vlaanderen nota bene instaat voor amper 0,18 procent – ik herhaal, 0,18 procent – van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Ook dit nieuwe klimaatplan zal dus geen meetbare en alleszins een verwaarloosbare impact hebben op het klimaat. Het zal echter wel een fundamentele impact hebben op de portemonnee en de keuzevrijheid van de Vlamingen. 'Keuzevrijheid', 'mensenmaat' en 'geleidelijk' staan niet in het woordenboek van deze Vlaamse Regering. Die fameuze zogenaamde energietransitie moet blijkbaar steeds sneller en dus onder dwang gebeuren. De stookolieketel, de gasketel en de brandstofwagen worden simpelweg verboden, en wat niet wordt verboden, wordt dan verplicht, zoals de elektrische warmtepomp, de digitale meter en het renoveren van je privéwoning. Ook de elektrische wagen zal de facto worden verplicht. Dit beleid van drastische CO₂-reductie en razendsnelle gedwongen elektrificatie zal autorijden, verwarmen, bouwen, wonen, met het vliegtuig reizen en voeding duurder maken. Omdat het elektriciteitsnet dit alles niet aankan, werd reeds het voor vele gezinnen duurdere capaciteitstarief ingevoerd, en straks – dat is nu bekend geworden – zullen de nettarieven stijgen, met zelfs 80 procent. (*Opmerkingen van minister Zuhal Demir*)

Minister Demir, in 'De afspraak' zei u dat mensen boos zijn omdat politici van alles beloven, maar het tegenovergestelde doen. Wel, in dit geval, in het geval van dit klimaatbeleid zijn mensen boos omdat ze worden opgezadeld met steeds meer regelnevel en steeds hogere kosten. Dit klimaatplan maakt het leven van de Vlamingen minder vrij en duurder, en daarvoor passen wij. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord

Robrecht Bothuyne (cd&v): Voorzitter, collega's, ik zou mijn betoog willen starten met een krantenkop van vandaag. In De Standaard stond: "Economie groeit, uitstoot daalt". Dat is een heel simpele titel, die eigenlijk de essentie van de uitdaging waarvoor we staan, heel goed samenvat. We zijn op dit moment een ontkoppeling aan het realiseren tussen onze economische groei en de strijd tegen klimaatverandering. De economie groeit, de welvaart groeit, het welzijn stijgt en de uitstoot daalt. Dat is de uitdaging waar we voor staan, en ook in België wordt dat op dit moment gerealiseerd door onze gezinnen, onze bedrijven en onze overheden. We blijven dus zeker niet achter. Kijk maar naar de cijfers van de buitenlandse investeringen in Vlaanderen. Minister-president, die pieken op 5,3 miljard euro. De koopkracht van de werknemers steeg hoger dan elders in Europa. Dit zijn feiten, dit zijn cijfers die eigenlijk twee hardnekkige mythes qua klimaatbeleid volledig ontkrachten.

De eerste is de groene mythe van 'degrowth': we moeten allemaal ontgroeien. Minder welvaart, minder welzijn: dat is de redding van ons klimaat. Dat is het groene recept. Collega Vaneekhout bestond het zelfs om een tijdje terug in de krant te beweren dat de planeet binnen zeven jaar zal vergaan. Als het gaat over het aankweken van apathie, het afstoten van mensen om mee te gaan in deze klimaattransitie, dan heeft collega Vaneekhout alvast een eerste prijs verdiend. Het is pure bangmakerij en het helpt ons absoluut niet vooruit. Het is bovendien helemaal niet wat de wetenschap zegt.

De tweede mythe is die van de klimaatvertragers. Collega Van Rooy is net van dit spreekgestoelte verdwenen. Dat zijn de mensen die beweren dat elke klimaatmaatregel onhaalbaar, onbetaalbaar en gewoon ronduit ondraaglijk is. Ik denk dat dat de heel zwarte mythe is qua klimaatbeleid, en ook die wordt door deze cijfers doorprikt, denk ik.

We nemen met deze Vlaamse Regering krachtige maatregelen, waarbij we tegelijk onze industrie en onze voedselproductie kansen geven en sterker maken, om zowel economisch als ecologisch het verschil te maken. Tegelijk zorgen we er met gerichte maatregelen voor dat de meest kwetsbaren meekunnen in de transitie waar we voor staan. Onze bedrijven hebben dat goed begrepen. Alleen al de jongste week las u in de pers cijfers over een record qua investeringen in batterijen, over recordinvesteringen in zonnepanelen, over recordinvesteringen in snellaadinfrastructuur en zo verder.

Sommigen zullen zeggen dat we te weinig doen. Ik denk dat de Vlaamse benadering met concrete en becijferde maatregelen in schril contrast staat met de benadering in Wallonië en Brussel, waar vlotjes wordt meegedaan aan het wereldkampioenschap ambitie, maar waar de concrete maatregelen al te vaak achterwege blijven. Vlaanderen gaat voor 40 procent, maar Vlaanderen is, tot spijt van wie het benijdt, in dit land niet alleen bevoegd voor het klimaat. Natuurlijk heeft ook de federale overheid een verantwoordelijkheid en we rekenen erop, minister, dat u samen met uw federale collega's effectief die 47 procent die België wil gaan realiseren, ook zult realiseren. Het federale aandeel dat in haar klimaatplan vervat zit, zal ervoor zorgen dat ook in Vlaanderen reductie wordt bewerkstelligd, waardoor Vlaanderen en België mee koplopers kunnen zijn in de klimaatstrijd die we allemaal samen voeren. *(Applaus bij cd&v en Open Vld)*

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Collega's, welkom bij het actuadebat over het Vlaams Energie- en Klimaatplan. Ik had het vandaag liever over andere dingen gehad, onder andere over het onderwijs, wat een prima debat is. We zijn in de commissie, collega Gryffroy, bijna aan het einde van een lang jaar aan evaluatie van het Vlaams Energie- en Klimaatplan, en het zou natuurlijk leuk zijn geweest als we eerst zelf onze evaluatie hadden kunnen maken en die dan, samengevoegd met dit debat, tot een krachtige parlementaire doorlichting hadden kunnen smeden. Maar niet getreurd, lieve klimaatvrienden, dat zal nog komen.

Zoals collega Bothuyne al terecht aanhaalde, is het voor de ene een zaak van minder en minder, terugkeren naar paard en kar – of het scheelt niet veel –, stoute industrie, 'dat moet hier allemaal gedaan zijn' en 'niemand mag nog iets doen', 'geen vrijheid' en 'de staat zal wel bepalen wanneer je met je bus naar huis mag rijden', mijnheer Tobback. Voor de andere is het allemaal quatsch, wichelroedelloperij en hysterie. Mijnheer van Rooy, ik vind uw grote bezorgdheid over de energiefactuur wel straf. Vlaams Belang pleit ervoor om de Ventiluskabels volledig ondergronds te steken, met een kostprijs van minstens maal vijf, maal zes of maal tien, maar dat is dan geen probleem voor de arme betalende energieverbruiker.

Nee, collega's, de waarheid ligt natuurlijk in het midden. We hebben in Vlaanderen enorm veel expertise. We zijn een dichtvertakt landje. We hebben veel expertise. Als ons onderwijsdebat ervoor zorgt dat we dat kunnen blijven aanboren, dan ziet het er niet slecht uit. Want wij kunnen in Vlaanderen een voorbeeld zijn voor de rest van de wereld voor hoe het ombouwen van een economisch systeem tot een klimaatvriendelijk systeem, ervoor zal zorgen dat we nog welvaart in de toekomst hebben. Want vergis u niet, dat gaat niet alleen

over een morele plicht om iets aan de klimaatverandering te doen, want er liggen ook opportuniteiten.

Het is dus niet alleen een verhaal van minder, minder, minder. Voor ons is het vooral een verhaal van meer, meer, meer: meer vrijheid, meer welvaart en meer toekomst voor onze kinderen. Collega van Rooy, wie dacht dat afhankelijkheid van fossiele brandstoffen alleen met CO₂-uitstoot te maken heeft, is eraan voor de moeite. De zorg voor het klimaat betekent ook minder afhankelijk zijn van autocraten, van landen die geopolitieke strategieën ontwikkelen en hun eigen land kapot maken op basis van die grondstoffen. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Een circulaire economie staat dus ook in het Vlaams Energie- en Klimaatplan, en dat zijn de modellen die wij moeten omarmen. Dat zijn modellen waar iedereen beter van wordt, van laag tot hoog, van klein tot groot, van kmo tot groot industrieel bedrijf, van zelfstandige tot een andere ondernemer of gewone burger. Dat is het enige klimaatverhaal waar wij voor staan en ik hoop dat we daar vele Vlamingen in zullen meekrijgen.

Er zijn een aantal maatregelen genomen. Minister, voor ons had het iets ambitieuzer gemogen. We denken trouwens dat een aantal van de maatregelen die in het plan staan, automatisch tot betere resultaten zullen leiden, wat we dan zullen zien. 'The proof of the pudding is in the eating', en aan de meet geven ze de bloemen. Stop de ambitie zeker niet weg, maar monitor goed wat elk van die maatregelen als resultaat boekt, want we kunnen wel geld uitgeven, subsidies geven en bijsturen, maar we moeten aan het einde van de rit ervoor zorgen dat er resultaten worden geboekt, zodat wij aan onze volgende generatie 'yes we can' kunnen zeggen. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Ik weet dat u ernaar uitkeek, voorzitter.

De voorzitter: Ja ja, absoluut. De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Collega's, als klimaatbeleid reality-tv was, dan was de Vlaamse Regering de Georges-Louis Bouchez van het spel. Ze kijkt toe terwijl anderen zich in het zweet werken, ze is allergisch om zelf veel te helpen, ze heeft altijd een geweldige uitleg waarom ze iets niet moet doen en ze remt iedere vooruitgang voor de hele groep. *(Applaus bij Vooruit, Groen en de PVDA)*

Nochtans, collega's, is er heel veel mogelijk. Onze economie in Europa is in de voorbije dertig jaar gegroeid met 60 procent, terwijl de CO₂-uitstoot met 30 procent gedaald is. Onder druk van de oorlog in Oekraïne lag de gasconsumptie in 2022 nog eens 20 procent lager dan de voorgaande jaren. Bedrijven en gezinnen hebben hun verbruik kritisch tegen het licht gehouden. Er werd en wordt nog altijd massaal geïnvesteerd in alternatieve energie, tenminste door hen die het kunnen. Het voorspelbaar effect, collega's, is dat de prijs van aardgas intussen opnieuw gevoelig gedaald is door de sterk gedaalde vraag. Dat is goed voor de mensen, goed voor de planeet, slecht voor de portemonnee van Poetin en andere autocraten. Wat willen we nog meer?

Collega's, gezinnen en bedrijven tonen wat er mogelijk is, als je de handen uit de mouwen steekt. Maar waar zijn de vergelijkbare inspanningen van de Vlaamse Regering? Ik zal het u zeggen: ze zijn er niet. Uw nieuw plan gaan niet alleen onder de lat door, het laat opnieuw al het eigenlijke werk over aan de burger, aan anderen. Met bijzonder weinig aandacht vooral voor hoe die dat dan moeten doen en vooral zonder een vinger uit te steken om hen daarbij echt te helpen.

Zo zou de uitstoot van personenmobiliteit moeten dalen tegen 2030 en al in 2029 – over zes jaar – zouden alle nieuwe voertuigen elektrisch moeten zijn. Dat terwijl elektrische auto's vandaag zo goed als onbetaalbaar blijven voor de meeste mensen en in de toonzalen van de grote merken van elektrische wagens alleen nog bedrijven en managementvennootschappen langskomen.

Over rekeningrijden hoor ik heel veel ondertussen. Van een plan voor comfortabele bussen, collega Schiltz, die ook zorgen dat je in het donker nog naar huis kunt, want de overheid bepaalt vandaag dat dat niet meer kan, horen we niks. Auto's van 100.000 euro voor de enen en tweedehandsdieselsbussen die na 7 uur 's avonds niet meer rijden, voor alle anderen.

De steunmaatregelen om woningen te renoveren laten nog altijd oudere eigenaars en jonge koppels, die geleend hebben en tot over hun oren in de schuld zitten omdat ze net gekocht hebben, in de kou staan, letterlijk en figuurlijk. Het eigen patrimonium aan sociale woningen voldoet nog in de verste verte niet aan de hoge EPC-normen en blijft de bewoners dus ook opzadelen met hoge facturen.

Collega's, het is een pijnlijke vaststelling dat de industrie de voorbije dertig jaar veel vooruitgang heeft geboekt, zoals blijkt uit de cijfers, maar dat de sectoren waarin de overheid zelf een verantwoordelijkheid heeft, stilstaan en achterophinken. Omdat u de verantwoordelijkheid die de uwe is – en daar sluit ik af – niet wilt opnemen. Omdat u inspanningen die alleen haalbaar zijn wanneer we ze samen aanpakken, doorschuift naar individuele burgers. Het tragische daarvan is dat we op die manier niet alleen de lasten op de rug van de verkeerde mensen leggen, maar dat de lusten die we allemaal samen zouden kunnen oogsten, nog meer dan ook uitblijven. Voor Vooruit moet een Vlaamse Regering zelf de handen uit de mouwen steken, 'mee-bouwen' aan welvaart en duurzaamheid voor iedereen en niet achteroverleunen en toekijken hoe mensen achteropraken. Minister-president Jambon, we willen ook u en uw regering zien zweten. (*Applaus bij Vooruit, Groen en de PVDA*)

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Dank u wel, collega's, en de verschillende tussenkomsten in het parlement. Ik zou willen beginnen met een citaat van een politicus die in 2007 reeds zei dat bijna elke politicus weet hoe je het klimaatprobleem moet aanpakken, alleen weet geen enkele politicus hoe hij achteraf dan nog verkozen ging worden. Daarna ging hij opnieuw over tot de orde van de dag.

Inderdaad, we zijn nu 2023 en hebben in 2019 een Klimaatplan gemaakt met een heleboel maatregelen. We hebben ook gezegd dat we dat gaan monitoren. Men kan ons en mij als klimaatminister veel verwijten, maar men kan mij niet verwijten dat ik geen maatregelen heb genomen. Het gaat misschien inderdaad veel over de doelstellingen, of we nu met 40, 50, 60 of 70 procent moeten zijn. Wij hebben vanuit Vlaanderen gezegd dat we de komende zeven jaar min 30 procent CO₂ moeten reduceren, want we hebben tot nu toe min 10 procent gereduceerd, waarvan de helft de afgelopen drie jaar.

Dus ja, we zitten in de juiste richting. Ja, we moeten een tandje bijsteken. Ja, we moeten ons plan versterken. Maar zeggen dat we geen maatregelen hebben genomen, dat klopt gewoon niet. We hebben eigenlijk ook wel verregaande maatregelen genomen, maatregelen die in Europa in geen enkel land al genomen zijn. Het parlement heeft hier bijvoorbeeld de uitfasering van de stookolieketels goedgekeurd. We hebben daar inderdaad gekozen voor de redelijkheid. We weten wat de horizon is. We weten waar we naartoe moeten gaan, en dat is afscheid nemen van fossiele brandstoffen. Maar we willen dat op een redelijke manier doen, en niet door onmiddellijk een verbod in te voeren: gedaan, weg.

Neen, we hebben gezegd dat als het kapot en niet meer herstelbaar is, we de mensen gaan begeleiden richting fossielvrij.

We hebben eerst een renovatieverplichting opgenomen voor de gebouwen van de tertiaire sector en de overheidsgebouwen. We hebben in 2022 die renovatieverplichting ingevoerd. Is dat omdat wij houden van verplichtingen, mijnheer Van Rooy? Neen, integendeel, maar we zien wel dat we in Vlaanderen heel wat oude woningen hebben. Ook op de particuliere woningmarkt hebben we heel veel E- en F-labels. En ook daar hebben we gekozen voor de weg van de geleidelijkheid. We weten wat de horizon is. We weten waar we naartoe moeten gaan. Maar we gaan inderdaad de Vlamingen niet vandaag al verplichten om nu al naar een A-label te gaan. En als de linkse oppositie vindt dat het allemaal veel sneller moet en dat dit niet snel genoeg is, dan moet men misschien ook eens aan die Vlaming gaan vertellen hoe men dat moet doen. We hebben voor de woningen 1 miljard euro vrijgemaakt. Mijnheer D'Haese, u kunt niet verwachten dat wij alle woningen in handen gaan nemen en die allemaal gaan renoveren. Dat gaat gewoon niet. We hebben wel 1 miljard euro vrijgemaakt.

We hebben ook een hervorming doorgevoerd. We hebben beslist om één loket te creëren, om te ontzorgen en om de energiehuisen te versterken. En we zien effectief dat er de afgelopen zes maanden honderdduizend aanvragen zijn geweest voor een renovatiepremie. Dat is inderdaad hoe we het doen. We gaan naar een D-label – daarna naar een C-label, maar de verplichting geldt voor het D-label – en we doen dat aan de hand van een financiële ondersteuning. Ik ben dan ook heel tevreden met de hervorming die we daar hebben doorgevoerd, met dat ene loket en de budgetten die we hebben vrijgemaakt, voor iedereen, ook voor mensen die werken, en ook mensen die gepensioneerd zijn, hebben recht op een premie. En we zien dat heel veel mensen daar een aanvraag voor doen.

Ook wat de zonnepanelen betreft, zijn wij de regio in heel Europa die als allereerste heeft beslist om een zonnepanelenverplichting op te leggen voor de grote energiegebruikers. Dus zeggen dat er geen maatregelen worden genomen of dat we niet durven, dat klopt niet. Dat klopt gewoon niet. Ik vind dat we die ballon ook wel eens moeten doorprikken.

Of jullie het nu graag horen of niet aan de linkerkant, Vlaanderen staat op plaats 3 als het gaat over wind en zon. Dat is dus heel goed. Ik denk dat Nederland ons nog voorafgaat. We hebben de ambitie om een stapje vooruit te zetten, want ik denk dat we inderdaad meer kunnen doen. Daarom hebben we die doelstelling ook verhoogd: 12 procent meer hernieuwbare energie uit wind en zon. Bij windenergie hebben we ook de procedures aangepakt, zodat het veel sneller gaat. Bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen komt er ook een 'fast lane'. We hebben ook beslist om de provincie daar tussenuit te halen. Dan hebben we weer zes of negen maanden gewonnen. Dat kan dus allemaal sneller. Dus zeggen dat we geen beslissingen en geen concrete maatregelen nemen, klopt niet. We hebben maatregelen genomen die we moeten nemen, ook al zijn die moeilijk. Maar we gaan voor de weg van de geleidelijkheid. En wij kiezen ook heel duidelijk voor een goede ondersteuning.

Wat hebben we nu nog bijkomend beslist in deze actualisatie? Dat is ook weer een stap verder. Als men ingrijpend energetisch gaat renoveren, zal dat fossielvrij moeten zijn tegen 1 januari 2025. Als je dus een oude woning hebt en alleen de muren overhoudt, dan zal de regelgeving zijn dat het fossielvrij moet zijn. We hebben ook de premie voor de gascondensatieketel afgeschaft. Ook daar hebben we beslist om die budgetten, namelijk 30 miljoen euro, richting isolatie te duwen. En er is ook de verlenging van de verhoogde premies rond warmtepompen.

Wij leven natuurlijk niet alleen op de wereld. Je bent afhankelijk van heel wat andere landen en continenten. Vlaanderen is verantwoordelijk voor 0,12 procent

van de wereldwijde CO₂-uitstoot, maar ik vind wel dat we ons deel moeten doen. Daarom heeft deze regering de keuze gemaakt om heel concrete maatregelen te nemen om die CO₂-uitstoot te reduceren.

We kunnen hier heel veel doen. We kunnen overmorgen zelfs klimaatneutraal zijn door allerlei zaken af te schaffen, maar je moet ook een beleid voeren rond klimaatadaptatie. De Blue Deal was het allereerste dat deze regering daarrond heeft gedaan. Dat is een beleid rond klimaatadaptatie. Dat beleid is er gekomen om ons te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Daar zijn ook ongeziene budgetten in gestoken tijdens deze legislatuur. Op meer dan honderd plekken in Vlaanderen zijn er heel wat infrastructuurwerken. Of je dat nu graag hoort of niet, het is zo. Dat is de richting die we de komende jaren moeten uitgaan.

Niks doen is geen optie. Wij moeten absoluut ons steentje bijdragen. Men zegt dat ik soms iets te veel als een boekhouder te werk ga, maar ik vind wel dat we de ambitie moeten hebben om die CO₂-uitstoot met 40 procent te kunnen reduceren. *(Opmerkingen)*

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Boekhouder is een eretitel, laat ons dat afspreken.

Collega's, ik denk dat we ons allemaal heel goed bewust zijn van het belang van een klimaatbeleid. Maar het debat dat nu al geopend is, geeft heel duidelijk aan hoe het gevoerd wordt. Voor de ene is dat niet ambitieus genoeg, voor de andere gaat het te ver en is het te ambitieus. De extremen hebben het in dit parlement zeer duidelijk aangetoond. Het zal altijd een debat zijn waarbij je de klimaatambities moet afwegen tegenover andere belangen. Of het nu over belangen in de landbouwsector gaat, of er voldoende economische groei gaat zijn en die klimaatambities dat niet gaan fnuiken, of er mobiliteitsproblemen zullen zijn, of wat dan ook.

Heel specifiek voor het beleidsdomein Wonen komt het erop neer dat je heel uitdrukkelijk die klimaatambitie moet afwegen tegenover betaalbaar wonen. In die zin verwondert het mij bijzonder dat er sommige mensen hier vooraan zeggen dat de Vlaamse Regering niet voldoende doet. Wij moeten meer zweten, was de uitdrukking. Dan zegt men eigenlijk tegen ons dat wij de burger nog meer lasten moeten opleggen, en nog meer op kosten moeten jagen, om ervoor te zorgen dat daar wel aan wordt voldaan. Als je zegt dat de Vlaamse overheid geld moet vrijmaken om daarvoor te betalen, vanwaar denk je dan dat dat geld komt? Dat komt ook van bij de burgers. Als we dus nog meer gaan vragen aan de burgers, ook al betalen we daarvoor vanuit de Vlaamse overheid, blijft dat een cirkel. Dat geld komt ook van de burgers.

Ik ben ervan overtuigd, zeker met betrekking tot Wonen, dat we het sociale belang van betaalbaar wonen goed afwegen tegenover die ambitie om een degelijk klimaatbeleid te voeren. We kunnen daar straks in het debat verder op ingaan. Maar in mijn ogen zijn de openingsstatements hier duidelijk, met de Vlaamse Regering hebben we dat evenwicht wel degelijk mooi gevonden.

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Lydia Peeters: Ik wil graag tussenkomen over het luik Mobiliteit, want ik heb hier manifeste onwaarheden gehoord. Wij zouden niet investeren in fietsinfrastructuur. Wij zouden niet investeren in openbaar vervoer. Wij zouden iedereen verplichten om een zero-emissievoertuig te kopen. Collega's, dat is allemaal uiteraard de reinste onzin.

Qua fietsinfrastructuur is er in deze legislatuur ongezien veel geïnvesteerd. Ieder jaar opnieuw werd er meer dan 300 miljoen euro geïnvesteerd. Dat betekent dat wij deze legislatuur alleen al voor fietsinfrastructuur langs gewestwegen 1,4 miljard euro zullen investeren. Daarnaast komt er een Kopenhagenfonds en extra investeringen voor lokale besturen. Dat betekent dat deze legislatuur 2 miljard euro in fietsinfrastructuur geïnvesteerd zal worden.

In openbaar vervoer zouden we niet investeren. Ook daar zijn ongeziene budgetten voorzien: 1,1 miljard euro op jaarbasis aan operating expenditure (opex), 300 miljoen euro inzake capital expenditure (capex). Van die 300 miljoen euro gaat er ruim 100 miljoen euro naar zero-emissiebussen. We willen met De Lijn naar zero emissie. Ik hoor dat hier vanuit de Vooruitfractie telkens opnieuw gezegd wordt dat wij fossiele bussen in West-Europa aankopen. Dat is de reinste onzin, maar u blijft volharden in de boosheid.

Tegelijkertijd willen we ook bijkomende maatregelen nemen. Zoals collega Demir al gezegd heeft, hebben we bij de actualisatie van ons Vlaams Energie- en Klimaatplan in 2021 al een heel aantal maatregelen op tafel gelegd. We willen deze nog uitbreiden.

En hoe willen we die uitbreiden? Door het zero-emissieverhaal nog meer te ondersteunen, zowel inzake vrachtvervoer als inzake personenvervoer. Inzake personenvervoer kijken we naar ondersteuningsmechanismes voor particuliere voertuigen, nieuwe en tweedehands, om daar voor de lagere prijsklasse wel degelijk een ondersteuning te geven. Enerzijds om te voorkomen dat deze wagens naar het buitenland gaan, anderzijds om er ook voor te zorgen dat iedereen die een betaalbare wagen wil aanschaffen, ook mee richting dat zero-emissieverhaal kan gaan.

De uitfasering richting 2029 is niet voor alle voertuigen, mijnheer Tobback. Het is voor de nieuwe voertuigen. U weet dat, maar u blijft dat hier ontkennen en wilt gewoon mensen schrik aanjagen.

Wat willen we tegelijkertijd nog doen? We willen ook zero-emissie bij vrachtvervoer uitbreiden. Hoe willen we dat doen? Door een vrijstelling te geven aan zero-emissie vrachtvervoer.

De voorzitter: Minister, kunt u stilaan afronden? Want uw collega wil ook nog iets zeggen.

Minister Lydia Peeters: Inzake de kilometerheffing en het wegennet breiden we de kilometerheffing voor vrachtvervoer ook uit richting de havengebieden, richting sluipwegen waar we vandaag heel veel lokale besturen over horen klagen. Dus kortom, dat zijn heel veel bijkomende maatregelen waarmee we wel degelijk van plan zijn om onze doelstellingen te halen.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Ik zal daar misschien nog kort bij aansluiten. Ik denk inderdaad dat wat voorligt, haalbaar en realistisch is om het ook uitvoerbaar te maken. Plannen met heel veel lucht in, daar hebben we niets aan.

Dus wat de sectoren betreft waar ik verantwoordelijk voor ben – economie en binnen economie dan ook landbouw –, weten we dat de doelstellingen daar ook zijn aangescherpt sinds het begin van deze legislatuur: nog eens 10 procent extra inspanningen. Voor de industrie gaat dat over 35 procent minder. Dat betekent vooral inzetten op het vergroenen van die warmteprocessors. Heel wat restwarmte die vandaag nog optimaler benut kan worden, kan teruggegeven worden aan onze bedrijven. We hebben ook een specifiek green-programma

vooropgezet, met 100 miljoen euro voor de komende twee jaar, waarmee we echt inzetten op de energie efficiëntie van de bedrijven.

Ook de landbouw moet zijn duit in het zakje doen, en heeft het vandaag niet onder de markt, maar doet desalniettemin zeer grote inspanningen in de mestopslag ten behoeve van onze bodem. Als we kijken naar de enterische emissies vanuit het vee dat daar gereduceerd wordt via voederadditieven, noem maar op, energetische emissies die vooral in de serrebouw aanwezig zijn, dan moeten die ook daar teruggedrongen worden tot 50 procent. Dat is daar de ambitie, door bijvoorbeeld in te zetten op energieschermen. Daar is het belangrijk om heel concrete maatregelen te nemen die effectief leiden tot de noodzakelijke CO₂-reductie.

De voorzitter: Goed, collega's, dan beginnen we nu aan de tweede ronde met onderbrekingen. Dan is het terug aan de Groenfractie, collega Aerts.

Collega's, kunnen we wel alstublieft – en ik heb het binnen het Uitgebreid Bureau ook aan de fractieleiders meegedeeld – een klein beetje, of een klein beetje veel discipline aan de dag proberen te leggen? Dat wil zeggen dat als jullie willen tussenkomen, dat dat uiteraard mag. Dan vraagt u het woord. Maar stel alstublieft een vraag aan diegene die vooraan staat, en begin geen debat onder elkaar op de banken. Of stel dan vragen aan de regering, dat mag uiteraard ook. Maar anders zijn we weer vertrokken voor uren. Mij niet gelaten, ik zit hier tot vannacht als het moet, maar dat is niet aangenaam voor diegene die vooraan staat, en ook niet voor mij trouwens.

De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Allereerst, collega's, zou ik me willen richten tot minister Demir, want klimaatstress lijkt uw nieuw woordje te zijn. U moet dat woord toch eens opzoeken, want u gebruikt dat verkeerd. Wat is klimaatstress? Kasper, mijn zoon van bijna tien jaar sprak mij deze week aan met een klein hartje over hoe dat de wereld er gaat uitzien als hij groot is. Waarom vraagt hij dat? Vanwege de klimaatopwarming. Dat is klimaatstress, en terecht, want in 2050 is Kasper zo oud als ik vandaag ben, en collega's, klimaatbeleid doen we voor hen, voor onze kinderen en hun kinderen. Wat is klimaatstress nog? Misschien moet u het eens vragen aan de duizenden Italianen die vandaag door overstromingen hun huis moeten ontvluchten. Dat is klimaatstress.

Dan ben ik het wel eens dat klimaatbeleid sociaal moet zijn, of het zal niet zijn. Maar klimaatstress is belangrijk. U moet dat woord niet misbruiken. Gebruik het waarvoor het echt dient.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Collega Aerts, u hebt mij eigenlijk wel nieuwsgierig gemaakt. Wat hebt u geantwoord aan uw tienjarige zoon Kasper als het over de toekomst van onze planeet gaat? Hebt u gezegd wat uw voorzitter heeft gezegd, dat het binnen zeven jaar gedaan is met de planeet, dat we afstevenen op een absoluut fiasco?

Hebt u hem verder angst aangejaagd, of hebt u een hoopvol antwoord gegeven? Hebt u gezegd dat als we het juiste beleid voeren, als we onze gezinnen en onze bedrijven op de juiste manier ondersteunen, we deze uitdaging aankunnen? Ik hoop dat u dat laatste antwoord hebt gegeven. Want dat is het antwoord van deze Vlaamse Regering, en helaas niet het antwoord van uw partijvoorzitter. *(Applaus bij de meerderheid en van ministers Zuhal Demir en Matthias Diependaele)*

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Collega Bothuyne, ik kan daar kort op antwoorden. Ik heb gezegd: "Ja Kasper, dat is hetgeen waarvoor ik elke week aan de mouw trek bij de meerderheidspartijen." Want er is niet genoeg urgentie bij jullie. *(Opmerkingen van Tinne Rombouts)*

Ik heb hem geantwoord dat er meer urgentie moet zijn om ervoor te zorgen dat ook hij een haalbare en mooie toekomst heeft. *(Applaus bij Groen en van Bruno Tobback)*

Collega's, als er een ding duidelijk is: deze regering heeft geen klimaatstress. U hebt nu het afgelopen kwartier het woord genomen. Er moest bijgestuurd worden, een tandje bijgestoken worden. Minister Demir, u hebt het veertig seconden over nieuwe maatregelen gehad. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Minister Peeters, ik moet u feliciteren, u hebt het anderhalve minuut over nieuwe maatregelen gehad. Minister Brouns, geen nieuwe maatregelen, dat is ook logisch want er staan geen nieuwe maatregelen in. De urgentie om die doelstellingen te halen ontbreekt bij jullie totaal. Die lat ligt vandaag veel te laag. Jullie mikken op 40 procent. Het is geen keuze om voor 47 procent te gaan. Dat is een Europese klimaatwet. Het verschil om die 7 procent wel of niet te halen, is de kostprijs van 1,4 miljard euro. Is dat dan het haalbare en het betaalbare verhaaltje? *(Applaus van Chris Steenwegen)*

Wie zijn daar de dupe van? Niet de bedrijven die vandaag met hun subsidies emissierechten kunnen afkopen, maar wel de gezinnen die het vandaag financieel heel moeilijk hebben want zij geraken er niet. 40 procent van onze gezinnen geeft aan dat zij hun woning niet kunnen renoveren ondanks de premies. Zij moeten op voorhand de middelen krijgen. Dat laat deze Vlaamse Regering na.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Collega Aerts, ik vind het zeer verwarrend. Ik kan begrijpen dat u moeite hebt – u bent inderdaad lid van de oppositie – om deze regering te steunen en om een goed klimaatbeleid te steunen dat nu op Vlaams niveau gevoerd wordt. U moet uw rol spelen. Maar dat u het federale klimaatplan tot nul reduceert, dat u dus nul uitstootreductie verwacht van het federale klimaatplan, van minister Khattabi en haar plan, dat is heel straf. Want tot op vandaag – tenzij u me corrigeert – is Vlaanderen niet volledig bevoegd voor alles wat het klimaatbeleid betreft. Als het gaat over spoorwegen, offshorewind of fiscaliteit zijn er nu eenmaal federale bevoegdheden. Inderdaad, wij geloven dat dat federale plan ook een uitstootreductie met zich zal meebrengen. Als je dat combineert met het Vlaamse plan, dan zullen we de doelstelling die Europa van lidstaat België verwacht ook effectief halen, tenzij u inderdaad zegt dat het federale klimaatplan maar om te lachen is en niks van uitstootreductie met zich meebrengt, maar ik hoop dat u dat niet bedoelt. *(Applaus bij cd&v)*

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Mijnheer Bothuyne, in uw klimaatplan rekent u al op de federale inspanningen, onder andere rond de zero-emissiewagens en de fiscale bevoordeling daarvan. U rekent daar al op. *(Applaus bij Groen)*

Dan nog haalt u uw 40 procent niet. U geraakt er niet. Uw plan bevat lucht. *(Opmerkingen)*

De voorzitter: Collega Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Minister Diependaele, u hebt gezegd om klimaatneutrale woningen tegenover betaalbare woningen te zetten. Vandaag staan er 180.000

mensen op een wachtlijst voor sociale woningen. Dat is meer dan dat we woningen beschikbaar hebben. Zet dan daarop in, zodat we ten minste aan hen een klimaatneutrale woning kunnen aanbieden. Vorige week is in de Klimaatcommissie nog maar eens aangehaald dat de grootste winst een goed geïsoleerde woning is en daar moet Vlaanderen een dikke stap in bijzetten.

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Mijnheer Aerts, u raakt daar een moeilijk punt aan. Dat is inderdaad een keuze die we moeten maken. De laatste jaren zijn we met de renovatie van onze sociale woningen sinds zeven tot tien jaar echt aan een inhaalbeweging bezig. U hebt daar nog enkele jaren geleden reportages over gezien. We zitten daar inderdaad met een geërfd, een historisch probleem. We proberen dat aan te pakken. In wat u nu zegt, begrijp ik de afweging. Wij proberen nu bij de nieuwbouw van sociale woningen inderdaad voorop te lopen. Dat is ook nog altijd zo. Met de eisen die wij vanuit Wonen in Vlaanderen stellen aan sociale huisvestingsmaatschappijen voor de nieuwbouw van sociale woningen zijn we wel degelijk strenger. We lopen daarmee voorop, maar dat heeft zijn prijs. Nu kun je twee dingen tegen elkaar afwegen. We gaan die bestaande woningen voor een deel moeten renoveren. U zegt om daar volop in te zetten, maar daarmee krijgen we geen netto woningen bij en blijft die wachtlijst natuurlijk staan. Waar zet u dan het meest in met het budget dat we nu hebben? Het is nu ongeveer 45 procent renovaties en 55 procent nieuwbouw. Dat lijkt me een goed evenwicht om effectief aan verder te werken. Je kunt op twee dingen tegelijk schieten, maar je kunt niet van twee dingen tegelijk hebben. Wat ga je eerst doen? Zorgen dat uw bestaande patrimonium helemaal gerenoveerd wordt en klimaatneutraal zal zijn, zoals u zegt? Of ga je eerst die wachtlijst wegwerken? Wij werken op dit moment aan allebei.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Voorzitter, ik heb een dubbele opmerking. Ik zal eindigen met een vraag aan minister Diependaele, maar ik wil wel eerst reageren op de fixatie van collega Bothuyne op de uitspraken die niet alleen ik heb gedaan maar die ook de klimaatwetenschappers doen.

Ik vind het toch van een vreemd politiek alloodi om te proberen politiek te kapen wat klimaatwetenschappers zeggen: de komende jaren zijn cruciaal om de leefbaarheid van onze planeet te garanderen. Collega's, als we het niet eens zijn dat dat de basisanalyse is, hebben we hier echt een gigantisch probleem. Dan hebben we niet alleen een politiek probleem maar ook een wetenschappelijk probleem. Duizenden klimaatwetenschappers geven wereldwijd aan dat we nog zeven jaar hebben om de cruciale omslag te doen. We zullen dus niet focussen op een politiek strijdje met een fractie die daar de urgentie van benadrukt, maar misschien wel samen de strijd leveren om de klimaatomslag echt te doen.

Collega Bothuyne, het stelt me heel erg teleur dat u blijkbaar de eerste afweging maakt en daar een politieke strijd van wilt maken, terwijl onze boodschap is dat dit een opdracht is voor het hele parlement, voor een hele politieke generatie. Vandaag zien we dat met wat de Vlaamse Regering voorstelt op geen enkele manier de doelstellingen worden gehaald die we tegen 2030 moeten halen.

De voorzitter: Oké. En nu de vraag aan de minister.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Minister Diependaele, wie waren de grootste slachtoffers van de energiecrisis vorig jaar? Niet u en ik, maar wel de mensen die in een kleine bescheiden woning wonen, of in een sociale woning die niet goed gerenoveerd is en die niet goed geïsoleerd is en waar geen zonnepanelen op liggen. Dat, collega's, zijn vandaag de slachtoffers van de klimaatopwarming en

van de energiecrisis. Minister, dan hoor ik u zeggen dat u kiest voor het spoor van nieuwe sociale woningen om daar de hoogste normen op te leggen. De realiteit is dat u honderden miljoenen tot miljarden bijna, een half miljard euro per jaar, bijna niet uitgegeven krijgt om de sociale huisvesting te versnellen en de energierenovaties, de energie-inspanningen en de energieprestaties van die nieuwe sociale woningen maar vooral ook van de bestaande sociale woningen aan te pakken.

Minister, wat staat er vandaag in het plan dat ervoor zal zorgen dat de omslag wat betreft sociale huisvesting er komt zodat de kwetsbaarste gezinnen in Vlaanderen de komende jaren niet opnieuw het slachtoffer zullen zijn van toekomstige energiecrisissen? Hoe zult u dat aanpakken? Want dat is uw verantwoordelijkheid, en niet doen alsof u met een aantal dingen bezig bent! Waarom krijgt u uw geld vandaag nog altijd niet uitgegeven? *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Mijnheer Vaneekhout, ik ben ongelooflijk blij met uw tussenkomst want u wijst hier uitdrukkelijk op het punt dat ik al maanden en jaren maak. Het feit is dat het de twee laagste inkomensdecielen zijn die nu net wel het best de energiecrisis zijn doorgelopen. De Nationale Bank heeft dat zeer duidelijk aangetoond. We moeten inzetten op de huishoudens daar net boven. Het zijn niet de mensen in sociale woningen die het zwaarst getroffen zijn, maar wel de mensen die op de private huurmarkt aan de slag moeten. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

Het zijn de mensen waarvoor we nu het geconventioneerde verhuren zijn gestart. Dat zijn de groepen waarop we moesten inzetten. De Nationale Bank heeft uitdrukkelijk bevestigd dat er onder andere vanuit de federale overheid veel te hard is ingezet om die laagste groepen te ondersteunen, die het niet het zwaarst te verduren hadden. Die daar net boven zijn het zwaarst getroffen.

Wij moeten inderdaad inspanningen leveren voor sociale woningen. Ik steek dat niet onder stoelen of banken. Elke keer ik hier een vraag krijg, heb ik dat gezegd. Wij werken op twee punten en een daarvan is absoluut die wachtljsten aanpakken. Maar daarnaast mogen we zeker aandacht houden voor die andere mensen op de woningmarkt. Ook die kennen problemen. Met Mijn VerbouwPremie, Mijn VerbouwLening en ook met de aanpassing die we maken met de verstrenging van het EPC-pad voor volle huurders richten we ons specifiek op die mensen die net boven die twee laagste inkomensdecielen vallen.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Minister, tot vier op de tien gezinnen in Vlaanderen geven aan dat zij niet de ruimte hebben om de inspanningen te doen die nodig zijn om hun woning energievriendelijk te maken. Dat wil zeggen: isoleren en investeren in hernieuwbare energie, zoals warmtepompen en zonne-energie. Vier op de tien gezinnen geeft dat aan. En u zegt dat we het zullen oplossen met het voortzetten van het huidige systeem van subsidies en premies voor mensen die het eventueel wel kunnen prefinancieren. Vier op de tien gezinnen in Vlaanderen, minister, hebben die ruimte niet. U zegt vandaag tegen die mensen: "U bent schuldig aan de klimaatverandering want u moet die investering doen en u doet ze niet." Terwijl wij zeggen dat u ervoor moet zorgen dat die mensen het geld op voorhand kunnen krijgen en dat u hen het moet laten terugbetalen wanneer het kan, wanneer hun energiefactuur gedaald is. Het aanpakken van de energiefactuur voor mensen die het moeilijk hebben zal samengaan met de aanpak van de klimaatverandering. U ontkent beide zaken. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Collega Vaneeckhout, collega Aerts, ik vind dit bijzonder teleurstellend. Goedkope kritiek en bangmakerij zijn het enige wat ik van de Groenfractie heb gehoord. Jullie zouden toch mee de kar moeten trekken rond klimaatbeleid. Ik had hier inderdaad graag een debat gehad over de concrete maatregelen die we zouden moeten nemen. Deze Vlaamse Regering neemt moedige maatregelen. Het is niet evident om een renovatieverplichting door te voeren. Het is niet evident om de reducties te halen die deze minister van Landbouw vooropstelt als het gaat om de uitstoot in die sector. Het is niet evident om de elektrificatie van ons personenvervoer versneld door te voeren. Dat zijn allemaal geen evidente maatregelen, die deze regering neemt.

Collega Aerts, u bent uw tussenkomst begonnen door de tijd te meten die de ministers hadden gebruikt om hun beleid toe te lichten. U hebt nog 2 seconden voor uw tussenkomst, en hebt nul concrete voorstellen gedaan om ons klimaatbeleid te verbeteren. Nul. *(Applaus bij de meerderheid en van minister Matthias Diependaele)*

Ik vind dat teleurstellend, niet alleen voor uw eigen zoon, maar voor alle kinderen in dit land.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Collega Vaneeckhout, we spreken over de komende zeven jaar. Wat dan ook moet gebeuren, is de kerncentrales minstens tot dan openhouden. Wat ook moeten gebeuren, is loskomen van het groen dogmatisch doemdenken. Daarmee moet u ook rekening houden. U spreekt enkel over een aantal zaken, waarvan ik de boodschap zelfs niet snap. Als je warmtepompen wilt installeren, als je elektrische wagens wilt, dan heb je elektriciteit nodig. Men gaat de kerncentrales sluiten. Jullie kunnen zelfs de woorden 'kerncentrales langer openhouden' niet in de mond nemen. *(Applaus bij de N-VA en van Bart Dochy)*

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Mijnheer Vaneeckhout, ik denk dat uw analyse juist is, dat zeer veel mensen het moeilijk hebben om die renovaties te doen. Net daarom hebben we maatregelen genomen om hen te ondersteunen. We hebben nu 450 à 500 miljoen euro die we geven aan Mijn VerbouwPremie. Om u het succes van die instrumenten aan te geven: we hadden in de begrotingsopmaak van 2023, dus voor dit jaar, 172 miljoen leningsmachtiging ingeschreven voor de Mijn VerbouwLening. Het ligt nu voor in de commissie Algemeen Beleid. Om u het succes van dat instrument te laten zien: in de begrotingsaanpassing 2023 gaan we van 172 miljoen euro naar 572 miljoen euro. Er komt 400 miljoen euro bij, vanwege het succes, omdat onze maatregelen effectief werken en mensen aanzetten om te gaan verbouwen. En wij geven ze daar de nodige ondersteuning voor. *(Applaus bij de N-VA en van Bart Dochy)*

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Minister, het is natuurlijk eigen aan statistieken en boekhouding dat je ze kunt interpreteren. Er is namelijk niemand die kan weten of alle miljoenen euro's die u hebt uitgegeven mensen ook aanzetten tot renoveren, of ze voornamelijk een leuke bijkomstigheid zijn, een extra voor mensen die sowieso zouden renoveren. Ik zeg ook niet dat dat allemaal zo is, maar u maakt er wel een zeer gemakkelijk amalgaam van, vooral wanneer uit onderzoek tot nu toe blijkt dat het echt niet die onderste inkomensdecielen zijn die in de eerste plaats beroep doen op de middelen die u toekent, en de aanvragers zijn van al die premies en leningen. Integendeel, het zijn juist de hogere inkomensdecielen die er in onevenredige mate gebruik van maken. Dat is ook logisch, want het zijn degenen die de financiële ruimte hebben om zich een

extra lening op de hals te halen en ze terug te betalen. Want zelfs renteloos – dat is ze trouwens vandaag al lang niet meer, want er wordt ook rente op betaald, ze is weliswaar gesubsidieerd – moet je nog altijd een maandelijkse afbetaling opzij kunnen leggen. Jonge gezinnen die net een huis gekocht hebben, hebben geen ruimte voor een extra lening.

Uw andere argument van daarnet was dat de onderste inkomensdecielen relatief weinig last hebben gehad. Dat heeft natuurlijk ook in grote mate te maken met het feit dat er bijzonder veel geld is besteed aan voordelen zoals premies en het sociaal tarief, om die energierekeningen laag te houden. U bent altijd degene die graag kijkt naar de boekhouding. Wat denkt u dat de meest verstandige investering is voor een toekomstig energiebeleid van een efficiënte overheid? Is dat iedere keer als de prijzen omhooggaan veel geld geven aan sociale tarieven omdat mensen op geen enkele andere manier hun rekeningen kunnen betalen? Of is dat nu grondig investeren zodat in de eerste plaats de mensen die het moeilijk hebben, kunnen renoveren, en onkwetsbaar worden voor dat soort prijsstijgingen? U zegt eigenlijk dat men dat federaal moet regelen met sociale tarieven, omdat de Vlaamse Regering geen tandje zal bijsteken. U zegt eigenlijk dat voor mensen die aantoonbaar niet renoveren, en ook aantoonbaar niet zullen renoveren – omdat ze het niet kunnen, ook dat is al meermaals aangetoond – de federale overheid eeuwig zal moeten blijven klaarstaan, trouwens ook met belastinggeld, om hun premies en sociale tarieven te geven.

Eerlijk gezegd denk ik dat we beter, in plaats van hier naar elkaar te pingpongen, met z'n allen samen zouden discussiëren over wat de meest duurzame investering is. Want al die bedrijven die hun CO₂-uitstoot hebben gereduceerd en toch gegroeid zijn, hebben investeringen gedaan. En dat is het verschil tussen hen en de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering doet die investeringen niet, de Vlaamse Regering hinkt achterop bij investeringen die sowieso al worden gedaan.

Ook uw zonnepanelencijfers zijn eigenlijk gewoon een achterophinken bij wat burgers vandaag aan het doen zijn. Een tandje bijsteken zit daar niet in. Nu, dat is daarin ook niet nodig, maar voor renovatie is er een gigantisch grote groep die u eigenlijk in de kou laat staan. Eigenlijk zegt u hen dat zij, de volgende keer dat de prijzen uit de hand lopen – en zolang we fossiele brandstoffen invoeren uit ik weet niet welke regimes allemaal kunnen we daarin niets garanderen –, zullen moeten hopen dat iemand premies en sociale tarieven voor hen heeft, want dat jullie niet in hun plaats of met hen hun woning zullen renoveren. (*Applaus bij Vooruit*)

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Mijnheer Tobback, het moet nadien maar eens worden nagelezen, maar met alle respect: ik denk dat u in de war bent. Wij maken net de tegenovergestelde keuze. Deze Vlaamse Regering heeft net uitdrukkelijk zo min mogelijk voor die sociale tarieven enzovoort gekozen. Tijdens de energiecrisis hebben we wel via de kinderbijslag voor een paar zaken met die sociale tarieven gewerkt. Maar wat wij uitdrukkelijk wilden, was net investeren. De Mijn VerbouwPremie en Mijn VerbouwLening zijn er net om structureel de energiefactuur van mensen naar beneden te halen.

Mijnheer Tobback, aan de overkant van de straat, waar u deel uitmaakt van de regering, heeft men ervoor gekozen om, zoals u zegt, eeuwig te blijven ondersteunen. Wij hebben beslist om dat niet te doen. Als we nu geld uitgeven, moet dat geld worden gebruikt om ervoor te zorgen dat we op lange termijn minder energie verbruiken. Dat zijn onze Mijn VerbouwLening en Mijn VerbouwPremie. Ik denk dat er een zekere verwarring is.

Verder kan ik mij nog de discussie voorstellen over de vraag of dit nu aanzet tot renoveren of niet. Ik ben het daarmee eens. Dat is een afweging die we altijd moeten maken. Als we een premie geven, helpen we daar dan mensen mee die het sowieso al van plan waren? Of zetten we mensen daarmee aan tot renoveren? Dat is een interessante discussie, waarnaar we eens wetenschappelijk onderzoek moeten doen.

Maar wat we niet kunnen ontkennen, is dat we mensen die het waarschijnlijk net niet konden nu de mogelijkheid geven om het wel te doen. We geven mensen de mogelijkheid om iets meer te doen, om iets verder te gaan. En dat bewijzen de cijfers ook. De cijfers tonen heel duidelijk aan dat onze maatregelen succes hebben. Ik heb daar een beetje een dubbel gevoel bij, eerlijk gezegd, omdat het de overheid dan ook een pak meer kost.

Ten slotte zegt u dat ze de middelen niet hebben. De investeringen die je doet, zowel met de Mijn VerbouwLening als de met andere ondersteunende maatregelen, moet je net nu doen. Waarom? We zien dat die energieprijzen zijn afgevlakt op een structureel net iets hoger niveau dan vóór corona. En dat verschil zorgt ervoor dat het nog altijd een goede zaak is om te gaan investeren in energiezuinigheid, dat je je investering terugbetaald krijgt met wat je uitspaart op je energiefactuur. Dat is het systeem dat hierin zit. Door ervan gebruik te maken, bewijzen de mensen ook dat het effectief werkt.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Minister, u schernt met cijfers en zegt dat het werkt, dat er mensen zijn die iets extra's kunnen doen die dat anders niet kunnen doen. Ja, dat zal wel zo zijn. Het zou nogal jammer zijn mocht dat niet het geval zijn. Ik zou anders niet weten wat we aan het doen zijn.

Maar u ziet in de cijfers toch ook dat er vandaag een heel grote groep is, tot 40 procent van de gezinnen in Vlaanderen, die aangeeft dat zij die stap niet kunnen zetten? En u ziet toch ook – dat is pure economie – dat die mensen, op het moment dat de energieprijzen het hoogst zijn, in de problemen komen, dat zij de hoogste facturen hebben? En u ziet dan toch ook dat op dat moment vorig jaar, een regering aan de andere kant van de straat de verantwoordelijkheid heeft genomen om het sociale energietarief op te schalen, om de mensen niet achter te laten in die crisis? Maar eigenlijk is de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat die mensen niet in de problemen komen, een Vlaamse bevoegdheid.

Dus ja, collega Gryffroy, u kunt proberen om allerlei schermen te verzetten naar de Federale Regering. *(Opmerkingen van Andries Gryffroy)*

Maar ja, ik ben fier om deel uit te maken van een regering die ervoor zorgt dat er tegen 2030 drie keer meer windenergie is op zee. Een regering die, in tegenstelling tot de regering waarvan u deel uitmaakte, ervoor zorgt dat er voor het eerst in tien jaar wel een plan is voor het spoor, een uitbreiding van onze investeringen in het spoor. Een regering die, in tegenstelling tot de regering waarvan u deel uitmaakte, wel voor een plan zorgt met de verlenging van twee nucleaire reactoren en die daarvan geen factuur zal doorschuiven naar de belastingbetaler. Want het is úw partij die een paar maanden geleden voorstelde om de kerncentrales te nationaliseren, niet de mijne. Wij zijn die onderhandelingen ernstig aan het voeren om ervoor te zorgen dat die factuur niet naar de belastingbetaler gaat, maar dat we wel energiezekerheid hebben.

Collega Bothuyne, wat ik teleurstellend vind, is dat ik hier vandaag een regering zie die nog altijd lijkt te ontkennen dat 40 procent van de gezinnen niet de nodige investeringen kan doen, een regering die de mensen nog altijd aan een bushalte laat wachten op een bus die nooit komt, die al twintig jaar

moordstrookjes laat bestaan in Vlaanderen zonder die aan te pakken. En die regering zegt dat de mensen het openbaar vervoer moeten nemen, de fiets moeten nemen en in hun woning moeten investeren. U laat de Vlamingen gewoon achter. En dat is het verschil tussen een regering zoals de Vlaamse Regering of een regering op het federale niveau waarvan de groenen deel uitmaken. Ik ben zeer fier dat wij daar deel van uitmaken. *(Applaus bij Groen en van Gwendolyn Rutten)*

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Het is uw regering die ervoor zorgt dat het sociaal tarief ongunstig is voor mensen met warmtepompen, want u doet daar geen aanpassing voor. Het is uw regering die ervoor zorgt dat de transportnettarieven plus 50 procent gaan, terwijl wij er tot 2030 voor 2 miljard euro groenestroomcertificaten uit halen, door de verlaging van de quota. Dat is het verschil tussen uw Federale Regering en onze Vlaamse Regering.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Collega's, dat is nu net wat ik daar vooraan aan het spreekgestoelte heb gezegd. Zo gaan we er niet geraken, door elkaar kapot te bestrijden over wie gelijk heeft en wier maatregel beter is. Op federaal niveau staat er een accijnshervorming op het getouw, die het begin van een taxshift wordt. De minister heeft al aangegeven dat ze tegen de volgende legislatuur het voorbereidend werk wil doen om een taxshift te onderzoeken. Wat betekent zo'n taxshift voor de mensen thuis? Het betekent dat wat vuil is duurder wordt, en wat proper is goedkoper. Op die manier worden al die investeringen, waarover u nu allemaal moord en brand schreeuwt omdat het asociaal is, goedkoper. In afwachting gebruikt deze regering de instrumenten die ze heeft. En ja, dat zijn premies. Ik ben er geen fan van. Wij, liberalen, willen fiscaliteit gebruiken en minder premies, maar voorlopig kan het niet anders, en we hebben uitzicht op een fiscale aanpassing. We zitten samen, collega's van de oppositie, in de Federale Regering. Ook in deze regering is daar appetijt voor.

Wat zegt u nu over de renovaties? Ik val van mijn stoel. Het zal nooit genoeg zijn. Mobiliteit is weer een drama. We hebben 150 elektrische bussen aangekocht. Er wordt massaal ingezet op meer fietspaden. Maar de bomen groeien niet tot in de lucht. Er worden prioriteiten gelegd, ja. Daar kunt u voor of tegen zijn, maar laat ons er alstublieft geen spelletje van maken over wat federaal geweldig is en Vlaams slecht, en omgekeerd. Het federale niveau heeft gedaan wat het moest doen om een sociaal bloedbad te vermijden, en wij hebben dat aangevuld met een andere economische aanpak. Vandaag wordt die stevige ondersteuning van de lagere en bescheiden inkomens en de sociale tarieven gecorrigeerd, en we werken verder. Ik zie daar geen discordantie in.

Alstublieft, de uitdagingen zijn zo groot, we hebben geen 'ambras' tussen het federale en het Vlaamse niveau nodig. We moeten elkaar alleen uitdagen om nog beter te doen. En met al die spelletjes zwartepieten hier zijn noch het klimaat, noch de portemonnee van de burger gebaat. *(Applaus van Marino Keulen)*

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Vermits collega Schiltz mij prikkelt om hem te prikkelen om beter te doen, zou ik er toch wel willen voor pleiten dat we beginnen met onze eigen cijfers niet overdreven in de verf te zetten. Collega Schiltz, er worden 160 bussen aangekocht. Bij mijn weten heeft de Vlaamse overheid zestien elektrische bussen rijden op dit ogenblik. *(Opmerkingen van Willem-Frederik Schiltz en Marino Keulen)*

In Brussel – en dat is een zakdoek groot, al zullen ze dat in Brussel niet graag horen –, rijden letterlijk meer elektrische bussen rond dan in heel Vlaanderen. Zo trots zijn we dus niet. Als iemand zegt dat er best wel een tandje bijgestoken kan worden, me dunkt dat dat geen onterechte kritiek is of geen goedkope oppositiepraat. Ik heb dat zelfs niet luid en brutaal gezegd. Maar het is wel gewoon een realiteit die u niet moet proberen onder de mat te vegen om te doen alsof u straf bezig bent. Deze regering is al vier jaar en deze coalitie al negen jaar bezig. We zijn inzake openbaar vervoer nog altijd nergens.

U zei daarstraks dat u wilt dat de staat gaat bepalen wanneer iemand de bus mag nemen. De waarheid is, collega Schiltz, vandaag bepaalt de staat, De Lijn, minister Peeters, dat je in de meeste plaatsen in Vlaanderen na 18 uur, laat staan in het weekend, geen bus meer kunt nemen. Dat is wat de staat vandaag bepaalt. Nochtans betalen we allemaal, ook met belastinggeld, voor die bussen. U zou een klein beetje meer moeite mogen doen om ervoor te zorgen dat ze er dan ook zijn voor iedereen. Want nog eens, in veel van de ons omliggende landen, in veel van de grote steden in die omliggende landen, is dat openbaar vervoer geen ondergeschoven kind maar een reële vorm van comfort, van vervoersmogelijkheden, van transport, van leefbaarheid. In Vlaanderen is het iets waar men blijkbaar, met name deze Vlaamse Regering, zo snel mogelijk vanaf moet. Want natuurlijk ja, het is een investering in comfort, in mobiliteit, een investering die de Vlaamse overheid doet. *(Opmerkingen van Willem-Frederik Schiltz)*

Als u ze doet, collega Schiltz, leg me dan eens uit waarom er nog altijd, op de dag van vandaag – en niet met iets uit het verleden, want ik denk dat u al langer in de regering zit dan mijn partij –, tramlijnen worden afgeschaft omdat men niet in staat is om de sporen te repareren, dat er vandaag nog altijd op veel plaatsen geen bus meer komt zodra het donker is en mensen echt naar huis willen, dat er eigenlijk op de meeste plaatsen minder aanbod is, ondanks het feit dat u gigantisch investeert. Waarin investeert u dan? In een hoop consultants misschien, ik weet het niet. Maar in meer bussen, op meer uren, op plaatsen waar mensen ernaar vragen is het vandaag in elk geval niet, want het resultaat is er niet. *(Applaus bij Vooruit en Chris Steenwegen en Onno Vandewalle)*

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): De tussenkomst van collega Schiltz heeft me ook al geprikkeld voor een vraag aan de minister. *(Opmerkingen)*

Daarvoor zijn we hier, om het debat te voeren. Ik hoor van veel van de collega's van de meerderheid de opmerking dat we vanuit de oppositie een beetje aan doemdenken doen en het allemaal een beetje te zwart inzien. Wat mij betreft, vertrekken we gewoon vanuit de praktijk, wat me al een heel goed startpunt lijkt. Wat zien we daar? Dat u, minister Peeters, en bij uitbreiding de hele regering, de lat heel hoog leggen qua woorden maar dat jullie er qua daden 3 meter onder kruipen. Als het over mobiliteit gaat, hebt u altijd de mond vol over hoe belangrijk openbaar vervoer is, over hoe belangrijk het is om je duurzaam te verplaatsen, vooral in stedelijke regio's.

We zijn onlangs met de commissie Werk op bezoek geweest op de Oosterweel-werf. Daar worden technologische hoogstanden gebouwd, mensen zijn er fier op, er worden bruggen gelegd waar men internationaal jaloers op is, miljarden worden er vrijgemaakt vanuit deze Vlaamse Regering. Wat zien we dat er gebeurt met dat openbaar vervoer waarvan u de mond vol hebt dat dat ongelooflijk belangrijk is en de ruggengraat van duurzame mobiliteit is? In Hoboken, waar ik ben opgegroeid, zijn de tramsporen inderdaad al zo lang versleten dat men eindelijk is begonnen met ze te herstellen. De tram mocht dan niet sneller dan 10

kilometer per uur, wat een reclame voor het openbaar vervoer anno 2023. Wat blijkt? De herstellingswerken gaan zo traag dat u de tram nu gewoon zelfs afschaft en dat men met de bus moet gaan, de bus, nota bene, die nog minder gaat rijden dan die trams.

Wat doet u? U pest de mensen al jarenlang weg van het openbaar vervoer. Wat een contrast tussen de technologische hoogstandjes en miljarden euro's die jullie vrijmaken voor auto-infrastructuur en het openbaar vervoer van een regering waarmee jullie al jarenlang samen aan het besturen zijn. Jullie kunnen nog niet eens tramsporen van 10 kilometer lang herstellen en ervoor zorgen dat er moderne tramstellen zijn die de mensen kunnen gebruiken. Op dit moment duwen jullie mensen weg van het openbaar vervoer en hebben jullie de mond vol van klimaatomslag, duurzame mobiliteit enzovoort, maar we zien vandaag de dag dat er nog altijd 10 tot 20 procent mensen minder het openbaar vervoer neemt uit onvrede omdat ze moeten overstappen, omdat er minder frequentie is, omdat ze er niet op kunnen rekenen. Wat voor een beleid is dat? Wat zegt het dat jullie die keuze maken voor auto-infrastructuur, waarop ze internationaal jaloers zijn, maar als het over openbaar vervoer en de mensen die het moeten nemen gaat, we ondertussen de lachende laatsten zijn? (*Applaus bij Groen en Vooruit*)

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Lydia Peeters: Collega's, men blijft hier maar zeggen dat wij niets investeren in openbaar vervoer. Herhaling is de beste leerschool, dus zal ik het bij dezen nog maar eens herhalen. Mijnheer Tobback, het is eigenlijk heel spijtig dat u vorige week niet aanwezig was in onze commissie. (*Opmerkingen van Bruno Tobback*)

Uw collega naast u heeft het allemaal gehoord en zal het u misschien nog wel eens willen bevestigen. Daarin heeft mevrouw Ann Schoubs nog eens geduid wat er allemaal inzake openbaar vervoer is gekocht en wat er staat aan te komen. Enerzijds hebben we in november 2021 zestig elektrische bussen besteld die nu gestaag geleverd worden. Er is inderdaad een lange periode over het effectief leveren heen gegaan, maar ze worden nu geleverd. In het jaar 2022 zijn er een negentigtal bussen besteld die ook zullen worden geleverd. Ook dit jaar worden er een honderdtal elektrische bussen besteld. Tegelijkertijd ondersteunen wij ook de pachters en zorgen wij ervoor dat zij ook volop inzetten op de vergroening van de hele vloot van De Lijn.

Ik nodig jullie uit, collega's, om toch nog maar eens het openbaar dienstencontract dat afgesloten is met De Lijn voor de periode 2023-2027, te lezen. In 2027 zullen er 1300 elektrische bussen rondrijden. Daarnaast zijn er driehonderd hybride bussen voorzien, zodat we er dan sowieso voor kunnen zorgen dat er in alle stedelijke kernen een zero-emissieverhaal is. U wilt dat ontkennen. Tegelijkertijd doen we ook strategische investeringen, collega's. En ja, er is een onderhoudsachterstand, maar we zijn ook bezig met de uitbreiding van het tramnet in Antwerpen, in Gent en we zijn het tramnet in Brabant aan het uitrollen. Dat zijn allemaal investeringen die later effectief ook zichtbaar zullen zijn.

Jullie zeggen dan dat de bussen niet rijden, maar dat is heel vaak een probleem van de vakbonden. (*Opmerkingen bij Groen, Vooruit en de PVDA*)

Collega's, ik ben vandaag heel blij, want we hebben vandaag een uitspraak in een arrest rond de gegarandeerde dienstverlening waarbij we die reiziger eindelijk niet langer in de kou moeten laten staan, waarbij er eindelijk duidelijkheid is dat die gegarandeerde dienstverlening een feit is. Daar waren jullie allemaal tegen en jullie vonden dat dat een slecht idee was. Gelukkig hebben we daar als Vlaamse overheid gelijk gekregen en is die gegarandeerde dienstverlening een feit en zal het niet langer kunnen dat vakbonden telkens de reiziger gijzelen en

dat ze er telkens voor zorgen dat die reiziger in de kou staat. Ik denk dat dat vooruitgang is, dat, en tegelijkertijd continu blijven inzetten op die efficiëntie, continu blijven inzetten op die investeringen. Dan zullen we effectief het verschil mee maken.

Tot slot wil ik ook nog zeggen dat alle vervoerregioraden, waarin alle lokale besturen vertegenwoordigd zijn, de openbaarvervoersplannen hebben goedgekeurd. Die plannen worden vanaf 1 juli dit jaar uitgerold. Het gros zal klaar zijn op 1 januari 2024. U zult het verschil wel degelijk zien. Het is een feit dat daar tijd overheen moet gaan, dat er efficiëntiewinsten moeten worden geboekt, maar daar zullen we alleszins aan blijven werken, en dat zal ook gebeuren. *(Applaus bij Open Vld en van Kathleen Krekels en Karin Brouwers)*

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Minister, ik zou u toch willen vragen om niet te antwoorden op vragen die niet zijn gesteld. Niemand, noch ik, noch collega Tobback, heeft gezegd dat u hebt bespaard op het openbaar vervoer in deze legislatuur, maar hoelang maakt uw partij deel uit van deze regering met cd&v en N-VA? Gaat u nu zeggen dat er in het verleden niet is bespaard? Gaat u ons zeggen dat de malaise die we vandaag de dag kennen, er niet is door de politieke keuzes die in het verleden zijn gemaakt door dezelfde partijen die vandaag in de regering zitten? Jawel. U zult dat niet kunnen ontkennen. U zegt blij te zijn met de gegarandeerde dienstverlening. Minister, zelfs als er geen staking is, is er geen gegarandeerde dienstverlening als je de bus of de tram wilt nemen in een stad als Antwerpen. *(Applaus bij Groen, Vooruit en de PVDA)*

Dat kan collega Schiltz alleen maar beamen, als mede-Antwerpenaar. Het punt dat ik net wilde maken is dit: hoe is het in godsnaam mogelijk dat we aan de top staan als het gaat over auto-infrastructuur, dat we internationaal een voorbeeld zijn en mensen jaloers maken, maar er bij het openbaar vervoer zelfs niet in slagen om elektrische dienstbordjes deftige informatie te laten geven aan de mensen, aan de Antwerpenaren, dat men niet kan rekenen op een bus die op tijd is? Dat contrast is gigantisch en toont de hypocriete houding en de foute keuzes die de Vlaamse Regering maakt als het gaat over een duurzame omslag naar de mobiliteit van de toekomst. *(Applaus bij Groen, Vooruit en de PVDA)*

De voorzitter: De heer Anaf heeft het woord.

Hannes Anaf (Vooruit): Minister, ik vraag me ook af in welke alternatieve realiteit u zich bevindt. In werkelijkheid zitten we met de grootste werf van de eeuw, met gigantische wegenwerken rond Antwerpen. Dat zijn noodzakelijke werken, maar daarbij moeten we een omslag maken naar meer openbaar vervoer, een modal shift. De realiteit is momenteel dat na jarenlange structurele onderinvesteringen de tramsporen versleten zijn en niet meer kunnen worden gebruikt. Dat is informatie van De Lijn. Het is De Lijn zelf die dat zegt. Er komt geen extra openbaar vervoer. Er is minder openbaar vervoer op het moment dat je de grootste werken van de eeuw hebt. In welke realiteit leeft u dan?

We hebben inderdaad met de commissie Mobiliteit de Oosterweelwerf bezocht. De boodschap die we daar kregen, was dat de modal shift alleen maar kan worden gerealiseerd als men in alle Scheldetunnels tol gaat heffen. Dan zullen het opnieuw de gewone mensen zijn die daarvoor zullen moeten betalen. Waarom? Omdat er niet voldoende wordt geïnvesteerd in openbaar vervoer, in extra openbaar vervoer op het moment dat het echt nodig is. *(Opmerkingen van Willem-Frederik Schiltz. Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Collega's, ik wil het debat niet nodeloos rekken, maar wat u hier vertelt, is manifest onjuist, collega Anaf. In het businessmodel van Lantis zit die modal shift, en er is ons uitgelegd dat dat nog altijd perfect haalbaar is binnen het terugverdienmodel dat nodig is om die tunnel betaalbaar te krijgen volgens de budgetten die beschikbaar zijn gesteld. De waarheid heeft haar rechten. U mag er boos over zijn dat in het verleden te weinig is geïnvesteerd in tramsporen en kwalitatieve trams. Dat mag. Deze regering heeft dat vastgesteld. We kunnen blijven discussiëren ... *(Opmerkingen van Imade Annouri)*

Men kan zeggen dat het de regering daarvoor of daarvoor was, of dat de cultuur bij De Lijn zodanig verziekt was door vakbondsrot dat men eerst daar al het geld tegenaan heeft gegooid. Dat kan. *(Opmerkingen bij Groen en de PVDA)*

Wacht, 'hold your horses'! We zouden elkaar kunnen platslaan met hyperbolen, maar ik doe dat niet. Ik wil dat niet doen. Ik zie alleen dat deze regering geld op tafel legt om een historische achterstand in te halen en meteen doorschakelt naar proper transport, zero-emissietransport. Nadien, als dat klaar is, kunnen we er nog over praten of er nog een tram hier of daar moet bij komen. U kunt echter niet zeggen dat deze regering het niet doet. U mag wel zeggen dat de vorige misschien te weinig heeft gedaan. Daar kunnen we lang over discussiëren, maar dat helpt vandaag niet één reiziger concreet verder. *(Applaus van Marino Keulen)*

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (Vooruit): Minister, ik was vorige week uiteraard wel in de commissie, zoals u weet. U komt altijd aanzetten met het gigantische aantal investeringen en bestekken die zijn uitgeschreven, maar de realiteit is dat er in de praktijk welgeteld zestien elektrische bussen rijden. De problematiek is veel erger dan dat. De realiteit is dat eind dit jaar 306 bussen uit dienst moeten worden genomen omdat ze niet meer voldoen aan de hedendaagse normen. Daardoor komt de dienstverlening nog meer in het gedrang en overweegt De Lijn zelfs om diensten te schrappen. Dat is het probleem, en hoe komt dat? Door een jarenlange onderinvestering door u en voorgaande regeringen.

Ik heb recent in een schriftelijke vraag aan u opgevraagd hoeveel ritten er recent geschrapt zijn door De Lijn. En weet u wat de realiteit is? Een op de vier bussen of trams reed afgelopen jaar niet op tijd. En weet u waarom? Niet door stakingen, maar wel door technische problemen en problemen met personeel. Dat is de realiteit, en dat zijn problemen door gebrek aan investeringen en foute keuzes door u en voorgaande regeringen. *(Applaus bij Vooruit. Opmerkingen van Marino Keulen)*

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Dat is hier het probleem van ons openbaar vervoer. Hoe lang zit u al in de regering, mijnheer Keulen? *(Opmerkingen van Marino Keulen)*

Voilà, we kunnen er nog om lachen ook.

U zit hier al jarenlang in de regering. Minister Demir was daarnet bezig over een minister die in 2007 iets gezegd heeft. Wie zat er dan al in de regering, mevrouw Demir? Uw partij, onafgebroken tot nu. *(Opmerkingen van minister Demir)*

Ik zou het toch nog eens nakijken als ik van u was.

Beste collega's, wat is het probleem bij De Lijn? Echt waar, de wereldvreemdheid waarmee mensen die nog nooit een bus of tram van binnen hebben gezien, over die bussen en trams spreken, daar krijg ik het van. *(Opmerkingen)*

Het probleem bij De Lijn is niet dat er mensen zijn die opkomen voor een goede dienstverlening. Het probleem bij De Lijn is niet dat er goede mensen zijn die opkomen voor goede loon- en arbeidsvoorwaarden voor de mensen die heel de dag met die bussen en trams rondrijden. Het probleem bij De Lijn, beste collega's, is dat de afgelopen vijftien jaar een vijfde van de werkingsmiddelen bij De Lijn is weg bespaard. *(Applaus bij de PVDA)*

Komt u het maar eens ontkennen. Het is de N-VA zelf, bij monde van mijnheer Descheemaecker, die het in de commissie is komen vertellen.

De impact daarvan zie je elke dag op het terrein, minister. Niet wanneer het staking is, maar wanneer je 's avonds, in de regen, staat te wachten, onder een buskotje dat lekt, op een bus die niet komt. Wanneer je in een bus zit waar ducttape aan de spiegels hangt, wanneer je 's ochtends in de spits zit op de Turnhoutsebaan, wanneer de bussen niet komen en als ze dan komen, je er niet opraakt en de mensen met de paarse jasjes je erin moeten duwen. Minister, dat is de realiteit van het openbaar vervoer. En verdorie, u hebt als minister van Mobiliteit geen flauw idee, maar werkelijk niet het minste, van de realiteit van ons openbaar vervoer, van de reizigers en van de chauffeurs die vandaag in Vlaanderen met het openbaar vervoer moeten rondrijden. *(Applaus bij de PVDA)*

Mijnheer Schiltz, dit gaat niet over wijzen naar het verleden, maar wel over een van de grootste ziektes ... *(Opmerkingen van Willem-Frederik Schiltz)*

Laat u mij nu ook eens uitspreken.

Dit gaat over een van de grootste ziektes van onze politiek, en dat is het gebrek aan verantwoordelijkheidszin en het opnemen van verantwoordelijkheid. *(Applaus bij de PVDA)*

Deze regering is niet gestart in 2019. Deze regering is gestart in 2014, in exact dezelfde samenstelling, en sinds 2014 gaat ons openbaar vervoer er alleen maar op achteruit. Als we nu eens zouden starten met daar een minimum aan verantwoordelijkheid voor te nemen, om dan te zorgen dat we eindelijk eens kunnen investeren, niet alleen in een paar elektrische bussen, maar ook in de werking van De Lijn, zodat we meer en latere bussen kunnen laten rijden en kunnen zorgen voor hogere frequenties, dan zouden we een begin hebben van een oplossing.

Maar op dit moment laat u de mensen die met het openbaar vervoer rijden, stikken. Jullie investeren wat in wegen, jullie investeren wat in elektrische wagens en de mensen die de bus nemen, kunnen creperen. Dat is niet de schuld van de vakbonden, want het zijn verdorie de enige die nog opkomen voor een betere dienstverlening. Dat is de schuld van deze regering, en ik hoop dat u er eindelijk een keer voor gaat zorgen dat dat gaat keren. *(Applaus bij de PVDA, Groen en Vooruit)*

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Ik voel mij ook wel even geroepen om twee dingen te zeggen. Collega Schiltz, het is helemaal geen lang debat om te discussiëren over wie dit in het verleden heeft veroorzaakt. Het is heel simpel: de vorige regeringen, waar u deel van uitmaakt, hebben daarop bespaard, en daar dragen de bestuursploegen vandaag de gevolgen van. Kijk, ik heb dat kunnen doen in minder dan een minuut. U zult dat niet feitelijk kunnen ontkennen.

Ik ga het hier wel niet pikken dat de vakbonden met de vinger worden gewezen voor de vertragingen als een van de grootste boosdoeners. Wie moet naar de passagiers toe de gevolgen dragen, dag in dag uit, van de besparingen die in het

verleden zijn gebeurd? Dat zijn de buschauffeurs, de mensen die bij De Lijn werken en die elke keer opnieuw moeten uitleggen dat ze te laat waren omdat ze vastzaten of het materiaal niet werkte, en die agressie moeten ondergaan. Zij zijn uiteraard de eersten, de 'first line of defence', en zij worden in de steek gelaten door de beslissingen die zijn genomen in het politiek beleid.

Dus om te eindigen en om het kort te houden, met de woorden van een onverdachte bron: Marc Descheemaeker, van N-VA-signatuur, zei een aantal maanden geleden dat we er op deze manier niet zullen geraken met die broodnodige modal shift voor het openbaar vervoer. Doe jullie huiswerk opnieuw en kom met een echt investeringsplan, want anders gaan we er niet geraken. (*Applaus bij Groen en van Bruno Tobback en Jos D'Haese*)

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Lydia Peeters: Ten eerste, mijnheer D'Haese, waar u het openbaar vervoer neemt, zal mij een raadsel wezen. Het zal alleszins niet in Vlaanderen zijn, want wij verplaatsen ons in Vlaanderen met het openbaar vervoer op een heel andere manier dan u hier beschrijft.

Ten tweede, klaarblijkelijk vindt u 1,1 miljard euro op jaarbasis inzake opex en vindt u 300 miljoen euro inzake capex, inzake investeringen, klein geld. Klaarblijkelijk is dat voor u niks. Wij investeren dit jaar 1,4 miljard euro in De Lijn. Dat zijn opnieuw investeringsmiddelen en operationele werkingskosten die worden geïnvesteerd in De Lijn. Het klopt niet dat er vandaag maar dertien bussen rijden. Er rijden er vandaag een tachtigtal, en tegen 2027 zullen er 1300 zero-emissiebussen of elektrische bussen rijden. Dat er problemen zijn bij de levering van de bussen, daar kan De Lijn of de Vlaamse overheid niet aan doen. Dat is puur te wijten aan de supplychainproblemen die onder andere de twee huidige leveranciers hebben. Dat weten jullie. Dus stop alstublieft met daarop te hameren. Die bussen zullen geleverd worden, die stelplaatsen zullen in orde gemaakt worden en dat zero-emissieverhaal van bussen zal alleszins een feit worden.

Ten slotte, collega's, ik heb in deze legislatuur – en jullie hebben het in de commissie zelf een paar keer toegegeven – geen enkele euro bespaard op De Lijn, integendeel. In het verleden was het reguliere budget qua investeringen voor De Lijn een bedrag van 140 miljoen euro. Dat is vandaag 300 miljoen euro. Dus stop alstublieft met te zeggen dat wij besparen op De Lijn. Integendeel, wij besparen niet op De Lijn. Maar ik ben wel tevreden, opnieuw, dat die efficiëntiewinsten er nu geboekt worden, dat die sense of urgency nu duidelijk is in de organisatie. Want herinner u, collega's, waarom hebben wij die gegarandeerde dienstverlening effectief uitgerold? Omdat we 35 stakingsdagen op jaarbasis hadden, waarbij de reiziger telkens opnieuw in de kou bleef staan. Dat is de realiteit en daarom hebben we die gegarandeerde dienstverlening uitgerold, is er ingezet op efficiëntiewinsten en kunnen we er nu straks voor zorgen dat die reiziger – die aangewezen is op dat openbaar vervoer – niet langer in de kou blijft staan. (*Opmerkingen van Jos D'Haese*)

Dat is de realiteit: geen besparingen bij De Lijn deze legislatuur, volop inzetten op strategische investering, op opnieuw de tramuitbreiding in Antwerpen, op de tramuitbreiding in Gent, op het Brabantnet voor de Vlaamse Rand. Kortom: we blijven investeren en we zullen dat ook blijven doen. Tegelijkertijd trekken we volop de kaart van duurzaamheid. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Ik wil eerst nog even terugkomen op minister Diependaele, die zei dat de meeste slachtoffers bij de private huurmarkt zitten. Dat klopt, er

zijn ook 180.000 mensen op de private huurmarkt die wachten op een sociale woning. Evident zitten daar de grootste slachtoffers. (*Applaus bij Groen*)

Collega Bothuyne vroeg nog naar een aantal van onze voorstellen. Dáár zit duidelijk een van onze voorstellen. Voor het overige, mijnheer Bothuyne, verwijs ik u ook heel graag door naar het verslag, want onze fractieleider Mieke Schauvliege heeft zeer goed toegelicht waarop wij willen inzetten. Er rest mij ook niet voldoende tijd om dat nog allemaal te gaan voorstellen.

Ik wil afsluiten met een aantal vaststellingen. Een: deze Vlaamse Regering vindt de Europese doelstelling te hoog. Twee: uw eigen lagere doelstelling haalt u niet. Drie: minister Demir zegt dat we tandjes moeten bijsteken en collega Schiltz vindt dat er meer ambitie nodig is. Met de maatregelen die hier voorliggen, daar gaan we het verschil echt niet mee maken, dat is veel te beperkt. Het is overduidelijk, en dat kan ik alleen maar opnieuw vaststellen na het hele debat: deze regering ontbreekt echt elke ambitie op het vlak van klimaatbeleid. U bent gebuisd. Na vier jaar is het duidelijk: u bent gebuisd en dat schaadt onze Vlaamse economie en dat schaadt onze gezondheid. Ons klimaatbeleid heeft dringend nood aan meer ambitie. (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Heel kort, mijnheer Aerts, twee zaken. Eerst en vooral moeten ook die mensen die inderdaad op de wachtlijst staan of op de private huurmarkt terechtkomen, een beroep kunnen doen op een huursubsidie of huurpremie. Het bedrag daarvoor is vorig jaar boven de 100 miljoen gegaan. Ten tweede had ik dan eigenlijk ook wel op uw steun gerekend voor ons decreet Geconventioneerde Verhuur, dat we een paar weken geleden goedgekeurd hebben, want dat is ook om die mensen een betaalbare woning aan te bieden op de private huurmarkt. U hebt dat niet gedaan. U vond dat het blijkbaar niet nodig was om daar ook voor te gaan zorgen. U hebt ons daar niet gesteund, en dat is jammer.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Voorzitter, ik zou nog lang kunnen doorgaan over de zogenaamde uitbreiding van de trams. Tram 3 in Gent, die is doorgetrokken, maar niet in gebruik wordt genomen wegens geen middelen. Tram 2 en 4 in Antwerpen, die voor onbepaalde duur buiten dienst zijn. Tram 4 in Gent, waar men zeven jaar aan bezig geweest is om te maken dat die weer kon rijden. Maar ik zal daar niet verder op ingaan.

Ik ga even terug naar het debat over het klimaatplan van deze Vlaamse Regering, omdat het mij opviel dat de tussenkomsten vanuit de meerderheid in de eerste ronde samen te vatten vielen als: "Vlaanderen is eigenlijk toch wel geweldig goed bezig. Fantastisch. En vooral beter dan de Walen." Hebben we eindelijk Vlaamse autonomie, dan moeten we het altijd over de Walen hebben.

Het is natuurlijk heel mooi dat u daarin gelooft. Ik vind dat fantastisch, mensen die geloven. Jammer genoeg is er ook zoiets als de realiteit. En de realiteit, dat is iets waar deze Vlaamse Regering telkens opnieuw tegen botst, de realiteit van de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen. Om de doelstelling van 40 procent te halen, wat nu de doelstelling van deze Vlaamse Regering is, is er een daling nodig van 1,6 procent per jaar. Zullen we hoger-lager doen, beste collega's? Doet de Vlaamse Regering het beter of minder? Het antwoord is: minder. En niet een klein beetje minder, maar veel minder. De Vlaamse Regering komt nog niet aan de helft: 0,6 procent. Vlaanderen is fantastisch goed bezig, collega's, fantastisch goed bezig.

Tussen 2014 en 2019 bleef die uitstoot vlak. Er was gewoon geen verandering. Mevrouw Demir zei dat er in de afgelopen drie jaar fantastische reducties zijn gebeurd. Maar er is nog iets gebeurd de afgelopen drie jaar. Ik kan er niet op komen. Ja, de coronacrisis. Dat was het, juist. Alle openbaar vervoer dat stillag, fabrieken die dicht waren, niemand die naar het werk kon. Dat was er ook nog, de afgelopen drie jaar. Dat is inderdaad wanneer de belangrijkste reducties zijn gebeurd. Fantastisch beleid van deze regering. Ondertussen zien we alles uiteraard weer opveren. We weten nog niet waar dat gaat uitkomen, want we hebben nog maar de laatste cijfers van 2021, en daaruit blijkt dat we niet op schema zitten.

De N-VA is twintig jaar aan de macht en komt hier nu zeggen dat het niet meer mogelijk is om de doelstellingen te halen die de wetenschap naar voren schuift, dat het niet meer mogelijk is om te doen wat eigenlijk nodig is om deze planeet leefbaar te houden. Jullie gooien de handdoek in de ring en gaan gewoon onder jullie eigen lat.

Er werd daarnet gezegd dat de maatregelen van de Vlaamse Regering ongezien zijn in Europa. En het is waar dat hier maatregelen worden genomen die ergens anders niet genomen worden: stookolieketels verbieden, renovatieverplichting en zo verder. Maar wat niet ongezien is, is dat dat gewoon net hetzelfde is als het neoliberale beleid in de rest van Europa. Het is opnieuw gewoon de mensen dingen verplichten en ondertussen de grote vervuilers buiten schot laten. Niemand heeft in die antwoorden gesproken over de tientallen miljoenen aan subsidies die ieder jaar in België en Vlaanderen naar grote vervuilers gaan. Niemand spreekt daarover. Klimaatgeld dat niet gebruikt wordt voor openbaar vervoer, dat niet gebruikt wordt voor hernieuwbare energie, maar om grote vervuilers te subsidiëren, dat is het symptoom van het klimaatbeleid van deze Vlaamse Regering. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Terug naar het Vlaams Energie- en Klimaatplan. Meer concreet zal ik het hier hebben over gebouwen en hernieuwbare energie. In 2021 lagen de emissies voor gebouwen 21 procent lager dan in 2005, ondanks het feit dat er 14 procent meer gezinnen waren. Dat was te danken aan allerlei beleidsmaatregelen, zoals isolatie, omschakelen van stookolie naar aardgas, meer warmtepompen, zonneboilers enzovoort, collega D'Haese.

En sinds dit jaar, collega D'Haese, is er de renovatieverplichting voor woningen. De meest energieverblindende woningen moeten inderdaad binnen de vijf jaar na verkoop een degelijke renovatie ondergaan. Ook moeten woningen die nu bewoond worden door eigenaars of die verhuurd worden, voldoen aan een aantal minimale EPC-normen. Er werd in vergelijking met het vorige VEKP dan ook beslist, en dat in overleg met huurders- en verhuurdersplatforms, om het traject wat later te starten, want zo geven we verhuurders ook de kans om op tijd te anticiperen. En daarna gaan we dan versnellen en verstrengen. Met andere woorden, we hebben beslist om stap per stap te werken, zodat het financieel haalbaar blijft.

Maar om iedereen de kans te geven, hebben we Mijn VerbouwPremie ingevoerd. Tot nu toe zijn daar meer dan honderdduizend aanvragen voor gedaan. We hebben dat uitgebreid en verhoogd voor de middenklasse en lagere inkomens. Voor die groepen hebben we ook Mijn VerbouwLening ingevoerd, waarmee tot 60.000 euro ontleend kan worden, terug te betalen tot maximaal 25 jaar, en aan een verminderde rentevoet. Het geheel wordt gecoördineerd door de energiehuizen en het uniek loket.

Dit is de eerste regering die daadwerkelijk inzet op energie-efficiëntie, met een budget van meer dan 1 miljard euro. Ik ben daar eigenlijk best wel fier op. Dat is

ook normaal, want elk beetje energie dat je niet verbruikt, is de goedkoopste en properste. Bijkomend werd beslist dat vanaf 2025 nieuwbouw en ingrijpende energetische renovaties fossielvrij moeten gebeuren. De premie voor gascondensatieketels hebben we inderdaad geschrapt, om die shift weg van fossiele brandstoffen te kunnen maken. De verhoogde premies voor warmtepompen behouden we tot het einde van 2025.

Als we het hebben over hernieuwbare energie, bedroeg het vermogen aan zonne-energie eind vorig jaar 5000 megawatt. Toch verhogen we nog altijd de subdoelstelling voor zonne-energie met 500 megawatt per jaar, zodanig dat we in 2030 uitkomen op een capaciteit van net geen 9000 megawatt. Deze groei wordt inderdaad mogelijk gemaakt door het huidige interessante investeringsklimaat, maar ook door het feit dat grotere elektriciteitsafnemers verplicht worden om zonnepanelen te plaatsen, en waar vooral de overheid nog strengere normen opgelegd heeft gekregen.

Eind 2022 stonden er 684 windturbines in Vlaanderen die samen goed zijn voor een vermogen van 1555 megawatt. Er werd inderdaad beslist om de subdoelstelling aan te passen naar 108 megawatt per jaar, zodat we uitkomen op 2,7 gigawatt. Dat zijn gigantische vermogens met gigantische uitdagingen naar de netwerken toe, en naar de back-up toe wanneer er geen zon of wind is. Maar we zijn ervan overtuigd dat de doelstelling van 12 procent haalbaar is. Want de energieproductie die we zelf kunnen produceren – op voorwaarde dat het technisch en financieel haalbaar is –, zal er ook voor zorgen dat we minder afhankelijk zijn van onstabiele regio's buiten Europa.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Dit klimaatdebat verloopt zoals steeds leugenachtig en orwelliaans. Ik heb hier gehoord dat de regering de mensen vrijheid geeft. Minister Demir geeft steden subsidies om illegale tuinpadjes op te sporen in mensen hun privétuintje, om die mensen te kunnen beboeten. Is dat vrijheid? Mensen worden verplicht om hun eigen woning te renoveren. Noemt u dat vrijheid? De stookolieketel, de gasketel en de brandstofwagen worden verboden. Is dat vrijheid? Is dat keuzevrijheid? Laat mensen toch helemaal vrij om zelf te kiezen hoe ze zich verwarmen, of ze hun woning renoveren en met wat voor auto ze rijden. Als elektrisch rijden echt beter en financieel voordeliger is, dan zullen de Vlamingen daar wel helemaal zelf voor kiezen. Dat vinden wij, als enige partij voor de vrijheid.

Ik heb hier ook gehoord dat de weg van de geleidelijkheid wordt gekozen. Het wordt verboden om een brandstofwagen te kopen in 2029. Dat is binnen zes jaar. Noemt u dat geleidelijk? Ik heb hier zelfs gehoord dat het goedkoper zal worden. Wat een grap! Hoelang horen mensen dit riedeltje al? Hoeveel tientallen miljarden euro's werden al in zogenaamde hernieuwbare energie geïnvesteerd, terwijl de energiefactuur alleen maar vetter is geworden? Kijk naar het voor vele Vlamingen duurdere capaciteitstarief dat zopas werd ingevoerd. Kijk naar de nettarieven die straks zelfs met 80 procent zullen stijgen. Laat ons toch eerlijk zijn, dit beleid van drastische CO₂-reductie en razendsnelle gedwongen elektrificatie heeft niks met het klimaat te maken, maar alles met 'big business' op kap van de gewone man en vrouw.

Ik heb hier gehoord dat we onafhankelijk worden van dictatoriale oliestaten. Heel goed, maar de Vlaamse Regering maakt ons in plaats daarvan afhankelijk van China. Is dat zoveel beter?

Minister Demir, ik wil u voor één ding toch bedanken. U zei dat Vlaanderen verantwoordelijk is voor slechts 0,12 procent van de wereldwijde CO₂-uitstoot. Dat is dus nog minder dan de door mij daarnet genoemde 0,18 procent. Ik

concludeer dus met nog meer overtuiging dat dit nieuwe klimaatplan geen enkele impact zal hebben op het klimaat, maar het maakt de impact van de Vlamingen wel onvrijer en duurder. Geen wonder dus dat de ontevredenheid bij de mensen over deze Vlaamse Regering groter is dan ooit tevoren.

In plaats van de CO₂-uitstoot terug te dringen met 40 procent, breng de regelgeving de energiefactuur terug met 40 procent, dan zult u terug het vertrouwen van de kiezers krijgen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Collega's, het moet soms lastig zijn om in de parallelle wereld van collega Van Rooy te leven, terwijl gisteren nog in de kranten stond dat de Belgische energiefacturen bij de laagste van Europa zijn, dat het Vlaamse en het federale beleid het verschil heeft gemaakt om de energiefactuur onder controle te houden. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

De voorzitter: Collega Van Rooy, ofwel vraagt u het woord, ofwel houdt u het rustig.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Helaas voor collega Van Rooy, en gelukkig voor onze Vlaamse gezinnen en bedrijven, is de realiteit anders.

Collega's we hebben nood aan een sterk klimaatbeleid, en in die zin is de update door de Vlaamse Regering van dit klimaatplan bijzonder belangrijk. Maar ook belangrijk, minister, is dat u gaat samenwerken met iedereen op het terrein, met gezinnen, bedrijven, lokale besturen, maar ook met de federale overheid. Want een van de kritieken op het ontwerp van het klimaatplan, niet onterecht, was dat het Belgische klimaatplan bestond uit het aan elkaar nieten van de verschillende plannen van de verschillende gewesten en de federale overheid. We hebben nood aan een sterk klimaatbeleid. Dat wil zeggen een klimaatbeleid dat is gebaseerd op samenwerking en dus een geïntegreerd klimaatplan.

Daarnaast hebben we ook als parlement een belangrijke verantwoordelijkheid. Collega Gryffroy brengt ons al elke week samen om rond energie en klimaat te werken aan andere en betere voorstellen samen met experts. De komende weken en maanden moeten wij daar als parlement, denk ik, stappen vooruit zetten om aan deze regering nog bijkomende voorstellen te doen. Uiteindelijk is het pas volgend jaar dat het definitieve Energie- en Klimaatplan bij Europa wordt ingediend.

Dat betekent ook dat er binnen twee jaar extra budgetten komen. Die extra budgetten moeten we gebruiken, meer dan 5 miljard euro voor de periode van 2025 tot en met 2030, om ervoor te zorgen dat elk klimaatvriendelijk alternatief goedkoper is dan het oude fossiele alternatief. We moeten ervoor zorgen dat we onze gezinnen, bij de keuzes die ze maken, gezonde en goede keuzes kunnen laten maken voor het klimaat, en dat dat tegelijkertijd een gezonde en goede keuze is voor de portemonnee. De Europese middelen die we daartoe ter beschikking krijgen, moeten we daar prioritair op inzetten.

Uiteraard moeten we ervoor zorgen dat die middelen gaan naar wie ze het meest nodig heeft. Ik denk dat in dit plan al heel belangrijke stappen worden gezet. We werken inkomensgerelateerd bij Mijn VerbouwPremie en bij Mijn VerbouwLening. Ook als het gaat over het bevorderen van elektrische mobiliteit moeten we er natuurlijk voor zorgen dat er geen premies of fiscale voordelen blijven gaan naar grote, luxueuze elektrische auto's, dat een elektrische auto haalbaar en betaalbaar wordt voor elke Vlaming. Dit hoort bij de uitvoering van het klimaatbeleid.

Klimaattransitie moet eerlijk en sociaal rechtvaardig verlopen, en op dat vlak kregen we in de commissie Energie deze ochtend nog het goede nieuws dat meer

dan de helft van de renovatiedossiers die Vlaanderen ondersteunt, naar mensen met een lager inkomen gaat. Dus het beleid werkt, en aan dat beleid moeten we verder bouwen.

Onze gezinnen moeten dus kunnen profiteren van een klimaatbeleid, maar ook onze bedrijven moeten erin mee. Ik was op de Klimaatconferentie van Parijs in 2015, en daar was John Kerry, de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten aan het woord. Hij had het over de grootste opportuniteit ooit voor de Amerikaanse economie. Hij heeft gelijk, we moeten onze bedrijven, onze industrie, onze voedselproductie wapenen, om ook hier de vruchten van de klimaattransitie te kunnen plukken.

De voorzitter: Uw tijd is om. Collega Schauvliege heeft ook nog een vraag, maar als u eerst afrondt dan kan mevrouw Schauvliege haar vraag stellen.

Robrecht Bothuyne (cd&v): We moeten onze gezinnen ondersteunen om ervoor te zorgen dat iedereen mee kan in deze klimaattransitie. We moeten onze bedrijven en onze landbouwsector ondersteunen, om ervoor te zorgen dat we rond industrie en voedselproductie koplopers kunnen zijn in de wereld. Op die manier kan een goed klimaatbeleid sterk samengaan met economische groei en sociale voorspoed.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Collega Bothuyne, een van de sectoren die ook heel veel broeikasgassen uitstoot, met name methaan, is de landbouwsector. Ik heb u heel veel horen vertellen over gezinnen, maar eigenlijk niets over de landbouwsector, misschien daarnet even vanuit de banken.

Ik hoorde minister Brouns daarnet zeggen dat u tegen plannen bent met heel veel lucht, want daar hebben we niets aan. Maar ik zou jullie eigenlijk iets willen vragen. We hebben gezien dat uitstoot van broeikasgassen door de landbouwsector alleen maar gestegen is, met vier procent, als het gaat over methaan alvast, terwijl er een vermindering van 30 procent was beloofd.

Ik lees in dit nieuwe klimaatplan eigenlijk geen bijkomende maatregelen die stappen zetten in de richting van een serieuze vermindering van de methaanuitstoot. Voor de mensen thuis, voor alle duidelijkheid, is methaan 28 keer straffer dan CO₂. Het verminderen van de methaanuitstoot heeft een heel grote impact op onze broeikasuitstoot. Welke concrete voorstellen staan hier op stapel? Ik lees alleen maar evaluaties en dan eventueel bijstellingen. Ik hoop dat u niet afkomt met een trits maatregelen van innovatieve technieken waarvan het Nederlands rapport vorige week heel duidelijk aangetoond heeft dat ze niet werken.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Mevrouw Schauvliege, in tegenstelling tot u geloof ik wel degelijk in innovatie. Dat is soms vallen en opstaan, absoluut. Maar ik geloof wel in technologie en technologische vooruitgang en innovatie. En ja, wij doen wel degelijk inspanningen voor methaan. Voederadditieven en veestapelmanagement zijn allemaal heel concrete maatregelen. Er is 15 miljoen euro extra vanuit het eigen beleid via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) om te investeren in meer energie-efficiëntie. We zijn er ons van bewust dat je met voederadditieven, dat is vandaag wel aangetoond, tot min 30 procent kunt reduceren op methaan. En ja, dat is belangrijk en wij nemen concrete maatregelen in de landbouw.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister Brouns, voederadditieven, dat is allemaal interessant, maar u hebt een belofte gemaakt om tot min 30 procent te gaan. De toestand vandaag is plus 4 procent. U komt er dus helemaal niet. Ik zie geen andere maatregelen, ik zie eigenlijk geen maatregelen in dit plan die extra zijn om ervoor te zorgen dat de methaanuitstoot gereduceerd wordt. Het enige wat echt helpt – dat blijkt uit Nederlandse studies – is de afbouw van de rundveestapel. Ik zie daar eigenlijk niets van staan in dit plan. Staat er een afbouw van de rundveestapel in uw plan? Staat er een begeleidingstraject in om de landbouwers te helpen om de methaanuitstoot te verminderen?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Ik heb verwezen naar veestapelmanagement. Dat wil zeggen met minder meer doen. Ook in die sector mogen we inzetten op efficiëntie. Er is het aangescherpte gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), het aangescherpte mestactieplan (MAP), het hele PAS-verhaal (Programmatische Aanpak Stikstof) en er is de demografie. Dat is een realiteit. U weet dat ook. Er is ook het verhaal van de varkensstapel. Daar is de opkoopregeling. Dat is natuurlijk een proces dat wel degelijk zijn effecten zal hebben. U weet dat heel goed.

Mieke Schauvliege (Groen): Geen nieuwe maatregelen dus?

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Collega Schauvliege, ik vind uw tussenkomst kenschetsend voor waar Groen voor staat: fatalisme, negativiteit, geen enkel concreet alternatief en een ongelooft in onze wetenschap, een ongelooft in onze kennis en innovatie. Inderdaad, de biovergisters die we vandaag installeren en die we vlatter moeten kunnen installeren, waarvoor de vergunningsprocedures vlatter moeten worden zodat er meer en op een grotere schaal geïnstalleerd kunnen worden, beperken de uitstoot. Die zorgen ervoor dat we mest kunnen omzetten in nuttige energie. Er zijn heel wat technieken die ontwikkeld zijn en in ontwikkeling zijn die het verschil kunnen maken en die ervoor kunnen zorgen dat we wat we vandaag al realiseren – namelijk de meest klimaat efficiënte voedselproductie ter wereld, dat is Vlaanderen, daar staat Vlaanderen voor – ook in de toekomst kunnen garanderen en nog beter kunnen garanderen.

Inderdaad, wij geloven in technologie, wij geloven in onderzoek en ontwikkeling. Vlaanderen is de regio in Europa waar het meest geïnvesteerd wordt in onderzoek en ontwikkeling onder andere in deze sector. We maken daar met deze Vlaamse Regering een recordbedrag voor vrij. Wij geloven in de sector. Wij geloven in de landbouw. Wij geloven in onderzoek en ontwikkeling. Wij geloven in de wetenschap. U duidelijk niet en ik vind dat bijzonder jammer. *(Applaus bij cd&v)*

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Wij luisteren naar de wetenschap. Er is een recent wetenschappelijk rapport dat alle technieken om de methaanuitstoot te verminderen heeft onderzocht en daaruit blijkt dat de meest effectieve maatregel het afbouwen van de rundveestapel is. U gelooft blind in innovatie. Wij geloven in innovatie die werkt. U gelooft blind in innovatie en het resultaat is een methaanuitstoot die 4 procent hoger ligt in plaats van 30 procent minder. Dat is het beleid waar deze cd&v al jaren op inzet. Dat is niet waar wij voor staan. Wij geloven in iets wat werkt. En wat echt werkt en zijn resultaten al bewezen heeft, is een afbouw van de rundveestapel en dat met een deftig begeleidingstraject voor de landbouwer. Ik denk dat de landbouwer daar ook tevreden mee zal zijn. Jullie geloven in fabeltjes onder het mom van innovatieve technieken die niet werken.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Mijnheer Bothuyne, u zit hier tegen Groen een beetje te fulmineren dat u gelooft in onderzoek en ontwikkeling. U kunt daar niet over zwijgen. Mijn vraag aan u is dan: in welk parallel universum bevond u zich, en uw partij, toen twintig jaar geleden de kernuitstap beslist werd?

Robrecht Bothuyne (cd&v): We zaten in de oppositie.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): En u hebt dat dan niet goedgekeurd?

Robrecht Bothuyne (cd&v): Collega Schauvliege, ik denk dat uw antwoord typisch Groen is. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

En u hebt gelijk: de beste manier om de reductie te bewerkstelligen, om de CO₂-uitstoot volledig weg te krijgen, om methaanuitstoot volledig weg te krijgen, is de afschaffing van de landbouw. Sluit alle landbouwbedrijven! Sluit de industrie, en de uitstoot zal inderdaad dalen! *(Opmerkingen van Chris Steenwegen)*

Dat is fantastisch, maar dat is niet het beleid waar wij voor staan. Wij geloven in een duurzame voedselproductie in Vlaanderen. Wij geloven in onze land- en tuinbouw. En wij geloven in de wetenschap. U citeert trouwens een wetenschappelijk rapport dat niet eens bestaat in Nederland.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Vanaf het moment dat het over landbouw gaat, wordt het een kwalijke gewoonte van de collega's van cd&v om hier moraliserend, ten eerste, mijn fractie, maar misschien zelfs het hele parlement, toe te spreken. "Wij zijn diegenen die weten wat in de sector leeft en hoe we die sector moeten rechthouden!"

Maar, collega Bothuyne, u moet eens rondgaan bij heel veel landbouwers, en vragen hoe gelukkig zij zijn geworden van het landbouwbeleid van de voorbije veertig jaar, dat, met uitzondering van vijf jaar tussen 1999 en 2004, door uw partij is vormgegeven. De harde realiteit is: als er één partij is, als er één fractie is in het parlement, die de landbouwsector heeft kapotgemaakt en aan het kapotmaken is, door de toekomst te ontkennen, dan is dat uw fractie. U zou zich ervoor moeten schamen dat u tot op vandaag lesjes probeert te leren aan de rest van dit parlement.

Hetzelfde geldt voor allerlei andere discours dat hier gehanteerd worden. Blijkbaar heeft het parlement, en hebben heel veel ministers hier vooraan, niet eens de ernst in hun job begrepen, om aanspreekbaar te durven zijn voor de verantwoordelijkheid die zij historisch hebben. Vandaag hoor ik u opnieuw zeggen dat we maar traag genoeg moeten gaan, en dat we wel zullen zien wat het wordt in de toekomst, en dat fatalisme niet nodig is.

Uiteraard is fatalisme niet nodig! Al die klimaatwetenschappers zeggen vandaag – als het gaat over landbouw, als het gaat over energie, als het gaat over wonen, als het gaat over mobiliteit – dat alle oplossingen op tafel liggen. Maar we moeten ze wel nemen. De constante bij heel deze Vlaamse Regering is: we nemen die maatregelen gewoon niet, en binnen tien jaar zullen we vergeten zijn dat we op dat moment in de Vlaamse Regering zaten, en dat we onze verantwoordelijkheid hadden kunnen nemen.

U spuugt in het gezicht van mensen die binnen tien jaar, wereldwijd en in Vlaanderen, het slachtoffer zullen zijn van de klimaatopwarming. En u spuugt vandaag opnieuw in het gezicht van landbouwers die het slachtoffer zijn van een ontkennend landbouwbeleid in de voorbije veertig jaar. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Collega Vaneeckhout, ik ben een boerenzoon. Ik heb mijn vader keihard zien werken, en hij is daar niet ongelukkig van geworden. Het is niet omdat u één keer een overall hebt aangetrokken, en op bezoek bent geweest bij een landbouwbedrijf, en dat u daar een heel mooie Facebook-advertentie van hebt gemaakt, dat u weet wat er leeft bij de land- en tuinbouwers. Dat is heel plezant voor u en voor de metaverse, maar dat is niet de realiteit van onze land- en tuinbouw.

Ten gronde: ik ga graag in dialoog over hoe het beter en anders kan, want de sector wordt geconfronteerd met grote uitdagingen. Het is een uitdaging om natuur en landbouw met elkaar te verzoenen, maar wij geloven dat het kan. Wij geloven dat het kan zonder de landbouw en de voedselproductie te gaan decimeren, en dat is het verschil met uw partij. Wij geloven in een duurzame voedselproductie, in een duurzame toekomst voor onze land- en tuinbouw in Vlaanderen, en u wilt die vooral zo snel mogelijk afbouwen, als ik uw fractieleider mag geloven. *(Applaus bij cd&v)*

De voorzitter: De heer Vaneeckhout heeft het woord.

Jeremie Vaneeckhout (Groen): Collega Bothuyne, ten eerste: de platheid waarmee u hier uitspraken doet, stoot me tegen de borst en beledigt mij, maar dat is niet erg. Maar wat me wel raakt is dat u hier ook mijn grootvader beledigt. Ik ben een landbouwerskleinzoon, die aan den lijve heeft ondervonden wat het doet met een mens om zijn landbouwbedrijf te moeten stopzetten omdat het financieel-economisch niet meer haalbaar was, omdat de sector hem een strop om de nek hing op economisch gebied. En u gaat mij hier nu lesjes leren dat ik geen enkele voeling zou hebben met de landbouw ... *(Opmerkingen)*

Neen, het verhaal van mijn grootvader is het verhaal van tienduizenden landbouwers in de afgelopen jaren. Wat zegt u tegen al die mensen? U had maar moeten doen zoals mijn vader, en hard werken? Is dat wat u hier vandaag zegt? Dat al die landbouwers die de voorbije decennia gestopt zijn, omdat het model onleefbaar is, maar harder hadden moeten werken? Dat is wat u hier vandaag niet alleen tegenover uw vader zegt, maar ook tegenover al die andere landbouwers die de voorbije decennia geprobeerd hebben om op een andere manier te overleven in een sector die het moeilijk heeft, om te zorgen voor lokaal en kwalitatief voedsel, en die daar iedere dag voor geleefd hebben. En aan al diegenen die beslist hebben dat het niet meer lukt, zegt u dat het hun eigen verantwoordelijkheid is. Het is hun eigen lot, en we laten hen daaraan over.

Ik zeg vandaag: u bent niet de partij, u bent geen lid van een partij, die oprecht zoekt naar een toekomst voor onze landbouwers, voor lokaal en kwalitatief voedsel, want u ontkent de toekomst. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (cd&v): Collega's, ik stel voor dat we straks een koffie drinken, om uw frustratie door te spoelen, collega Vaneeckhout. Het zal waarschijnlijk helpen.

Ik denk dat respect voor uw grootvader, voor mijn vader, voor alle mensen in de land- en tuinbouwsector, misschien wel datgene is wat ons verbindt, en misschien datgene is op basis waarvan we een duurzamer verhaal voor land- en tuinbouw kunnen schrijven. Maar we doen dat niet door het af te bouwen, door hier vanuit Brussel te zeggen dat de boeren moeten stoppen. Ik denk dat dat niet de manier is om respect ... *(Opmerkingen van Jeremie Vaneeckhout)*

De voorzitter: U ging een koffie drinken, weet u nog?

De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (cd&v): Ik dacht dat het debat vandaag over klimaat ging. We kunnen het bij gelegenheid ook wel eens hebben over de evolutie van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. We kunnen het hebben over het verhaal van Sicco Mansholt, een notoire socialist uit Nederland, die grootschaligheid geïmplementeerd heeft als voorzitter van de Europese Commissie. Hij heeft jarenlang als Landbouwcommissaris, dat Europees landbouwmodel gedeeltelijk neergepoot in onze contreien.

Maar goed, daar gaat het niet over. Het gaat over die emissies. Ik wil terugkomen op wat collega Schauvliege suggereert. Collega, als je de cijfers bekijkt zie je dat er bijvoorbeeld voor de vleesveehouderij de afgelopen jaren een daling is van 5 procent van het aantal dieren, maar dat de emissies met 12 procent gedaald zijn. De enterische emissies, die uit de pens van de koe komen, zijn dus met 12 procent gedaald. U geeft terecht aan dat methaan een zeer agressief gas is, inderdaad een veelvoud van CO₂. Minder methaanuitstoot heeft dus een zeer groot effect. Men is er in de vleesveehouderij door voedertechnieken dus in geslaagd, om een grote uitstootdaling te realiseren dan het aantal dieren dat procentueel verminderd is.

Ook belangrijk is dat we allemaal tot het besef komen dat emissies niet stoppen aan de Vlaamse grens. Wat wij produceren, stopt niet aan de grens, we worden daar bij wijze van spreken niet door versmacht. Wat belangrijk is, is het CO₂-equivalent dat nodig is voor de productie van een bepaalde eenheid. Wat hier, met onze technologische vooruitgang, geproduceerd wordt, betekent voor 1 liter melk bijvoorbeeld een derde van de CO₂-uitstoot van 1 liter melk die pakweg in Nieuw-Zeeland geproduceerd wordt. De landbouw hier ondersteunen is dus efficiënt en is op het vlak van het klimaat zeer goed. Nogmaals: die emissies, die gassen, stoppen niet aan de grens. We zitten hier met een klimaatprobleem dat toch wel wereldomvattend is.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Collega's, ik ga beginnen met een bekentenis: ik ben geen zoon van een landbouwer. (*Gelach*)

De voorzitter: Oei. Van wie dan wel?

Bruno Tobback (Vooruit): Ik zou het waarderen indien u dat niet gebruikt als een opening om andere ongepaste opmerkingen te maken, dat zou te gemakkelijk zijn. (*Gelach en applaus*)

Desalniettemin – ik ben hier de laatste spreker – ben ik ook een klein beetje teleurgesteld in het debat, maar dat is waarschijnlijk eigen aan de formule.

Collega's, er zijn massa's redenen om een beleid te willen voeren waarmee we onafhankelijk worden van fossiele brandstoffen. Je kunt de redenen geloven, die collega Vaneeckhout niet zelf heeft uitgevonden maar inderdaad door internationaal erkende briljante geesten en topwetenschappers, trouwens allemaal op onze vraag, zijn geformuleerd: namelijk dat het bijzonder hard uit de hand gaat lopen, en vandaag uit de hand aan het lopen is, indien we dat niet serieuzer nemen, en eigenlijk serieuzer hadden moeten nemen. Je kunt hen geloven. Je kunt hen niet geloven, dichterbij huis blijven, naar de afgelopen twee jaar kijken en vaststellen dat het niet bepaald een voordeel is om afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen op een internationale markt die inderdaad gedomineerd wordt door twijfelachtige spelers, waar we bovendien geen enkele controle op

hebben. Er zijn in dit land een zeer klein aantal mensen en bedrijven die daar zeer goed mee boeren. De grote meerderheid in dit land heeft daar geen voordeel bij.

Het is dus belangrijk dat we daar zo hard en snel mogelijk in gaan. In tegenstelling tot collega Van Rooy, geloof ik dat meer dan genoeg mensen, zowat alle mensen, en zeker na de voorbije jaren, graag genoeg de vrijheid zouden hebben om minder fossiele brandstoffen te gebruiken, om minder te moeten betalen voor hun gas, niet elke week te moeten hopen dat het deze winter niet opnieuw uit de hand loopt, en daarvoor een alternatief te hebben.

Ik heb het net gecheckt: er staat op dit moment al 160 kilometer file naar de kust. Ik denk dat heel wat mensen liever zouden hebben dat ze dat op een andere manier, comfortabeler zouden kunnen doen, dat ze niet in dat soort van cinema zouden moeten terechtkomen elke keer wanneer het leuk weer is tijdens een lang weekend, maar dat er alternatieven zouden zijn.

Het is voor dat soort alternatieven dat je een regering hebt, het is voor dat soort alternatieven dat je een parlement hebt. Het is voor dat soort alternatieven, voor dat soort uitwegen, voor dat soort nieuwe manieren om de dingen aan te pakken, om de problemen die we allemaal zien, aan te pakken, en daarvoor alternatieven te bieden, dat je regeringen en parlementen hebt. Maar dan heb je regeringen en parlementen nodig die een project voor de toekomst willen uittekenen, die misschien een paar van hun eigen vooringenomenheden willen overstijgen, die misschien een paar mensen die graag aan de deur staan met hun lobbying, proberen tegen te spreken. Die heb je nodig in het belang van al die anderen die zitten te wachten op oplossingen en die vooral plannen maken vanuit wat kan en niet vanuit wat we moeten doen om nog zo lang mogelijk voort te sukkelen zoals we bezig zijn en zoals het een paar mensen goed uitkomt. Dát is de uitdaging van een klimaatbeleid, maar dat is ook de opportuniteit van een klimaatbeleid, collega's en dames en heren ministers.

Het is bijzonder jammer – en dat zie je ook aan dit debat – dat deze regering, deze meerderheid er nog altijd niet in is geslaagd om dat echt als een opportuniteit te zien om de dingen anders aan te pakken, om bijvoorbeeld te vermijden dat landbouwers jaar na jaar en dag na dag verder uittreden en stoppen, zodat het er alsmaar minder zijn, ondanks het feit dat de voedselindustrie nog altijd goed boert.

Collega Bothuyne, het conflict is op zich niet tussen natuur en landbouw, maar tussen de landbouwers en de voedselindustrie. Alleen stel ik vast dat de voedselindustrie in dezen veel zwaarder weegt in dit parlement dan zowel de landbouwers als de natuur. En voor geen van beide slaagt de Vlaamse Regering, de Vlaamse meerderheid erin om er een hoopvol en toekomstgericht project van te maken, omdat ze blijft hangen in een ideologie en in het verleden. Ik vind dat bijzonder jammer, want veel grotere gemiste kansen zijn er niet. *(Applaus bij Vooruit en Groen)*

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

Wenst iemand tot besluit van dit actualiteitsdebat een motie of een motie van wantrouwen in te dienen?

– *Groen en het Vlaams Belang kondigen aan een motie te zullen indienen.*

De moties moeten uiterlijk om 16.40 uur zijn ingediend.

Het parlement zal zich daarover straks uitspreken.

Het debat is gesloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Collega's, ik schors de vergadering gedurende maximaal tien minuten.

– *De vergadering wordt geschorst om 16.08 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 16.19 uur.*

MOTIE VAN ORDE

Opheldering over de stand van zaken

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Voorzitter, op basis van artikel 50, punt 1, j), van het reglement wens ik opheldering te vragen over de stand van zaken van een bepaald dossier. Wij hebben namelijk een mail ontvangen met een lijst van portfoliobedrijven rond het dossier van Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV). Dat is gisteren in de commissie aan bod gekomen, waarbij een lijst ter inzage wordt gelegd op uw bureau.

De voorzitter: U bedoelt het bureau van de griffier.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Ja, op het bureau van de griffier.

Enige maanden geleden hebben we met dit parlement unaniem een voorstel van resolutie over PMV aangenomen. In die resolutie, die dus unaniem is goedgekeurd, wordt expliciet transparantie gevraagd aan PMV met het oog op het tijdelijk formuleren van aanbevelingen. Het betreft onder andere duidelijkheid over de investeringen in fondsen, met daarbij ook de vraag om de achterliggende overwegingen en beoogde doelstellingen transparant weer te geven, te onderzoeken hoe de transparantie kan worden verhoogd, en aandacht te hebben voor de mate waarin het Vlaams Parlement zijn controlerol kan uitoefenen met betrekking tot het investeringsbeleid van PMV.

Welnu, gewoon een mail met een lijst met namen van bedrijven is, wat onze fractie betreft, in strijd met de resolutie die wij in dit parlement hebben goedgekeurd. Ik vraag u dan ook om, conform de resolutie, aan PMV te vragen om de volledige transparantie te geven aan dit parlement, dus niet alleen de lijst met namen van bedrijven die zij hebben overgemaakt, maar alles wat wij in onze resolutie hebben aangenomen inzake transparantie.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Conform hetzelfde artikel wil ik collega Verbeurgt bijtreden. Het is gisteren in de commissie ook gezegd. We hebben volledige transparantie gevraagd over alle investeringen die PMV doet. Hetgeen we nu hebben gekregen, is een alfabetische lijst. Collega Verbeurgt is nog optimistisch, want hij zegt dat die ons per mail is toegezonden. Maar dat is niet zo. We moeten die lijst gaan consulteren op het bureau. Ik ben dat net gaan doen. Dat is onwerkbaar. Het is een lijst waar we geen notities en geen foto's van mogen nemen. Stuur ons dat toch gewoon digitaal door. De heer Verbeurgt heeft gelijk: we hebben veel meer informatie gevraagd. Wij hebben alle details, alle overwegingen, alle bedragen gevraagd. Ik dring erop aan om die informatie, volgens alle geldende vertrouwelijkheidsclausules, te delen.

Nog heel even kort, en zonder op de inhoud in te gaan: dit is een algemeen probleem, voorzitter. Het is vaak zo dat we, als we informatie vragen, die ofwel niet krijgen, ofwel gedeeltelijk krijgen, en dan vaak nog op een prehistorische

manier, op een Windows 98-laptop of op lange bladen, waardoor het voor ons niet mogelijk is om die info te doorgraven. De pers krijgt wel altijd alles netjes per mail. We moeten erover nadenken hoe we de informatie als parlementsleden, om onze controlefunctie te kunnen uitoefenen, op een betere manier kunnen krijgen. (*Applaus bij Open Vld en Vooruit*)

De voorzitter: Collega's, ik zal de zaken die jullie nu hebben aangekaart, opnieuw aankarten op de vergadering van het Uitgebreid Bureau van maandag. We zullen het er daar dan verder over hebben.

Het incident is gesloten.

ACTUALITEITSDEBAT over de resultaten van het PIRLS-onderzoek 2021 naar de leesvaardigheid bij Vlaamse leerlingen – 8 (2022-2023)

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het actualiteitsdebat over de resultaten van het PIRLS-onderzoek 2021 naar de leesvaardigheid bij Vlaamse leerlingen.

Het debat is geopend.

Het systeem is hetzelfde als daarnet. Eerst komen de verschillende fracties drie minuten aan het woord zonder onderbrekingen, dan de minister vijf minuten. Vervolgens heeft elke fractie dan nog drie minuten, waarbij er wel onderbrekingen mogelijk zijn.

We beginnen met de Vooruitfractie.

Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Ouders, kinderen en leerkrachten ervoeren het al langer, collega's; het onderwijs bewijst het nu opnieuw. Het leesniveau in onze klassen gaat dramatisch achteruit. In een vierde leerjaar met 25 kinderen begrijpen er gemiddeld twee überhaupt niet wat ze lezen. Ondertussen heeft de leerkracht steeds minder kinderen die minimaal kunnen lezen. De groep toplezers wordt kleiner. De groep die extra aandacht nodig heeft, wordt alleen maar groter.

Al jaren gaan alle alarmbellen af. Ondertussen bengelen onze topscholen van vroeger helemaal onderaan de lijstjes. Dat is, zonder te overdrijven, een absoluut drama. Want een leesachterstand wordt een leerachterstand die kinderen hun hele schoolcarrière meeslepen. Ook in het secundair onderwijs slaan alle lichten op rood. Een leerachterstand hypothekeert de kansen van de kinderen voor de rest van hun leven. Het gaat over kansen op geluk en kansen op de arbeidsmarkt, waar we elk talent nodig hebben.

Wij zijn een kenniseconomie. Dit treft niet enkel onze kinderen. Deze crisis treft iedereen. Dit bedreigt onze welvaart. Van alle kanten komen er verklaringen, en er zijn er wellicht ook verschillende. Maar de bottomline is: onderwijs is niet langer een kansenmachine. Vroeger waren er ook afwezige ouders en kinderen die thuis geen boeken hadden, maar ons onderwijs kreeg die ongelijkheid weggevoerd en garandeerde elk kind sterk onderwijs. Vandaag gebeurt dat niet meer.

Kijk, de maatschappij is veranderd. De uitdagingen voor kinderen zijn veranderd: een andere thuistaal, mentale en financiële problemen en zelfs met honger op school. Dat vraagt niet om een verontwaardigde minister maar om structurele oplossingen. Helaas komt deze minister toch echt niet veel verder dan naar iedereen te wijzen behalve naar zichzelf. De maatschappij is veranderd en dat vraagt dus een onderwijs dat mee beweegt. We moeten nu investeren en

hervormen. We hebben echt nood aan structurele oplossingen want die zijn er, collega's. Alle experts zeggen het, Vooruit zegt het.

Ten eerste begin je het best zo vroeg mogelijk met Nederlands te leren. Daarom kinderopvang, kinderopvang, kinderopvang ...Als wij zeggen dat elk kind het best naar de kinderopvang gaat, is dat een verhaal van gelijke kansen, zodat elk kind al heel jong Nederlands leert. Vandaar ons voorstel om 130 dagen gratis kinderopvang te voorzien in die zo cruciale eerste duizend dagen.

Ten tweede moeten we de focus op Nederlands doortrekken naar het kleuter- en basisonderwijs. Daar wordt de basis gelegd. Zorg voor ambitieuze kennisrijke leerdoelen voor lezen, voor Nederlands, ook voor kleuters. We moeten hoge verwachtingen stellen. Waar blijven de eindtermen voor het basisonderwijs?

Ten derde, zorg dat onze leerkrachten de tijd, de middelen en de expertise hebben om hun job te doen. Hoe kun je nu voorlezen in een kleuterklas met 27 kleuters van wie de helft nog een pamber heeft? Hoe kun je bijscholen als je altijd moet inspringen voor een zieke collega? Er is nood aan meer en goed opgeleide leerkrachten. Maak dus de job structureel aantrekkelijk, versterk de lerarenopleiding en geef leerkrachten extra handen in de klas om hun werk te kunnen doen.

Ten vierde, spreek ook ouders aan op hun verantwoordelijkheid om Nederlands te leren en maak dat ook toegankelijk. Laat het leren niet stoppen als de bel gaat. Zorg voor een vrijetijdsaanbod. Ik kom er straks nog op terug.

Tot slot, minister, u noemt het onderwijs een tanker maar dat vraagt om een kapitein die de koers uitzet, samen met de mensen op het dek, maar niet iemand die steeds naar anderen wijst. We hebben structurele oplossingen nodig. U doet iets maar het is gewoon te weinig en dat gaat ten koste van onze kinderen, dat gaat ten koste van iedereen. *(Applaus bij Vooruit en Groen)*

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, we moeten elkaar niet overtuigen van het feit dat die resultaten van begrijpend lezen bij 10-jarigen dramatisch zijn. Niet alleen voor Nederlands maar ook voor andere vakken zoals geschiedenis, wiskunde, vraagstukken. Dat is eigenlijk het gegeven waar heel het onderwijs op stoelt. Allicht zullen er partijen vragen waar de N-VA is, waar Ben Weyts is om dit op te lossen. Maar ze zullen dat uiteraard niet op dit spreekgestoelte zeggen omdat ze weten dat wat we nu meten, gemeten is in 2021 en dus eigenlijk het beleid meet van meer dan tien jaar geleden. *(Opmerkingen en gelach bij Vooruit)*

Dat zal Vooruit ook weten. Als je kijkt naar de tijdslijn van de PIRLS-resultaten, zie je dat in 2011 Pascal Smet nog oordeelde dat het niet nodig was om deel te nemen aan PIRLS. Hij wilde het gewoon niet weten. Vooruit wilde niet weten wat het resultaat was in 2011.

Het is ook niet alleen een verantwoordelijkheid van de overheid, collega's. Ik hoor net de collega verwijzen naar de eindtermen, maar de eindtermen zijn sinds 1997 niet gewijzigd, die zijn nog altijd hetzelfde. Wat is wel gewijzigd, collega's? De visie op onderwijs.

Ik heb vastgesteld dat jaar na jaar, wanneer wij hier met de N-VA zeggen dat kennis belangrijk is, grammatica belangrijk is, schoolse vaardigheden belangrijk zijn, technisch lezen belangrijk is, Nederlands belangrijk is, de linkerzijde zei dat dat niet kon, dat dat niet mocht en dat het een schande was.

Collega's, ik stel vast dat leerkrachten in de lagere school zich afvragen hoe ze aan leesplezier kunnen werken als ze niet aan technisch lezen mogen werken.

Dat gaat niet. Het is eerst leesvoorbereidend werken, dan technisch lezen, dan leesvaardigheid en dan leesplezier. Maar neen, men kreeg 'opgesolferd' dat leesplezier het doel en het middel was, dat was alles. Nu staan we waar we staan. Die leerkrachten wisten wat ze wilden doen maar ze mochten niet. Je zou voor minder uitvallen, collega's, je zou voor minder stoppen.

Daar komt nog bij dat de steun van de ouders er niet altijd is. We stellen vandaag met PIRLS vast, collega's, dat in de groep die het laagste niveau niet haalt, 70 procent thuis geen Nederlands spreekt. Wat zeggen we dan? Dat je moet inzetten op Nederlands, niet alleen het Nederlands leren maar daar van thuis uit ook positief tegenover moet staan, je kinderen moet aanmoedigen om Nederlands te leren, en ambitieus moet zijn, zowel de leerkrachten als de ouders.

Wat gebeurt er ondertussen? Al heel veel, collega's. Er is onder andere de kwaliteitsalliantie, tegen de invulboeken, want dan schrijft men niet meer. Er is het onderzoek 'Les in Lezen' om al die onderzoeken samen te brengen. Er is het leerpunt om op het Nederlands in te zetten, er zijn de KOALA-taaltesten (Kleuteronderwijs Luistervaardigheid), er is Nederlands als focus in de eindtermen en zo kan ik nog wel een hele tijd doorgaan. Ik hoop dat we vandaag samen aan koepels en pedagogen zeggen: vanaf nu inzet op didactiek die wél werkt, en niet alleen plezier. Aan de ouders: zet in op Nederlands en lees ook thuis. Ook moeten we elke leerkracht aanmoedigen om een taalbewuste leerkracht te zijn. (*Applaus bij de N-VA en Open Vld*)

De voorzitter: De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Voorzitter, collega's, minister, bij het zien van de PIRLS-resultaten zijn wij als Vlaams Belang niet alleen zwaar ontgoocheld, maar vooral kwaad, omdat die signalen er tussen 2006 en 2019 ook al duidelijk waren. Toen werden ze echter weggerelativeerd door bepaalde pedagogen, journalisten en beleidsmakers. Toen de slechte PIRLS-resultaten vijf jaar geleden verschenen, kopte een krant: "Och, als onze kinderen maar gelukkig zijn". De gevolgen van dit jarenlang wegkijken zijn rampzalig. Binnenkort zitten we met een ongeletterde maatschappij en worden we een derdewereldland. Alle educatieve voorsprong die wij in Vlaanderen hadden, lijkt weggesmolten als sneeuw voor de zon. Nochtans zijn taal en lezen de basis van alles. Binnen tien tot vijftien jaar dreigen we dus gewoonweg met een hele generatie volwassen laaggeletterden te zitten. Dat bedreigt niet alleen ons onderwijs, maar ook de toekomstige welvaart van heel Vlaanderen.

Het onderzoek wijst opnieuw op de grote rol van sociale achtergrond en thuistaal. Een andere thuistaal blijkt bij deze testen echt problematisch te zijn. 33 procent van de leerlingen spreekt intussen nooit of amper Nederlands thuis. 74 procent, dus driekwart, van de Turken in Vlaanderen voedt de kinderen eentalig Turks op. Dat is dus niet enkel een onderwijsprobleem, maar ook een maatschappelijk probleem, door ons veel te softe beleid rond integratie.

Uit de bevraging bij het onderzoek blijkt ook dat er in minder dan 1 procent van de Vlaamse scholen een heel grote nadruk op schoolse prestaties ligt. In het buitenland ligt dat rond 10 procent. We moeten af van die dwaze zesjescultuur, want alleen hoge verwachtingen lonen, niet enkel in ons onderwijs, maar in onze hele samenleving. De regering probeert nu met de invoering van de KOALA-taalscreening de negatieve invloed van anderstalige kinderen met een beperkte kennis van het Nederlands sneller te detecteren en te remediëren. Dat is goed, maar de vraag is of dat genoeg zal helpen, want in hoeverre is de KOALA-screening met daarna een vrij te kiezen remediëringstraject zonder bindende gevolgen wel voldoende om deze educatieve ramp te kunnen keren? We hebben al vaker opgeroepen om de huidige screening aan te vullen met een echt bindende opvolgtest, waarbij er voor wie niet is geslaagd, verder moet worden

geremedieerd, hetzij in een zomerschool, hetzij desnoods in een extra jaar in de kleuterschool. Gaat u daar werk van maken?

Ten slotte, moeten er geen strengere toegangsvoorwaarden worden opgelegd aan kinderen die als nieuwkomer zijinstromen in het lager of middelbaar onderwijs en in de praktijk in veel gevallen gewoonweg in de klas worden gedumpt zonder dat ze het Nederlands onder de knie hebben? Wanneer gaat u daar eindelijk iets aan doen? (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Collega's, er ligt opnieuw een rapport klaar over ons onderwijs, een rapport waarbij je niet echt staat te springen van tevredenheid, want de leerlingen uit het vierde leerjaar in Vlaanderen gaan er opnieuw sterk op achteruit qua leesvaardigheid. Alle alarmbellen gaan af. We mogen dit niet minimaliseren. De data zijn er. We mogen ook zeker niet fatalistisch worden. Ik denk dat we realistisch moeten zijn.

Ik denk dat we realistisch moeten zijn. We weten al langer dat begrijpend lezen onder druk staat en het PIRLS-onderzoek in 2016 en ook PIRLS Repeat in 2018 gaven dat eigenlijk al aan. Maar het onderwijsveld zat echt wel niet stil te wachten tot die alarmbel nog een tweede keer zou afgaan. Talrijke initiatieven werden genomen, maar het is nu eenmaal zo dat een goed leesbeleid ook tijd vraagt om door te sijpelen. Er kan natuurlijk nog van alles extra gebeuren en ja, we moeten onze vinger aan de pols houden en ja, er moet worden bijgestuurd en ja, er moet evidencebased gewerkt worden. En neen, niemand steekt hier zijn kop in het zand, wat opinieschrijvers of wie dan ook mogen beweren.

De deskundigen waren het erover eens dat PIRLS 2021 eigenlijk wat te vroeg komt om al de impact te zien van alle inspanningen die er geweest zijn. Er was ook corona, maar er is ook het lerarentekort. Zowel professor De Witte als de onderwijsinspectie geven aan dat het lerarentekort misschien wel de grootste bedreiging is van de kwaliteit van ons onderwijs. Ik blijf het ongelooflijk jammer vinden dat we hier in dit parlement en ook u, minister, nooit de kaart hebben getrokken van die langetermijnvisie op het lange lerarenloopbaanpact, want in het onderwijs heb je tijd nodig, daar hebben we het hier al vaak over gehad. Tijd om zaken te laten doorsijpelen, tijd over de legislaturen heen.

Het is waar dat de eindtermen in het basisonderwijs moeten worden aangepakt, dat er voldoende tijd moet zijn voor begrijpend lezen en dat er zeer duidelijke, scherpe en ambitieuze doelen moeten zijn. Ik heb hier ook al vaak aangehaald dat we dat conceptueel debat, over gelijkheid van onderwijskansen, moeten voeren. Ook dat hebben we deze legislatuur niet gedaan, wat jammer is. We moeten nagaan hoe we Armoede en Onderwijs kunnen laten samenwerken.

Het is duidelijk dat onderwijs niet alleen staat en ook niet mag staan. Dat is ook te lezen in het Leesoffensief, een mooi en lovenswaardig plan. Maar het mag niet bij een dode letter blijven. Lezen is een zaak van kinderopvang, van een lokale overheid, bibliotheken, ouders en van iedereen. De leraar staat niet alleen, maar toch heeft volgens het PIRLS-onderzoek het vertrouwen in leerkrachten en directeurs een ferme deuk gekregen. We moeten werken aan het geloof in leerkrachten. Minister, onze boodschap is dat we het tij enkel kunnen keren als er in elke klas ook effectief een leraar is. Pas als we vertrekken vanuit het vertrouwen in die leraar, kunnen we het leesvirus overal verspreiden. (*Applaus bij cd&v*)

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): De resultaten begrijpend lezen zijn inderdaad dramatisch slecht, en dat was te voorspellen. Er kon weer een spelletje Weyts-

bingo worden gespeeld. We zagen hoe de minister zijn paraplu opentrok en alles en iedereen de schuld gaf, behalve zichzelf. Het is de schuld van de vorige ministers. Bingo. Het is de schuld van de ouders. Bingo. Het is de schuld van de koepels. Bingo. Het is de schuld van de pretpedagogen. Bingo. De schuld van de zesjescultuur. Bingo. De schuld van alles en iedereen, behalve van de minister van Onderwijs. (*Applaus bij Groen, Vooruit en de PVDA*)

Is dit een verantwoordelijkheid van de minister van Onderwijs of van Onderwijs alleen? Nee, eigenlijk hadden hier ook minister Somers, minister Crevits, minister Dalle en minister Jambon mogen zitten. Waarom? Een van de frappante cijfers uit het onderzoek is het aantal kinderen dat thuis geen Nederlands spreekt, want slechts 52 procent van de 10-jarigen spreekt thuis altijd Nederlands. In 2016 was dat nog 66 procent, dat is een daling van 14 procent op vijf jaar tijd. Dat is een ongelofelijke realiteit. Dus we moeten inderdaad met volle kracht inzetten op het Nederlands. Mogen kinderen thuis hun moedertaal niet meer spreken en geen boekjes meer lezen in hun moedertaal? Jawel, want hoe meer ze lezen, in gelijk welke taal, hoe liever. Hoe taalrijker hun omgeving, hoe beter. Maar om mee te kunnen, moeten kinderen en hun ouders Nederlands kennen.

En zet deze Vlaamse Regering met volle kracht in op Nederlands voor kinderen en hun ouders, collega's? Nee, dat is het tragische. Nee, 'parole, parole, parole' en het blijft bij holle woorden, want inzetten op Nederlands, minister Somers, dat betekent inburgerings- en NT2-cursussen (Nederlands als tweede taal) laagdrempelig en toegankelijk maken. Wat doet minister Somers? Hij maakt ze betalend. Hij werpt drempels op. Inzetten op Nederlands, minister Crevits, betekent investeren in kwaliteitsvolle kinderopvang en niet besparen op naschoolse opvang, zodat kinderen ook op jonge leeftijd en buiten de schooluren aan taalverwerving kunnen doen.

Inzetten op taal en lezen, minister Jambon, betekent zorgen dat scholen en bibliotheken structureel samenwerken, dat het Leesoffensief geen lege doos is, maar dat daar middelen tegenover staan. Minister Dalle, inzetten op Nederlands betekent inzetten op divers jeugdwerk en de participatie van anderstalige kindjes verhogen. En minister Weyts, berg ook uw paraplu maar op. Ook u kunt wel degelijk nog veel meer doen om volle bak in te zetten op taal, op Nederlands en op lezen. Versterk het kleuteronderwijs, investeer in brugfiguren om ouders te betrekken, zorg eindelijk voor ambitieuze, kennisrijke eindtermen lager onderwijs. Investeer in brede scholen en naschoolse activiteiten. Investeer in taalbadklassen in het lager onderwijs. Minister, door ouders die een klein cultureel kapitaal hebben, weinig lezen en geen boeken hebben financieel te bestraffen, ga je er niet voor zorgen dat ze beter Nederlands spreken en meer boeken hebben en lezen.

Minister, beste Vlaamse Regering, ministers, sla de handen in elkaar, omring, omkader, ondersteun en ontzorg het onderwijs, zodat deze tanker eindelijk kan worden gekeerd. (*Applaus bij Groen*)

De voorzitter: Collega Meuleman, u zit nog niet zo lang in het Bureau, maar u kent de spelregels ook. Als er wordt beslist tot een actualiteitsdebat, wordt er ook beslist welke ministers er aanwezig moeten zijn. In dit actualiteitsdebat was het enkel minister Weyts. (*Opmerkingen van Elisabeth Meuleman*)

Nee, dat vond ik nu persoonlijk niet. "Zouden kunnen zitten", dan had u die vraag gewoon moeten stellen.

De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Minister, beste collega's, de laatste plaats! Wij staan op de laatste plaats van de Europese Unie. De definitie van

waanzin is telkens hetzelfde doen en toch een andere uitkomst verwachten. Ons onderwijs faalt. De resultaten van PIRLS zijn catastrofaal en daar is ongeveer iedereen het over eens, als ik het juist en goed begrepen heb. Iedere keer als wij hier samenkomen in dit halfrond, voeren wij een debat over wie daar nu de grote schuldige van is. Het wordt herleid tot de kerntaken van het onderwijs, de verantwoordelijkheid of het schuldig verzuim van de ouders en inderdaad, daar zitten we met een problematische situatie. Maar misschien moeten we ook proberen te kijken wat we wel kunnen doen, op welke manier we de tanker kunnen draaien, want daarvoor zitten wij hier. Niemand ontkent het belang van het Nederlands, maar Nederlands is meer dan enkel taalverwerving. Het is de manier waarop je kennis begrijpt en kunt doorgeven en vormt. Daarom ga ik niet mee met een focus op meer Nederlands en meer wiskunde, als die voor de rest blind en doof blijft. We gaan voorbij aan die functie, want kennis begrijpen en kennis doorgeven, dat is waar onderwijs om draait.

Het zou toch veel nuttiger zijn om duidelijk in kaart te brengen hoe leerplannen en schoolboeken essentiële kennis aan bod doen komen? De lesmethodes waarmee we die kennisoverdracht organiseren? De juiste methode kies je op basis van de beginsituatie in uw klas en daar moet die leerkracht toe in staat zijn om dat te kunnen en bij te sturen, elke dag opnieuw. Als we daarnaar kijken, is de vraag dan op welke manier we maken dat die leerkracht die handvatten heeft om dat te doen? En dan moeten we ook durven te kijken naar de lerarenopleidingen. Bereiden wij onze leerkrachten op een goede manier voor? Zorgen we ervoor dat zij voldoende ondersteund worden?

Het is cruciaal dat we weten of er wezenlijke verschillen zijn tussen de gehanteerde methodes en hun effect op de PIRLS-testen. Zijn er inderdaad grotere verschillen? En op welke manier kunnen we dan bijsturen? Want als je het op het einde van de rit bekijkt, laat ons dan alstublieft weer niet beginnen over de vrijheid van onderwijs. Op dat vlak heeft Wouter Duyck meer dan gelijk. De leerlingen hebben ook vrijheid om onderwijs te krijgen. Ze hebben het recht om onderwijs te krijgen. En om het mooi te stellen: de vrijheid van onderwijs die kinderen niet leert lezen, is geen vrijheid. Het is zelfs geen onderwijs.

En dan kijken we naar het succes van de Ierse 'literacy strategy'. Dat leert ons hoe we het beter kunnen doen. Dat leert ons op welke manier we samen een plan kunnen maken over alle mogelijke ministeries heen en kijken naar waar het om gaat, namelijk de leerling. *(De voorzitter signaleert dat de spreektijd om is)*

Is het al gedaan? 'Miljaar', ik was juist zo goed op gang aan het komen. *(Gelach)*

Maar dat is geen probleem, ik kan het straks verderzetten.

De voorzitter: U kunt straks verder doen.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): De enige manier waarop we erin gaan slagen om echt vooruit te komen, is als we samen aan één zeel trekken. Laat ons alstublieft stoppen met in heel dit halfrond constant naar elkaar te kijken en te zeggen wie wat fout heeft gedaan. Dat heeft totaal geen zin. Laat ons samen aan tafel gaan zitten. Er zijn heel goede zaken gedaan. De heer Daniëls heeft er daarjuist al verschillende aangehaald. Laat ons daarop verder werken. Maar laat ons ook duidelijk over het hekje kijken en samen de handen in elkaar slaan om te werken aan morgen. Want morgen wordt gevormd door de leerlingen die wij vandaag vormen. *(Applaus bij Open Vld en de N-VA)*

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Voorzitter, collega's, minister, de resultaten van het internationale onderzoek naar de leesvaardigheid zijn verontrustend. De andere

collega's hebben dat allemaal gezegd. Tegelijkertijd bevestigen ze wat we al langer wisten, namelijk dat deze Vlaamse Regering de onderwijstanker helemaal niet doet keren. Zij doet de tanker zinken.

De minister die alles beter ging doen, die de leerlingen zou laten excelleren – hij heeft het zo vaak herhaald –, ziet de leesvaardigheid verder achteruitgaan. En de reactie van de minister spreekt ook weer boekdelen. Minister Weyts schuift de hete aardappel meteen door naar de ouders. Voor de N-VA is het altijd iemand anders geweest: de vorige regering, de koepels, de linkse oppositie, de pretpedagogie, en nu ook de ouders. Maar waar zit de ministeriële verantwoordelijkheid, collega's?

Wat gaat u doen, minister, om het niveau weer omhoog te halen? Het enige wat ik hoor, is inzetten op Nederlands. Ja, natuurlijk moeten we inzetten op Nederlands. Dat is één belangrijke stap. Maar daarmee alleen gaan we de tanker niet keren. Ik geef u twee redenen. Ten eerste, iedereen die het onderzoek goed gelezen heeft, heeft gezien dat vooral de leerlingen die thuis alleen Nederlands spreken het sterkst dalen. Ten tweede, een derde van de leerlingen die het best scoort, spreekt thuis geen Nederlands. De opdracht is dan ook, zoals de vorige spreker zei, om de taalvaardigheid te verhogen, de vaardigheid om kennis in en uit te pakken. Want ook bij kinderen die thuis Nederlands spreken, kan de taalarmoede groot zijn. En daarover, minister, hoor ik u helaas niet.

Het gaat dan over het lerarentekort: zonder leraar voor de klas geen goed onderwijs. Het gaat over de scholing van de leerkrachten. Het gaat over de grote segregatie in onze scholen. Die is heel groot in vergelijking met de andere Europese landen. Leerlingen leren natuurlijk van elkaar, maar in ons onderwijs kan dat veel minder, omdat er zo'n grote segregatie is tussen rijke en arme scholen. Het gaat over de invulboeken: heel goed voor de industrie, maar niet goed voor de leesvaardigheid en niet goed voor de portefeuille van de ouders van de leerlingen. Het gaat over de erkenning van de masters in het lager onderwijs. De leerkrachten die de moeite doen om een master te behalen, worden nog steeds niet betaald als master. Waar zit de logica? Het gaat over al die dingen. En u, minister, focust op het Nederlands en lanceert opnieuw het valse debat rond het afpakken van kindergeld bij anderstalige ouders, zodat gezinnen die hun best niet doen, worden gestraft, een idee dat volgens alle experts meer problemen oplevert dan oplost.

U riep de ouders op om hun verantwoordelijkheid te nemen, minister, maar wanneer gaat u, als minister van Onderwijs, eindelijk uw verantwoordelijkheid nemen? (*Applaus bij de PVDA en Imade Annouri*)

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Dank u wel, collega's, ik hoop dat – met deze cijfers voorhanden – het voor iedereen duidelijk is dat we radicaal moeten inzetten op Nederlands. Daarom wil ik graag oproepen tot een front voor het Nederlands. De kleine debatten terzijde ben ik bereid om de spons te vegen over onze disputen die we daaromtrent in het recente verleden hebben gehad.

Ik schrik er wel van, mevrouw Meuleman, dat u deze Vlaamse Regering ervan beschuldigt niet genoeg de klemtoon te hebben gelegd op taal, terwijl ons regeerakkoord bij uitstek daarvan doordeesemd is. Wij hebben er net voor gezorgd dat de taalscreening is doorgevoerd in de derde kleuterklas bij 5-jarigen, om te verhinderen dat ze in het eerste leerjaar zouden starten met een achterstand op het vlak van hun kennis van het Nederlands. U hebt toen tegengestemd. De volledige linkerflank heeft tegengestemd. (*Applaus bij de N-VA en van Gwendolyn Rutten*)

Ja, mevrouw Goeman, u hebt toen tegengestemd. (*Opmerkingen van Gwendolyn Rutten*)

Maar we gaan daar de spons over vegen, net zoals we de spons over het verwijt vegen dat deze Vlaamse Regering de schuldige is. Deze regering en deze Onderwijsminister, die toch al meer dan drie jaar bezig zijn, zijn zagezegd de grote schuldligen. Waarbij men ietwat selectief vergeet wie de afgelopen regeerperiodes aan de knoppen heeft gedraaid bij Onderwijs.

Laat ons gewoon een front vormen voor heden en toekomst, en niet meer de discussie voeren over dat verleden. We kunnen dat tij wel keren. Het zal tijd en boterhammen vergen, maar we zien dat het in Ierland wel gelukt is. Wij hebben ons daardoor laten inspireren. Wij hebben niet gewacht op die PIRLS-cijfers. Integendeel, we zijn er al mee aan de slag gegaan. We hebben ons daarbij inderdaad laten inspireren door het Ierse voorbeeld. Zij hebben een project van tien jaar gelopen. We zijn gestart met maatregelen binnen het onderwijs, onder andere met de taalscreening. Daar begint het bij, ervoor zorgen dat men niet langer met een taalachterstand in het lager onderwijs start. Dat is het eerste.

Daarnaast hebben we Leerpunt opgericht dat didactische methodieken communiceert naar scholen met de boodschap om te stoppen met nieuwlichterijen, en te stoppen met experimenteren. Leerpunt wijst naar de didactische methodieken die hun deugdelijkheid wetenschappelijk bewezen hebben, en roept de scholen op om daarmee aan de slag te gaan. Net zoals we nu gestart zijn met ons Leesoffensief en dit, dat werd hier al geopperd, in samenwerking met verschillende ministers. Opnieuw gebeurt dat met maatregelen binnen het onderwijs waarbij we inzetten op de versterking op het vlak van de leesdidactiek van bestaande leerkrachten. Want de vraag hoe leerkrachten kinderen kunnen leren lezen en geïnteresseerd maken in taal, daar schort het nog aan. We hebben daar nu inspiratiegidsen voor, die gebaseerd zijn op wetenschappelijk onderzoek, die we naar de scholen communiceren. We hebben die besteld.

Net zoals we in de lerarenopleiding veel meer de focus willen leggen op de leesdidactiek. Op dat vlak gaan we de nieuwe leerkrachten versterken. We gaan de scholen ook een leesscan aanbieden. Dat houdt hen een spiegel voor hoe ze met hun dagelijks onderwijsbeleid bezig zijn, en hoe zij dat doen op het vlak van het lezen. Dat is een leesscan waarbij je een concreet resultaat en concrete werkpunten krijgt. We verzamelen nu ook, samen met de Nederlandse overheid, rijke Nederlandstalige teksten om te kunnen communiceren naar de scholen. Ja, ook onze Vlaamse toetsen leggen de focus op het Nederlands. Dat is een duidelijke keuze die wij als Vlaamse Regering en als Vlaams Parlement maken. Ook bij de minimumdoelen, de zogenaamde eindtermen, leggen we de focus op het Nederlands zoals dat nooit voorheen gebeurde. In het basisonderwijs wil ik die eindtermen aanpakken. Daar begint het bij. Daar wordt de basis gelegd voor de opbouw van verdere kennis, maar dan moet het eerst goed zitten met de fond.

Maar dat zijn allemaal maatregelen binnen het onderwijs. Ons Leesoffensief gaat ook over wat er zich buiten het onderwijs afspeelt. We proberen jeugdverenigingen en sportverenigingen te mobiliseren en in te zetten op het vlak van het lezen. Mijn excuses, maar het is ook een ouderlijke verantwoordelijkheid.

Als vandaag een derde van de kinderen thuiszit in een situatie waarbij ze niet in contact komen met het Nederlands, dan is dat problematisch. Dan moet je dat durven zeggen, en daartegen durven optreden. Dat moet je gewoon doen. We kunnen dat niet langer negeren, de scholen alleen kunnen het niet.

Een derde, dat is een cijfer, maar ik geef u nog een ander cijfer uit dat onderzoek. Als de vraag wordt gesteld aan ouders of ze hun kind laten participeren aan buitenschoolse activiteiten die taal stimuleren, dan zegt 70 procent van de

Vlaamse ouders neen. 70 procent, we staan daarmee onderaan. Dat is een probleem. Dat gaat hier om ouderlijke verantwoordelijkheid.

Het cijfer van 43 procent van de kinderen die met honger naar school gaan, gaat over ouderlijke verantwoordelijkheid. Dat gaat daarover. Dus ik vraag expliciet om daarover debat te kunnen voeren, met positieve stimulerende maatregelen, maar samen met het lokaal sociaal beleid ook met repressieve maatregelen als dat nodig is. *(Applaus bij de N-VA)*

Daar ligt nog een gevoeligheid. Daar zijn we nog niet uit denk ik. Maar voor al die andere maatregelen en de extra stappen die we zetten, mag ik daar toch vragen dat we een front vormen, één front vormen voor het Nederlands? Dank u wel. *(Applaus bij de N-VA en Open-Vld)*

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Minister, geïnteresseerd zijn in lezen en graag lezen, daar gaat het dan om. Voor je geïnteresseerd kan zijn in lezen en graag wil lezen, is het een voorwaarde dat je eerst kunt lezen, en leren lezen is iets wat je op school moet leren.

Ik ben het eens met wat collega Daniëls heeft gezegd, u hebt er naar verwezen: er worden veel initiatieven genomen om graag te lezen, en het zou natuurlijk leuk zijn als dat op andere plaatsen ook gebeurt. Maar het probleem zit, vrees ik, bij de manier waarop onze taal, het Nederlands, aangeleerd wordt op school, de didactiek, de instrumenten die de leerkrachten krijgen om kinderen te leren lezen, daar schort het aan.

Ik wil geen koepel viseren, maar ik heb hier het leerplan 'Zin in Leren! Zin in Leven!' voor mij van de katholieke zuil. Ik ben eens gaan kijken wat er staat over voldoende vlot lezen om leeftijdsadequate teksten te begrijpen. Eigenlijk is dat begrijpend lezen in het Nederlands. Hoe doen we dat, begrijpend lezen? Wat verlangt men dan in het katholiek onderwijs? Zoek het eens op. "Je moet genieten van voorlezen, genietend lezen." Ik lees dat hier voor. "Je moet ontdekken, ervaren, letters waarnemen en je over letters verwonderen." Met alle respect, dat is geen manier om Nederlands te leren. Als je Nederlands wilt begrijpen, moet je het eerst kunnen.

Nu komt mijn vraag, minister. Ik kom er graag even over tussen. We hebben deze PIRLS-resultaten. Die zijn dramatisch. In die PIRLS-resultaten is een van de parameters wat de resultaten zijn van de koepels. Die resultaten worden niet bekend gemaakt, ze worden niet per koepel vrijgegeven. Maar ze zijn er wel. Mijn vraag namens onze fractie is om de resultaten per koepel vrij te geven. Want als je kunt kijken naar wat de resultaten per koepel zijn, dan weet je ook welke methodiek er gebruikt kan worden, en dan kan het debat over de methodiek en de didactiek eindelijk misschien opstarten. Dus mijn vraag, minister, is of u bereid bent om die transparantie te geven.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik zal eerst misschien antwoorden over het formele aspect. Die studie is voor alle duidelijkheid nu opgeleverd. Die staat ook trouwens open en bloot op de website, dus u kunt die consulteren. U bent natuurlijk ook meester van uw eigen werkzaamheden, dus ik zou u willen vragen om een hoorzitting te organiseren en het aan de onderzoekers te vragen. *(Opmerkingen)*

Maar het is vrijgegeven zeg ik. *(Opmerkingen)*

Dan moet u dat maar vragen, want ik heb die data ook niet. Dan moet u dat maar vragen aan de onderzoekers. Ik heb die data niet, vraag het aan hen, en nodig ze uit voor een hoorzitting. Dat is prima.

Maar wat de didactiek betreft, ben ik het volledig eens met u. Net daar werken we ook op. Ten eerste, wat de cijfers van de lerarenopleiding betreft, zijn we inderdaad bezig met het leggen van de focus op didactiek, vooral vakdidactiek Nederlands, in het kader van de lerarenopleiding. We hebben er ook voor gezorgd dat we starttoetsen hebben ingevoerd voor de lerarenopleiding, waarbij wanneer er tekorten worden vastgesteld op het vlak van Nederlands, de kandidaat-leerkracht, de startende student, moet remediëren.

Twee, wat betreft de bestaande leerkrachten: inderdaad, er schort wat aan de leesdidactiek. Net daarom heb ik gevraagd dat we minstens ... Want in het kader van de vrijheid van onderwijs zijn onze mogelijkheden nu niet onbeperkt. We hebben een inspiratiegids waar we op het vlak van concrete didactiek nu kunnen communiceren naar de scholen. De Universiteit Antwerpen (UAntwerpen) heeft daaromtrent twee producten afgeleverd die we kunnen communiceren naar de scholen, net ten aanzien van specifiek de leesdidactiek.

Drie, er is de oprichting van het Leerpunt onder begeleiding van Pedro De Bruyckere. Dat is er ook net op gericht om didactische methodes die hun deugdelijkheid bewezen hebben te communiceren naar de scholen.

Vier, het enige instrument dat we als regering, als parlement wel in handen hebben, zijn de minimumdoelen. Wanneer we vaststellen dat het uiteindelijk op het veld niet pakt, dat men niet reageert, dan moeten we ook de minimumdoelen voor basisonderwijs herzien. En dan wil ik die herzien met een focus op Nederlands en wiskunde, waarbij mijn uitgangspunt is dat we die zo formuleren dat minstens de helft van de lestijd ook effectief aan Nederlands en wiskunde gespendeerd wordt. Want dat is uiteindelijk de basis en dat moet dus gedoseerd worden voor minstens de helft van de lestijd in ons basisonderwijs. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): De rest van het debat zullen we dadelijk doen, maar wat betreft uw antwoorden op mijn vragen: wij zullen die vraag wel stellen. Maar het is ook voor u als minister en als regering essentieel om die informatie te hebben en om te weten wat de terugval is per koepel want die terugval is gebaseerd op hun leerplannen en op hun methodiek. Dat is dus informatie die nodig is om te kunnen bijsturen. Dus dat afwimpelen naar het parlement? Het parlement zal zijn werk wel doen, maar ik vraag aan u dat u die cijfers per koepel opvraagt en transparant maakt en publiceert. Dat is absoluut nodig. (*Applaus van Jean-Jacques De Gucht*)

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Minister, kijk, het gaat grondig mis in ons onderwijs. Het eerste wat u gisteren in de pers deed als minister van Onderwijs was zeggen om niet naar u te kijken, de ouders moeten het oplossen. Het tweede dat u hier vervolgens in het parlement doet, is zeggen dat we een front moeten vormen, maar nog voor we hier samen zijn beginnen te vechten, valt u uw bondgenoten aan. Zo gaan we er niet geraken, minister. Ik zie toch vooral wat ik de voorbije vier jaar altijd gezien heb: kritiek wegschuiven, wijzen, wegduiken. Kinderen met een lege maag naar school? Niet naar u kijken, los het zelf maar op. De kosten nemen toe? U gaat de middelen niet indexereren, verhoog de ouderbijdrage maar. En als jaar na jaar inderdaad de kwaliteit daalt, dan is het antwoord altijd dat het de schuld is van een ander.

Ik wil echt dat we dit debat eerlijk voeren in het belang van de kinderen. Wij gaan hier ook niet zeggen dat u niks gedaan hebt, minister. Leesoffensief en Leerpunt zijn prachtige initiatieven, maar voor ons is het probleem dat u de fundamentele problemen daaronder natuurlijk negeert. Hoe moeten leerkrachten voorlezen? Hoe moeten ze bijscholen als het gaat over hun didactiek als ze er ofwel niet zijn ofwel 27 kleuters tegelijk moeten helpen? Testen, taalscreenings en centrale toetsen, wij zijn keihard voor. Wij hebben voor de centrale toetsen gestemd en u mag de discussie erop nalezen. Daar staat heel helder in het verslag – want ik wist dat u het ging zeggen, ik heb het nagekeken – zwart-op-wit dat wij voor taalscreenings zijn, we hebben ze vroeger zelf nog voorgesteld. U moet niet komen doen alsof we ertegen zijn, we zijn ervoor.

Maar het testen, minister, is natuurlijk geen thermometer. Dat is geen medicijn. Elke goede dokter gaat u natuurlijk vertellen dat gewoon de koorts nemen het probleem niet gaat oplossen. Hoe moeten leerkrachten straks met de resultaten aan de slag als ze niet weten waar ze eerst moeten beginnen, als ze geen tijd hebben om zich deftig bij te scholen als er gewoon geen zijn?

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Collega, ik pik daar even op in. Het punt dat we allemaal maken, draait hier rond didactiek. Met welke tools moeten leerkrachten aan de start komen? Hoe brengen ze de kennis, de gave om te lezen over? Hoe zorgen we ervoor dat dat werkt? Daar zijn we het over eens. Net daar is de bevoegdheid van de minister heel beperkt. Wij kunnen in het kader van de Grondwet niet opleggen welke didactiek men moet gebruiken. We kunnen een Leerpunt maken, we kunnen de best practices aanbieden. Wij kunnen zeggen om alstublieft evidencebased methodes te gebruiken, methodes die bewijzen dat ze werken, dat als je de inspanning doet, je daarna ook kunt lezen. Maar wij kunnen hen niet verplichten om dat te gebruiken. Helaas. We zijn het erover eens. Wat ontbreekt voor mij in uw betoog en wat zou ik namens dit parlement alstublieft heel graag horen vandaag? Een heel luide roep naar de koepels! Zij maken de leerplannen. Zij bepalen de didactiek. We zien dat er scholen zijn die tegen de koepels in zich van onderuit naar boven aan het corrigeren zijn, die zelf het heft in handen nemen, die zelf zeggen dat ze kinderen willen afleveren die iets kunnen en niet alleen plezier hebben.

Het wordt tijd in dit land ... Ik ben opgedraaid, voorzitter, want het is een schande: toen dit debat begon – het is misschien het belangrijkste debat voor onze toekomst de komende jaren – was dit parlement halfleeg. Als we nu niet verantwoordigd zijn en niet allemaal oproepen, ook aan de koepels, om onze verdomde verantwoordelijkheid te nemen, dan weet ik het niet meer. (*Applaus bij Open Vld*)

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Ik ben blij, collega Rutten, dat u aansluit bij mijn oproep om richting de koepels, leerplanmakers en pedagogen te kijken. Ik vind het wel jammer dat werd gezegd dat we het afschuiven. Neen, de stappen die dit parlement zet, kunnen we zetten. Maar als we in dat parlement de eindtermen in de tweede en derde graad goedkeuren, met kennis, maar er naar het Grondwettelijk Hof wordt gestapt en die kennis wordt gebruikt als argument om te zeggen dat de vrijheid van onderwijs wordt ingeperkt ...

Ik zou niet liever hebben, zoals de minister zegt, dat we eindtermen maken die we zo concreet mogelijk maken en waar we inzetten, collega Goeman, op taalcompetentie. Er is een gigantisch goed rapport. Minister Weyts heeft ernaar verwezen. Er zitten drie zaken in. Ten eerste: kennis, zowel van spelling, grammatica en zinsbouw. Ten tweede: attitude, bij de leerkrachten maar ook bij de

ouders, ook bij de ouders die thuis geen Nederlands spreken. Zeggen dat we het afwimpelen, is dus niet correct. Dat doen we niet. Maar de ouders moeten mee in het bad. Niet alleen bij diegenen die thuis geen Nederlands spreken, maar ook bij diegenen die thuis wel Nederlands spreken, stellen we vast dat er te weinig wordt gelezen. Ten derde: de vier vaardigheden – lezen, schrijven, luisteren en spreken. Als ik ga kijken in de leerplannen ligt de nadruk op spreken, niet op schrijven en al helemaal niet op grammatica.

Dus, collega Goeman, ik hoop dat u het eens bent met mijn pleidooi, waar ook collega Rutten bij aansluit. U hebt ook vertegenwoordigers in de netten en koepels. Ik hoop dat u daar aan de bel trekt.

Wat me net wel opviel, is dat u pleitte voor taalbadklassen, omdat de leerkrachten zich te veel moeten bezighouden met luiers verversen bijvoorbeeld. Ik vind dat een fantastisch voorstel, want nog niet zo lang geleden, tijdens een debat over luiers, zei u dat er meer kinderverzorgsters nodig zijn en dat het niet op de schouders van de ouders moet terechtkomen. Maar ik ben blij dat bij Vooruit de geesten rijpen rond die ouderlijke verantwoordelijkheid. (*Opmerkingen van Hannelore Goeman*)

Ik ga u een compliment geven, mevrouw Goeman. Ik ben blij dat we hier samen in het parlement zeggen dat men niet alles in het kleuteronderwijs kan doen, dat er ook een verantwoordelijkheid ligt bij de ouders. Ik ben blij dat u nu wel die taalbadklassen Nederlands onderschrijft, en dat is een compliment. Dank u daarvoor. Laat ons samen met de collega's die weg inslaan. (*Applaus van Axel Ronse*)

De voorzitter: De helft van de tussenkomst van collega Goeman heeft al heel wat reacties uitgelokt.

Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Ik wilde al tussenkomen op het punt van collega Rutten. Het is inderdaad zo dat scholen bepaalde methodieken opleggen. Het is aan de school zelf om te kiezen welke methodiek en welk handboek ... (*Opmerkingen van Koen Daniëls*)

Toon mij, collega Daniëls en collega Rutten, welke koepel een school oplegt om met een bepaalde methodiek en een bepaalde handboek te gaan werken. Ik merk vooral dat scholen daar zelf mee aan de slag gaan. Wat ik heel belangrijk vind, is dat scholen eigenaar worden van de kwaliteitszorg. Ze moeten aanduiden waarom ze bepaalde keuzes maken, waarom ze bepaalde boeken of methodieken kiezen. Het Leerpunt zal hen daar allicht bij helpen. Het feit dat er evidencebased materiaal is dat gemakkelijker ter beschikking gesteld wordt van onze scholen, lijkt me daar handig voor. Het is belangrijk dat de inspectie nagaat hoe scholen werk maken van hun kwaliteit, of ze gebruikmaken van evidencebased materiaal.

Als je het onderzoek erop naleest – het is al uitprintbaar – lees je op pagina 136 dat leerlingen onderling meer van elkaar verschillen dan dat scholen van elkaar verschillen. Ik denk dat dit een belangrijk verhaal is als we een opsomming maken, en ik wil dat gerust doen. Binnen de scholen zijn de verschillen tussen leerlingen dus groter dan dat de scholen onderling verschillen. Het doet er niet toe tot welke koepel de school behoort.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Ik wil me aansluiten bij de evidencebased aanpak van collega Rutten. Ik ben dus helemaal voor zo'n aanpak maar, collega Rutten, die vertrekt natuurlijk bij onszelf. Wij moeten het wetenschappelijk onderzoek dat we krijgen grondig analyseren en er juiste besluiten uit trekken.

Wat de minister van Onderwijs en de Vlaamse Regering naar aanleiding van dit onderzoek en vorige onderzoeken zeggen, ook via de beleidslijn die ze uitzetten, is inzetten op het Nederlands. Nederlands, Nederlands, Nederlands, drie oplossingen volgens minister Weyts. Kijk naar het onderzoek zelf. Ik ga naar pagina 122, de analyse van de resultaten, en citeer: "Als we kijken naar de evolutie in de scores van de deelgroepen, stellen we vast dat enkel de groep leerlingen die thuis altijd Nederlands spreken, een statistisch significante daling vertoont." Ik vind dat geen detail in dit onderzoek. Ik vind dat een tamelijk belangrijk punt, dat de onderzoekers zelf naar voren halen. En ik vind dus dat de taalvaardigheid, de taalarmoede bij de Nederlandstaligen, ook aan bod moet komen in het debat, zoals ook collega De Gucht in zijn tussenkomst ook deed. En daarover hoor ik de minister en de meerderheid niet.

Welke middelen gaan wij gebruiken, welke aanpak? Het gaat dan inderdaad over methodieken, een aanpak om de taalrijkdom van al die leerlingen te verhogen. Het gaat dus ook over het lerarentekort en de vorming van de leerkrachten, en het feit dat leerlingen van elkaar leren en als ze samenzitten in een taalarme omgeving, niet verder vooruitgaan. Het gaat dus ook over die punten, over de invulboeken en dergelijke meer. En voer het debat dus graag ook daarover. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Collega Goeman heeft me net iets gezegd wat ik niet met jullie ga delen.

De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Collega Vandromme, ik begrijp dat u af en toe bepaalde belangen moet verdedigen, maar laat ons wel eerlijk zijn met elkaar. Zeggen dat er geen enkele koepel iets oplegt aan de scholen klopt misschien in de letter, maar niet in de geest. *(Applaus bij Vooruit, de N-VA en Open Vld)*

Laat ons de koepels daar dus inderdaad op hun verantwoordelijkheid wijzen. De waarheid heeft ook haar rechten.

Mijnheer Daniëls, u en ik zaten samen in de onderhandelingen over de eindtermen vorige legislatuur. U weet goed genoeg dat mijn fractie vragende partij was om de regels rond de leerplannen te verstrengen, de nieuwlichterij uit de leerplannen te halen, de leerplannen scherper te stellen en de scholen meer vrijheid te geven om zelf met die eindtermen aan de slag te gaan. Kom nu dus niet zeggen dat u verwonderd bent dat mijn fractie over de leerplannen niets zegt. De realiteit is dat wij de eersten waren om dat in de onderhandelingen op tafel te leggen, en het is uw keuze geweest, de keuze van de vorige meerderheid, die ook deze meerderheid is, om daar niet mee aan de slag te gaan. Er is daar een historische kans gemist. Dat is dus het fundamentele probleem. U wijst naar anderen, maar neemt op cruciale momenten niet uw eigen verantwoordelijkheid.

Natuurlijk moeten ouders hun verantwoordelijkheid nemen, moeten koepels hun verantwoordelijkheid nemen, maar dat werkt enkel als ook de minister en deze regering hun verantwoordelijkheid nemen. Dat is de essentie. Het is niet 'zij' en 'wij', het is 'allemaal samen'. Daar komt het op neer. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Ik wil daar toch ook iets over zeggen. Koepels en leerplannen zijn misschien makkelijke en handige schietschijven. En collega Rutten, ik ga ze zeker niet vrijpleiten. Maar die leerplannen zijn gebaseerd op eindtermen, die in het lager onderwijs dringend aan herziening toe zijn, minister. Hopelijk wordt dat aangepakt en op een betere manier dan de eindtermen van

het secundair onderwijs, want dat is een redelijk dramatisch traject geworden. Laat ons dus goed nadenken over hoe we dat kunnen doen.

Laat ons vooral ook al goed nadenken over wat we daarmee willen doen. Want wat ik jullie allebei niet graag hoor zeggen, minister Weyts en mevrouw Rutten, is een eenzijdige focus op taal en wiskunde, alsof dat ons onderwijs zou redden.

Ik verklaar mij nader. Op uw congres was de zeer gewaardeerde onderzoeker onderwijskunde Tim Surma aanwezig. Ik weet dat hij door jullie erg gewaardeerd wordt. Hij zegt zeer duidelijk dat, als we onderwijs verengen en niet meer inzetten op kennis in de brede zin, voor kinderen die opgroeien in gezinnen die niet naar cultuur gaan, die niet veel in aanraking komen met kennis, dat ten koste gaat van het lezen, van het begrijpend lezen. Als je te veel begrippen niet kent, als je niet in aanraking bent gekomen met kennis, als met andere woorden de breedte en de rijkdom van het onderwijs verarmt, dan zul je ook je taal niet beter beheersen en niet beter kunnen begrijpend lezen.

Minister, laten we alstublieft niet de fout maken om ons onderwijs in die zin te verarmen. Laten we inderdaad luisteren naar wetenschappers, naar onderzoekers als het gaat over didactiek en laten we inderdaad inzetten op die brede kennis. Die enge focus op enkel taal en wiskunde zal ons onderwijs niet vooruithelpen. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord. Kort alstublieft. *(Opmerkingen)*

Ja, maar toch geen vier van dezelfde fractie na elkaar terwijl uw fractieleider vooraan staat? *(Rumoer)*

Sorry, we hebben het er in het Uitgebreid Bureau over gehad. In het begin van de vergadering, om 14 uur, heb ik gevraagd om een klein beetje discipline aan de dag te leggen. *(Opmerkingen)*

Mag ik uitspreken, alstublieft? U wilt met vier van dezelfde fractie tussenkomen, terwijl uw fractieleider vooraan staat. *(Opmerkingen van Steve Vandenberghe. Applaus bij de N-VA)*

Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Maar het gaat ergens over en het is belangrijk. *(Opmerkingen van de voorzitter)*

U hebt absoluut gelijk. En we moeten elkaar laten uitspreken, ook daarin hebt u gelijk.

Er wordt hier geschermd met eindtermen, maar als er nu één ding niet tussen die resultaten van die PIRLS-studie zit, dan zijn het die eindtermen voor het basis-onderwijs.

Collega Daniëls heeft het gezegd: die zijn sinds 1997 niet meer veranderd. Ze zijn niet meer veranderd, minister, dat is toch juist? Die eindtermen stáán er. En in 1997, 1998 en 1999 zaten we niet op die dramatische laatste plaats waar we vandaag wel staan. *(Opmerkingen van Elisabeth Meuleman)*

Mevrouw Meuleman, wat is er wel veranderd? *(Opmerkingen van Elisabeth Meuleman)*

De wereld? Zeker. Afijn, je kunt er alles bij halen. Maar hier concreet in onderwijs, mevrouw Meuleman, zijn de leerplannen veranderd. En het leerplan van het katholiek onderwijs dateert van 2018, vijf jaar geleden. Het is er sindsdien niet op vooruit-, maar op achteruitgegaan.

Het wordt tijd om die grote olifant in de kamer te benoemen. Want de facto is het zo dat men kant-en-klare leerplannen aflevert waarmee we achteruit- in plaats van vooruitgaan. Wij proberen vanuit de regering en vanuit dit parlement bij te sturen en naar een evidencebased beleid gaan, maar op het terrein is men bezig met de vraag of het plezant is, of ze genieten van het lezen en of ze zich goed voelen. Weet u wat er niet in staat als je Nederlands moet lezen? Er staat nergens in wat een onderwerp is, een werkwoord, een gezegde, een lijdend voorwerp, het verschil tussen de twee. Als je een taal niet begrijpt, als je de structuur van een taal niet begrijpt, wel, dan kun je er ook nooit van leren genieten.

Je kunt van nuances en mening verschillen. Maar in essentie vind ik dat we de koepels die dat soort leerplannen maken, voor hun verantwoordelijkheid moeten plaatsen.

Er is nog één element waarop ik wil ingaan. De minister gaat te kort door de bocht als hij zegt dat je op school alleen nog maar Nederlands en wiskunde moet leren. Maar hij heeft daar een aardje naar, hij wil een pointe maken, hij wil daar meer nadruk op. Toch? U wilt daar meer nadruk op.

Wij moeten in 't eigen hart kijken. Want wat niet helpt, ook niet in de eindtermen voor het secundair onderwijs, is dat we de scholen overladen met sleutelcompetenties en eindtermen, waarbij we vergeten dat er maar 24 uur in een dag zitten, waarvan je niet de volledige 24 uur op school zit. Een school kan maar aan wat ze aankan en kinderen kunnen maar aan wat ze aankunnen. Wat soberheid van onszelf af en toe, en wat meer focus, minister, daarin zullen we elkaar vinden, tenminste als u de karikaturen thuislaat. *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega Verbeurgt, u zei daarnet dat wij die leerplannen ongemoeid laten. Dan hebt u niet goed gekeken, want in het Eindtermendecreet staat dat de eindtermen letterlijk in de leerplannen moeten worden opgenomen. Dat moet letterlijk. Zodat de leerkrachten al weten over welke eindterm het gaat. Dat is één.

Twee is een primeur die ik u hier geef. Op het voorbije N-VA-congres hebben wij gesteld dat leerplannen niet langer door de onderwijsinspectie zullen worden goedgekeurd. Zo kan geen enkele koepel, school, directeur of inrichtende macht nog tegen zijn leerkrachten zeggen dat het van Brussel moet of omdat er een stempel in staat van de inspectie. Want het is niet omdat er een stempel van de inspectie in staat, dat men dat moet gebruiken.

Ik ben heel blij met de tussenkomst van collega Vandromme. Ik heb het nog net even nagekeken. In de overeenkomsten die vzw's moeten sluiten met de koepel, staat dat men zowel de pedagogische begeleiding als de leerplannen van de koepel aanneemt, overneemt en zal gebruiken. Ik vind dat zeer goed want ik denk dat we kamerbreed vanuit dit parlement aan scholen kunnen zeggen dat als er onzinnigheden instaan over lezen, over grammatica, over spraakkunst, over spelling men dat niet moet doen. Weg ermee, doe dat niet, volg de taalcompetenties en het lees- en taaloffensief. Wat de minister uitrolt met Leerpunt werkt. Ik zal het nog eens zeggen. Dat gaat over kennis, attitude en de drie vaardigheden. Doe dat, geef technisch lezen en doe al de rest niet. Met onze instemming zijn al die leerkrachten, al die directies en ouders gesterkt. Ze moeten gewoon zeggen: kijk naar het verslag van het actuadebat. Daarin vindt men de goedkeuring van het parlement. Ik zie alleszins al drie fracties dat beamen, ook collega Vandromme. Als de andere fracties dit ook nog even kunnen zeggen, lijkt dit mij een heel sterk punt om daartegen op te treden. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (Vooruit): In een actuadebat beperk ik mij altijd tot één tussenkomst. Ik ben niet de volksvertegenwoordiger die vier, vijf keer tussenkomt. Ik hou me aan de discipline, dat wil ik toch even zeggen.

In wat ik hier allemaal hoor zitten veel interessante zaken en veel zaken die juist zijn. Maar het begint allemaal in het basisonderwijs, dat is van de peuterklas tot het zesde leerjaar, als we het over het schoolniveau hebben. Ik heb de indruk dat er mensen zijn die niet goed weten hoe een basisschool werkt. Dat wil ik vandaag duiden.

Ik heb nog altijd vertrouwen, mevrouw Rutten, in de koepels en in het gemeenschapsonderwijs en in het feit dat zij hun verantwoordelijkheid nemen. Ik heb ook vertrouwen in de leerkrachten die dagelijks voor de klas staan en die weten hoe belangrijk taal is. Maar zeggen dat de helft taal en wiskunde moet zijn en de andere helft iets anders? Ik ben nog altijd voorstander, zeker in de basisschool, van de totale persoonlijkheidsontwikkeling van een kind. Wat bedoel ik daarmee? Het is niet omdat je taal en wiskunde krijgt, dat je niet aan taalverrijking kunt doen. Je kunt perfect in de les wereldoriëntatie evenveel aan taalverrijking doen als in een les Nederlands. Je kunt dat ook doen in een les muzische vorming. Het fundamenteel debat daarin is dat scholen weten dat er thuis veel minder wordt gelezen. Dat is een vaststelling. Het is niet alleen zo bij anderstalige kinderen, maar ook bij kinderen die Nederlands praten en die ook taalarm zijn als ze op school komen. Dat is een visie. Dat is iets wat in het DNA van een school moet zitten. Eerst gaat het over technisch, dan over begrijpend lezen. Men moet daarmee aan de slag gaan.

Wat is het probleem? We komen vaak op hetzelfde terug, het gaat namelijk over keuzes maken en over tijd. Er moet tijd zijn voor leerkrachten om zich daarin te professionaliseren. Want als je echt een lees- en taalcultuur in je school wilt implementeren, dan moeten ook de leerkrachten voldoende professionele ondersteuning krijgen om dat te doen. De taak van een directie in het basisonderwijs is daarin cruciaal. Een directie moet het team aansporen en begeleiden. Dat gaat over het beleidsvoerend vermogen van een school. Directeurs hebben daar tot vandaag te weinig tijd voor. We komen altijd bij hetzelfde uit. Zolang we in een basisschool de leerkrachten, de directies, het team niet de ruimte zullen of kunnen geven om met zo'n lees- en taalrijk project aan de slag te gaan, dan gaan we hier binnen twee en drie en vier jaar nog zitten.

Leerkrachten kunnen dat, leerkrachten willen dat maar moeten ook tijd hebben voor dat collegiaal coachen, om van elkaar te leren en om ervoor te zorgen dat ze een traject of een project opzetten dat doorweven is door heel de school om echt de leesvaardigheid, de taalvaardigheid en vooral ook dat begrijpend lezen te stimuleren. Dat is wel uw verantwoordelijkheid, minister, vandaar mijn concrete vraag. Beseft u dat? U bent het die de contouren voor de scholen moet scheppen en dat is over alle koepels en alle scholen heen. De mensen moeten de mogelijkheden hebben om dit uit te werken, om zich bij te scholen en vooral om van elkaar te leren om tot daden te komen. (*Applaus bij Vooruit en van Jeremie Vaneckhout*)

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Ik denk dat er al heel veel terechte zaken zijn aangehaald. Als je de getuigenissen van de Ierse Literacy Strategy bekijkt, komt er een ding altijd naar voren, namelijk dat het een ongelooflijke leerrijke ervaring was waarbij alle partners mee aan tafel gingen zitten met een gezamenlijk doel, namelijk naar buiten komen met een strategie over op welke manier ze op lange termijn in heel Ierland – ik ga niet over de twee Ierlanden beginnen,

maar in het stuk waarover we spreken – een duidelijke toekomstvisie kunnen hebben.

We moeten ervoor opletten dat we niet opnieuw verzanden in een debat in deze plenaire waarbij we proberen elk onze visie op de geschiedenis te geven, op hoe we gekomen zijn waar we gekomen zijn, maar wel op welke manier we naar de toekomst kijken, welke stukken we kunnen doen.

Ik denk dat er al verschillende zaken zijn aangehaald, de taalscreening, de KOALA-test, Leesoffensief, de Vlaamse toetsen ... Dat zijn allemaal zaken die passen in een ruimer beeld van waar we naartoe willen. We zien vandaag dat er op verschillende vlakken zaken ontbreken, dat er inderdaad een probleem is met ouders die de taal niet kennen en ouders die minder bezig zijn met lezen en met het plezier in lezen met hun kinderen thuis. Dat is een feit.

De vraag is op welke manier we het kunnen oplossen en dan zie ik dat we wel proberen om het verenigingsleven erbij te betrekken, maar ik zie geen visie op bijvoorbeeld een brede school, waarbij we de school, waar die kinderen samenkomen, gebruiken om heel de samenleving en gemeenschap daarbij te betrekken. De school kan de ouders daarbij betrekken omdat ze er sowieso al komen. Laat ons hen daar vastgrijpen en betrekken om op een juiste manier daarop in te gaan.

Dat gebeurt in Ierland. Daar komen de ouders toe in de school en worden ze betrokken bij wat er gebeurt. Bij ons is de realiteit dat ze moeten buiten blijven. Dan gaat het over op welke manier we kunnen samenwerken en over dat hekje heen kunnen kijken. Het spijt mij, maar dat is wat er vandaag ontbreekt. Dat vatten we niet.

Dat is ook verhaal dat de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) brengt. Als je in het eerste leerjaar op een goede manier wilt starten met de taal, is het belangrijk dat in het kleuteronderwijs op een andere manier gekeken wordt naar de schotten die er vandaag zijn tussen de kinderopvang en het kleuteronderwijs. Op welke manier kunnen we die schotten laten wegvallen? Neen, wij zijn bezig met dat kinderen zeker 'gepottytrained' moeten zijn als ze op school beginnen, want anders kunnen ze niet binnenkomen. Met alle respect, het is inderdaad belangrijk dat ze zindelijk zijn maar het gaat over een breder verhaal en dat vergeten we.

Laat ons eens allemaal op een juiste manier aan tafel gaan zitten en laat ons oppassen dat we niet opnieuw verzanden in, mijn excuses, mevrouw Goeman, iets heel belangrijks, namelijk een discussie over de vrijheid van onderwijs zoals we die met de eindtermen gehad hebben. Daarbij hebben we drie jaar gewerkt met iedereen van de verschillende netten om dan uiteindelijk te moeten constateren dat diegenen die mee aan tafel zaten, vonden dat voorbijgegaan was aan het recht op vrijheid van onderwijs. Zo komen we nergens en dat zou bijzonder jammer zijn, want waar we vandaag zitten is al onderaan. Laat ons alsjeblief proberen naar boven te kijken in plaats van verder een putje te graven voor de toekomst van onze kinderen en onze samenleving. (*Applaus bij Open Vld*)

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Ik wil eerst kort reageren. In ons land is sterk onderwijs een gedeelde verantwoordelijkheid. Mevrouw Rutten, dat is dus absoluut ook een verantwoordelijkheid van onderwijsverstrekkers. Mijnheer Daniëls, het is absoluut ook een verantwoordelijkheid van de ouders. Daar zijn we het over eens. Dat geldt echter natuurlijk ook voor de minister van Onderwijs. Dat is natuurlijk het verschil: wij zitten in de oppositie, jullie zitten in de meerderheid. De waarheid is dat ik meer had verwacht van deze meerderheid, van deze minister. Ja, jullie hebben dingen gedaan, maar het is niet genoeg. Minister, ik

verwacht van u dat u een aanjager bent van een strategie, van een echte visie. Ik verwachtte dat u de lerarenopleidingen rond de tafel had gebracht om eens te bekijken of het eigenlijk wel goed genoeg zit met die didactiek. *(Opmerkingen van minister Ben Weyts)*

Ik zie geen resultaten. Waar zijn de resultaten? Ik verwacht dat u met de koepels rond de tafel gaat zitten met het oog op een geletterdheidsstrategie: hoe gaan ze die een plaats geven in hun leermiddelen, in hun leerplannen?

Ik kom dan terug bij mijn repliek. Die eindtermen moeten er komen. Mijnheer Daniëls, ik vind het een heel goede suggestie. Laten we die controle door de inspectie van de leerplannen gewoon eruit halen. Dat haalt die zweem van 'officialiteit' er wat af. De eindtermen zijn voor ons de minimumdoelen die elk kind eigenlijk zou moeten behalen. Dat is toch het minimum minimorum. Daarom vinden we het zo belangrijk dat we die eindtermen basisonderwijs zo snel mogelijk zien, die ambitieuze, kennisrijke eindtermen. Maar waar zijn ze? Wat is jullie plan wat dat betreft? Laten we heel eerlijk zijn, ze gaan er deze legislatuur niet meer komen, niet? Jullie zijn nog aan het bekomen van het trauma van de eindtermen voor het secundair onderwijs, maar we hebben eigenlijk geen tijd meer te verliezen.

De waarheid is gewoon, en daar loopt het fout voor mij, dat jullie een aantal fundamentele problemen niet hebben aangepakt. Eigenlijk hebben we immers vooral structurele oplossingen nodig. Ik zal ze nog eens kort overlopen. Dit is immers eigenlijk allemaal geen rocketscience. Het is ook niet gewoon één oplossing. Het zijn er verschillende: investeren in kinderopvang; vroeg beginnen; de kind-ratio doen dalen; het statuut van leerkracht hervormen. Er moet een modern personeelsbeleid zijn, want we moeten dit aantrekkelijker te maken. Vandaag hebben we immers gewoon geen leerkrachten genoeg, en het begint natuurlijk wel met een leerkracht voor de klas. Men moet investeren in het basisonderwijs. Er moet meer ondersteuning en bijscholing komen. Hervorm de lerarenopleidingen echt. Focus op sterke didactiek. Focus op klasmanagement. Focus op praktijkervaring. Investeer in oefenkansen qua Nederlands buiten de school.

En ja, ouders moeten worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid, absoluut. Dat gebeurt te weinig. Als ze hun kind inschrijven in een Nederlandstalige crèche, in een Nederlandstalige school, moeten ouders de boodschap krijgen dat ze een cursus Nederlands moeten volgen, in het belang van hun kind. Dan moeten die cursussen er echter zijn, en dan moeten die cursussen wat ons betreft gratis zijn.

Investeren en hervormen, dat is wat er nu moet gebeuren, en u doet vooral het omgekeerde: sluipende besparingen op werkingsmiddelen, geld uitsparen met openstaande vacatures en veel te veel pappen en nathouden wat ons betreft. Intussen is er de voorbije vier jaar weer veel te veel tijd verloren gegaan, vinden wij dat de boel echt gewoon veel te veel stilstaat en gaat ons onderwijs verder achteruit. *(Applaus bij Vooruit)*

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega Goeman, u zegt hier nu dat de resultaten naar beneden gaan en dat minister Weyts het nooit over Nederlands heeft gehad, maar in ongeveer elke uiteenzetting die de minister hier houdt, heeft hij het over het Nederlands. Hij zegt dat er twee belangrijke prioriteiten zijn: Nederlands en wiskunde. Dan horen we uit uw fractie dat Nederlands wel belangrijk is, maar begint men direct allerlei dingen op te sommen waardoor eigenlijk blijkt dat Nederlands en wiskunde toch niet zo belangrijk zijn. Het is het ene of het andere. *(Opmerkingen van Hannelore Goeman)*

U vraagt waar het resultaat is wat de lerarenopleidingen betreft. U weet zelf toch ook dat als men van 3 tot 5 uur met lerarenopleidingen samenzit, die niet om 5 uur naar huis gaan en dan de volgende dag beslissen alles om te gooien. Men zit immers natuurlijk in een academiejaar. Dat er corona is geweest, dat wordt dan even vergeten. Ik vind dat eigenlijk toch wel straf. Het was nota bene uw fractie die de scholen dicht wilde. *(Opmerkingen van Elisabeth Meuleman en Hannelore Goeman)*

Dicht! Dicht! Ik ben heel blij dat we ze open hebben gehouden.

Dan zegt u dat de minister niks doet. Ik heb daarnet opgeschreven wat hij allemaal heeft opgesomd: taalscreening, Leesoffensief, Vlaamse toetsen, onder andere voor Nederlands. Ik ben het met u eens dat je het met een toets alleen niet verbetert, maar weet je wat je daar wel mee doet in het onderwijs? Je zegt dat dit belangrijk is, dat dit een focus is, dat dit extra aandacht verdient.

U staat hier nu wat te lachen. Ik vind dat eigenlijk wel straf. Dat zijn dramatische cijfers. Dat zijn ingrepen die we doen en die ook effect hebben op het onderwijsveld. We gaan verder over die eindtermen. U staat hier gewoon te lachen. Ik vind dat gewoon ongepast. On-ge-past. Als u dan nog eens zegt dat de minister Nederlands niet belangrijk vindt, dan weet ik niet welke minister Nederlands wel belangrijk zou hebben gevonden. Ik ken die in elk geval niet in mijn carrière in onderwijsbeleid. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): De heer Daniëls heeft niet goed geluisterd. Ja, de minister gebruikt in elke zin die hij zegt op televisie en radio de term 'Nederlands' en hij zegt ook hoe belangrijk hij dat vindt. De maatregelen die hij heeft ingevoerd, zijn inderdaad taalscreenings en centrale toetsen. Dat zijn, zoals mevrouw Goeman heeft gezegd, thermometers, maar je kunt je afvragen of het de juiste thermometers zijn, in ieder geval niet meer dan dat.

Misschien geef je daarmee het signaal dat je het belangrijk vindt, maar het blijft wel bij 'parole, parole, parole'. Er is nog zoveel meer winst te boeken, en dat zijn mijn punten geweest. Er is winst te boeken op het vlak van inburgeringsbeleid door de drempels te verlagen. Er is winst te boeken op het vlak van kinderopvang en op het vlak van naschoolse opvang. We gaan daarop besparen. Vanmorgen verscheen in het nieuws dat er in de buitenschoolse opvang achttien kindjes in plaats van veertien kindjes per begeleider zullen zijn. Dan kun je nabewaking doen. Kun je bezig zijn met pedagogie en taalverwerving? Neen. Dus daar is winst te boeken.

Ik heb zoveel voorbeelden gegeven van waar er nog winst valt te boeken. Minister Dalle kan winst boeken in het jeugdwerk. We kunnen inderdaad winst boeken – en ik ben het volledig eens met de heer De Gucht – via brede scholen. We kunnen winst boeken in dat Leesoffensief. Het is te weinig. Ik heb een schriftelijke vraag gesteld over welke actiepunten er zijn uitgerold en welke nog niet. Er zijn er ik-weet-niet-hoeveel die deze legislatuur niet meer zullen uitgerold worden en ik-weet-niet-hoeveel waar er geen middelen tegenover staan. Iedereen zegt dat dat Leesoffensief mooi is in theorie, maar er staat veel te weinig tegenover.

Mijn punt, mijnheer Daniëls: het is niet omdat je honderd keer zegt dat je het Nederlands belangrijk vindt, dat je ook voldoende doet voor dat Nederlands, taal en lezen. Dat is de analyse van onze fractie vandaag, niet meer of niet minder. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Mijnheer Daniëls, ik sta hier helemaal niet te lachen. Er is niks om te lachen aan de resultaten die wij hier te zien krijgen. Ik kan gewoon bijna niet geloven wat u aan het zeggen bent. Minister Weyts mag zo vaak zeggen als hij wil dat hij radicaal wil inzetten op Nederlands, we steunen hem daarin, maar het zijn de daden die tellen en niet de woorden. Denkt u nu echt dat leerkrachten alleen zitten te wachten op de minister die gewoon zegt dat Nederlands belangrijk is? Daar zijn ze vet mee. Er moet extra ondersteuning komen, en de waarheid is dat ze vandaag gewoon niet weten waar ze moeten beginnen.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Ik voeg iets toe, aansluitend op wat mijn fractie-leider zegt. Ik denk echt dat collega Daniëls nood heeft aan een cursus begrijpend luisteren, want hij is wel zeer selectief in wat hij heeft gehoord. Hij zegt dat hij alleen maar dingen hoort die niet belangrijk zijn. Ik heb mijn fractie-leider alleen maar heel helder horen vertellen wat er moet gebeuren: veel vroeger investeren, investeren in een kennisrijk curriculum, investeren in kinderopvang, omdat we weten dat de taalontwikkeling daar al gebeurt. Natuurlijk is dat essentieel, en dat is niet alleen zeggen dat je Nederlands belangrijk vindt, maar dat is ook investeren in die keuze voor het Nederlands.

Collega Daniëls, u zou soms echt eens naar uzelf moeten luisteren. Ik denk dat mensen perplex zitten te kijken. Uw partij heeft jarenlang geroepen "wij moeten Onderwijs hebben", en vervolgens komt u niet verder dan te zeggen dat het moeilijk is om met de onderwijsverstrekkers samen te zitten en om met de lerarenopleiding een gesprek te hebben. U hebt vier jaar de tijd gehad, en de resultaten zijn gewoon niet goed genoeg. U hebt tijd verloren. U roept dan de coronapandemie in, maar tijdens die pandemie kon je ook digitaal vergaderen, dat hebben we allemaal geleerd. U had deze legislatuur kansen genoeg om daadwerkelijk een visie te ontwikkelen en stenen te verleggen, en het is gewoon niet goed genoeg. Er zijn drie of vier jaar verloren. Dat is de realiteit. En zoals mijn fractie zei, weten onze leerkrachten vandaag nog steeds niet hoe ze eraan moeten beginnen. (*Applaus bij Vooruit*)

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Ik ga proberen om wat rust te brengen in het debat. We gooien hier met verwijten naar elkaar, maar we moeten niet steeds het warm water blijven uitvinden. Ik denk dat het vooral belangrijk is dat we weten waarom we zaken doen. Ik heb gezien dat er deze week een inspiratiegids is uitgegeven door de Universiteit Antwerpen, die 'Les in lezen' heet. Het is een inspiratiegids voor effectief leesonderwijs in kleuter-, lager- en secundair onderwijs.

Die gids heeft een aantal fiches en legt gewoon op wetenschappelijke basis uit waarom we reeds in de kleuterklas het best werken op basis van geschreven taal, waarom het belangrijk is om voor te lezen, waarom er programma's zijn die werken op het alfabetisch principe en dat dat ook een goede basis is om vlot te leren lezen. Hoe kunnen we sterke leermomenten halen uit de voorleesmomenten? Waarom is morfologisch bewustzijn belangrijk? Enzovoort, en zo verder, fiches van allemaal zaken die we al doen, maar leerkrachten weten soms niet altijd waaróm we bepaalde dingen doen. Ik denk dat we daar ook op moeten inzetten. Wanneer we duidelijke eindtermen hebben en wanneer leerkrachten uit die eindtermen hun lessen kunnen opmaken – en wanneer ze misschien ook met deze inspiratiegids kunnen werken, want daar staan ook tips en praktische vertalingen in – dan denk ik dat we al een heel pak verder kunnen komen met de wijze waarop er nu reeds wordt lesgegeven. We moeten er gewoon bewuster van worden.

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Ja, die inspiratiegids is een mooi voorbeeld, knap werk, maar in alle eerlijkheid, de tijd van inspiratiegidsen ligt echt wel achter ons. We gaan er niet meer geraken met een aantal good practices. De boodschap moet heel duidelijk zijn dat je kinderen moet leren om te lezen, als we willen dat de geletterdheid en het kunnen lezen vooruitgaat. Als ik kan genieten van zwemmen – en ik geniet van zwemmen – dan is dat omdat ik kan zwemmen. Men gooit mij ook niet in het water om eens te genieten van een paar baantjes trekken, zonder dat ik kan zwemmen, want dan verdrink ik, zo simpel is dat. Mijn boodschap was, mensen alstublieft ... Mevrouw Goeman, ik begrijp dat er meerderheid en oppositie is en ik verwacht ook niet van u dat u zegt dat alles peis en vree is, want het is een drama. Minister, ik verwacht ook niet dat u zegt dat mevrouw Goeman gelijk heeft, want zij trekt een aantal zaken ook op flessen. Er zijn wel een aantal beslissingen genomen die de tanker doen keren. Maar als wij vragen van het onderwijsveld en van alle spelers hier om aan hetzelfde zeel te trekken, verwacht ik wel dat wij ook aan hetzelfde zeel gaan trekken. Echt waar, je mag van mening verschillen tussen meerderheid en oppositie, maar over een aantal essentiële dingen is de tijd van inspiratiegidsen voorbij is de tijd, mijnheer Daniëls, van te zwaaien en te kletsen in alle richtingen, voorbij. De tijd is voorbij om te gaan zeggen dat we het eens gezegd hebben, we gaan naar huis, we doen onze frak aan en bij de resultaten van de volgende internationale proef zullen we onze verontwaardiging nog eens uit de kast halen. *(Applaus bij Open Vld)*

Alsjeblieft, aan één zeel trekken, één strategie maken, minister, dat is wat ik van u vraag. Ik kijk u nu aan, u doet heel veel goede dingen en u hebt daarvoor onze steun. Dat zijn heel vaak saucissejes, kleine schijfjes. Wij willen zien waar die kleine schijfjes in totaliteit naartoe gaan. Wat ik heel erg zou appreciëren, is dat u zegt – met dit rapport in de hand – dat u die koepels bij u roept op het kabinet. Zet ze bijeen, zet het in een strategie, roep ze elke maand bijeen, pak er de lerarenopleiding bij en laat maand na maand na maand zien wat de vooruitgang is. Er is geen tijd te verliezen, minister. U hebt het stuur vast, laat die tanker keren. *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Ik wou toch nog even tussenkomen, want als er een pleidooi wordt gehouden om aan hetzelfde zeel te trekken, dan hoop ik dat dat ook vanuit een oprechtheid is en met vooral een eerlijkheid. Mevrouw Rutten, u leest voor uit een leerplan, maar u leest natuurlijk de zaken niet voor waar u niet naar wilt verwijzen. Ik lees een stuk uit het leerplan 'Zin in leren! Zin in lezen!' voor, waar er verwezen wordt naar zinnen en zinsdelen en waar er letterlijk staat: "Daarbij kunnen leerlingen de term persoonsvorm kennen en gebruiken, ze weten dat een zinsdeel kan bestaan uit een woord, een woordgroep, kunnen die termen ook gebruiken, verwijzen naar lijdend voorwerp, (...)" enzovoort. Ik stel voor, collega's en minister, dat we het debat ook in de commissie voeren op basis van het hele onderzoek, dat we dat op voorhand allemaal lezen, dat we de onderwijsverstrekkers uitnodigen en hun vragen hoe zij reageren op dit onderzoek en wat er intussen allemaal gedaan is. Zo kunnen we tenminste in correcte en eerlijke uitspraken hier in dit parlement vertrekken *(Applaus van Hilâl Yalçın)*

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, ik denk dat hier al zeer veel belangrijke zaken zijn aangehaald. Collega Rutten, als u natuurlijk zegt dat we niet moeten zwaaien en kletsen, waarbij u hier het sterkste kletspleidooi houdt tegen een aantal koepels en leerplannen – en voor alle duidelijkheid, ik onderschrijf een aantal dingen die u zegt –, dan moeten we dat natuurlijk ook waarmaken. Ik hoop dus in elk geval dat we dat signaal kunnen geven aan iedereen die werkt in onderwijs.

Want als het gaat over het lerarentekort, zijn dat ook leerkrachten die in conflict komen met zichzelf. Die willen hun leerlingen technisch leren lezen. Ze willen hen die woordsoorten leren, ook een COD en een COI in het Frans, een lijdend en een meewerkend voorwerp. Want nu leren ze dat in het Frans, en niet meer in het Nederlands. Die leerkrachten komen inderdaad in conflict met didactische wiken die ze krijgen. Ze weten niet meer wat het nu is en stellen vast dat hun leerlingen achteruitgaan. Dat zijn zaken waarom leerkrachten er de brui aan geven. Dat is het. Daarover gaat het. Dat is planlast. Dat is waarom leerkrachten die pedagogen – ik ben er zelf een – op bepaalde momenten verwensen, omdat wat zij zien in de klas, anders is dan wat die mensen zeggen. Dan heb je nog eens een handboek, en dan krijg je deze resultaten. Dat is een oproep waarvan ik hoop dat we die hier allemaal samen kunnen doen.

Punt twee: de lerarenopleiding. Gisterenavond nog heb ik gesproken met studenten in de lerarenopleiding, die ellenlange documenten invullen. Maar als ik hen vraag – het gaat over de lagere school – wat de verschillende stappen zijn in het leren lezen van een kind? Niets, geen idee. Als ik vraag of ze dat krijgen, is het antwoord: "Ja, neen." Wat is de focus? Leesplezier. Enthousiast lezen. Maar het technisch leren lezen, dat blijft daar zitten.

Drie. Sorry, ik ga het toch nog eens herhalen. Wij blijven er met onze N-VA-fractie op hameren dat als je als kind thuis geen Nederlands hoort, maar thuis ook niet gestimuleerd wordt om Nederlands te leren en men geen hoge verwachtingen heeft ... Want ik wijs er nog even naar: de nadruk op schoolsucces is in Vlaanderen het laagst van de hele groep die meedoet. Het gaat over drie dingen. Eén: hoge verwachtingen. Leerkrachten durven niet meer. Twee: steun van de ouders. En drie: respect voor de sterkste leerling. Binnenkort zijn het deliberaties en proclamaties. Ik daag u uit. Zoek een school waar de sterkste leerling voor Nederlands op het podium een prijs mag gaan ophalen. Dat is niet meer. Iedereen op het podium, allemaal samen, het hoedje in de lucht, alleman gelijk. Alleman gelijk! Maar hoe wil je dan dat je ambitie stimuleert? Niet, het is weg.

Collega's van Groen, collega Tavernier heeft er recent, met betrekking tot de Brusselse kinderopvang, voor gepleit dat mensen die in de kinderopvang werken, Nederlands spreken en dan heeft jullie fractie gezegd dat dat niet nodig is. 'Als ze maar lief zijn voor de kindjes.' Kom dan hier nu niet zeggen dat de kinderopvang belangrijk is voor Nederlands. U spreekt gewoon uzelf tegen. (*Applaus bij de meerderheid*)

De kern is inderdaad kennis van het Nederlands, de juiste attitude bij leerkrachten én bij ouders. Die dingen moeten in de leerplannen, en Nederlands, Nederlands, Nederlands, overal, altijd. Dank u wel. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Voorzitter, ik ga de heer Daniëls natuurlijk geen vraag stellen over het onderwijs. Ik zou niet durven, met zoveel specialisten hier in dit halfroond. (*Opmerkingen van Koen Daniëls*)

Ik ga daar voor de rest geen commentaar op geven. Maar ik wil toch even iets opmerken, mijnheer Daniëls. U hebt daarstraks gezegd dat er in het Bureau alleen gevraagd was dat de minister van Onderwijs hier zou zijn. Geen probleem, ik leg mij daarbij neer. Maar ik vind het een beetje raar dat, als het over dit probleem gaat, er zo weinig gesproken wordt over wat gemeenten kunnen doen op het vlak van bibliotheken. En daarmee wil ik iets zeggen aan de collega's van onderwijs. Die denken natuurlijk vaak dat het probleem zich echt verengt tot de onderwijssector. Het probleem dat hier geschetst wordt, is een zaak van onderwijs, een zaak van de ouders, maar ook een zaak van de overheid. Ik denk dat het vooral een taak is van de gemeentelijke overheid om ervoor te zorgen

dat bibliotheken middelen hebben en middelen inzetten om burgers en vooral ook alle kinderen over te halen om een nieuwe leescultuur aan te wakkeren.

In die zin denk ik dat het belangrijk is als we dit gegeven willen aanpakken. Onderwijs is zeer belangrijk, maar ik vind het spijtig dat – buiten een paar keer het woord bibliotheek te noemen – daar niet over gesproken is. Misschien moeten we dat toch wel eens op een andere gelegenheid doen.

Onderwijs is belangrijk in de wereld en in Vlaanderen, maar de wereld gaat iets verder dan altijd alleen maar onderwijs. (*Applaus bij Vooruit*)

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega Vandenhove, ik ga u niet tegenspreken dat bibliotheken belangrijk zijn. Maar wanneer ik zie welke inspanningen lagere scholen doen met schoolbibliotheken, klasbibliotheken of met een bezoek aan de bibliotheek ... Dat boek zit dan in die boekentas, en eigenlijk vragen we maar één iets aan de ouders: welk boek hun kind meekrijgt uit de school, en dat hun kind dat boek effectief leest. Dat is een ouderlijke verantwoordelijkheid. Het is die combinatie van het lokale bestuur die daar inspanningen doet, samen met de school en de ouders die samen moeten spelen. Dat wil niet noodzakelijk zeggen dat je als gemeente niets moet doen, ik zie in heel veel scholen dat dat gebeurt. We moeten daar niet blind voor zijn. Maar dan kom ik terug bij de attitude van de ouders. Daar vragen we een inspanning van.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Collega Daniëls, u herhaalt steeds het belang van het Nederlands. Maar u hebt in de studie ongetwijfeld ook gelezen dat het vooral de kinderen zijn die thuis enkel Nederlands spreken bij wie de taalvaardigheid het sterkst daalt. Vindt u dat dan niet eenzijdig als u blijft hameren op het Nederlands? Daarmee wil ik niks afdoen aan het belang van de kennis van het Nederlands, maar het gaat hier over taalrijkdom. We moeten namelijk ook bij Nederlandstalige kinderen ervoor zorgen dat zij kennis kunnen in- en uitpakken, en ervoor zorgen dat zij taalvaardiger worden.

U trekt het debat altijd naar de stelling dat het probleem zagezegd louter en alleen het Nederlands is. Ik vind dat zeer eenzijdig. (*Applaus bij Lise Vandecasteele en Hannelore Goeman*)

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega De Witte, ik moet u toch wat tegenspreken. Als ik naar mijn eigen tussenkomsten kijk in de commissie Onderwijs – ik raad u aan daar langs te komen, dan zult u die van mij, en collega's Tavernier en Grosemans horen – dan gaan wij daar veel ruimer in. Het gaat over taalvaardigheid. Ja, wij spreken ook over taalvaardigheid in andere talen. Maar wat mij het meeste zorgen baart – en daar spreekt u jammer genoeg niet over – is dat bij de groep die onder niveau 2 zit, die dus volledig onderaan zit en haar plan niet kan trekken, in 70 procent van de gevallen de thuistaal niet het Nederlands is.

De anderen gaan naar beneden, dat is geen goede zaak, dat is dramatisch, maar bij de groep die thuis geen Nederlands spreekt zit 70 procent in de laagste groep. Die kunnen hun plan niet trekken. In het onderzoek wordt de volgende zin voorgesteld: "Ze gaat naar de bakker en koopt een brood." De kinderen in die groep kunnen zelfs niet antwoorden wat er werd gekocht, omdat ze het woord 'brood' niet begrijpen, en zelfs de vraag niet begrijpen. Dat zijn 10-jarigen. Dat is de laagste groep in het onderzoek, en 70 procent spreekt thuis geen Nederlands. Dan zeggen wij als N-VA dat de ouders daar aandacht voor moeten hebben, dat

ze Nederlands moeten leren, en dat ze dat moeten stimuleren. Hoge verwachtingen zijn cruciaal.

Voor de andere groep die thuis wel Nederlands spreekt geldt opnieuw dat er op de school ingezet moet worden op technisch lezen – daar hebben we het al genoeg over gehad. En ook bij de ouders vragen we ouderlijke betrokkenheid rond het lezen. Ook daar scoort Vlaanderen het laagst. De minister heeft daarnet naar de resultaten verwezen. Vlaanderen scoort het laagst op de vraag waar ouders zeggen of ze hun kinderen ook naar activiteiten sturen of zelf talige activiteiten doen. Dat heb ik hier daarnet ook gezegd.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Natuurlijk zijn hoge verwachtingen nodig, niemand trekt dat volgens mij in twijfel. Ik vind het heel belangrijk dat wij hoge verwachtingen hebben. Natuurlijk is het problematisch dat er heel veel ouders de taal niet kennen. Je kunt je kind niet helpen als je de taal niet kent. Met andere woorden ga je je kind in zijn ontwikkeling verlammen als je die niet op de juiste manier kunt begeleiden. Dat is heel belangrijk. De vraag is op welke manier we daar nu een paar concrete zaken tegenover kunnen stellen. Dan denk ik bijvoorbeeld aan zomerscholen.

Als je kijkt naar die zomerscholen, daar ben ik mee akkoord. Niet alleen minister Weyts, maar de hele Vlaamse Regering, waaronder ook minister Somers, heeft hard getrokken aan die zomerschool. Het is een realiteit, minister, dat die zomerscholen een beetje achteruitgaan sinds corona omdat men die drang minder heeft. Er is een bepaald segment dat we toch wel bereikten tijdens corona, dat we vandaag moeilijker bereiken om de eenvoudige reden dat reizen en dergelijke daar ook wel eens voor in de plaats komt. Dus we moeten toch kijken op welke manier we die zomerscholen in heel Vlaanderen, niet alleen kunnen verderzetten, maar ook verder structureel kunnen uitbouwen.

Ik heb die brede school daarjuist al aangehaald. Op welke manier gaan we – daar waar we de leerlingen al in de hand hebben, namelijk in de scholen – ervoor zorgen dat er een koppeling wordt gemaakt met de vrije tijd? Dat is een van de zaken waar wij compleet in falen. Wij zien dat als twee aparte werelden, en we zouden moeten kijken in welke mate we daar echt verder kunnen samenwerken. Dat is geen eenvoudige zaak, en het lokaal bestuur kan ook een belangrijke rol spelen om die bruggen te slaan.

Daarnaast, wat die schotten betreft die vandaag bestaan tussen de kinderopvang en de kleuterschool: willen we daarmee aan de slag? Dat is een concrete vraag, minister. Willen we daarmee aan de slag gaan? Op welke manier kunnen we dat doen? De heer Daniëls heeft gelijk met wat hij daarjuist zei, dat het inderdaad zo is dat de focus vandaag niet op het Nederlands ligt, maar vooral op het feit dat ze lief moeten zijn.

Natuurlijk moeten ze lief zijn, iedereen moet lief zijn tegen de kindjes die in de kinderopvang zitten, en natuurlijk moeten we genoeg mensen hebben. Maar het is verdorie wel belangrijk dat diegene die met die kindjes bezig is het Nederlands op een goede manier machtig is, want dat zijn degenen die thuis misschien niet in aanraking komen met het Nederlands. Laten we er dan voor zorgen dat zij in de crèche in aanraking komen met het Nederlands, maar ook dat we de mensen die in die crèches werken, en die in het kleuteronderwijs elke dag het beste van zichzelf geven, de handvaten geven om die taal over te brengen. We doen dat veel te weinig. Dus willen we daar inderdaad kijken in welke mate we die schotten weg kunnen krijgen?

Ten laatste, op welke manier kunnen we ervoor zorgen dat we die mensen die we vandaag niet bereiken, en met andere woorden met een ongelofelijke achterstand

beginnen in het eerste leerjaar, beter betrekken? Want we hebben inderdaad een heel hoge aanwezigheidsgraad van onze kinderen in het kleuteronderwijs, tegenover alle andere landen zitten we bij de hoogste op dat vlak. Op welke manier gaan we ervoor zorgen dat die leerplichtleeftijd verder naar beneden gaat? We hebben ze naar vijf jaar gebracht. Alle mogelijke moeilijkheden die we daarin zagen hebben we kunnen overbruggen, minister. Laat ons dat verderzetten, laat ons dat naar 2,5 jaar brengen, laat ons die schotten weg krijgen, en laat ons ervoor zorgen dat elk een in het eerste studiejaar die taal al machtig is. (*Applaus van Gwendolyn Rutten*)

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik zou punctueel wat antwoorden willen verschaffen op de vragen. Wat de leerplichtleeftijd betreft, hebben we het debat al gevoerd. Ik ben daar absoluut voorstander van, vanaf drie jaar. Er zijn trouwens nog wat andere grondwetartikelen die dan kunnen worden meegenomen bij die revisie, zoals eigenlijk alle artikelen.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Het levensbeschouwelijke, minister. U hebt nu de kans om ervoor te gaan.

Minister Ben Weyts: Absoluut. We zijn bezig met de doorlopende lijn. We hebben nu nog net samen met minister Crevits een versoepeling doorgevoerd, dus die projecten lopen effectief. Daarbij proberen we om een doorlopende lijn tot stand te brengen, en de schotten te laten sneuvelen, tussen kinderopvang en school. Daar kunnen we leerlingen absoluut uit trekken.

Wat de open scholen betreft hebben we er nu ook net voor gezorgd – dat is opnieuw een ingreep – dat bij nieuwe infrastructuur die wij van overheidswege ondersteunen, het altijd om open scholen gaat, altijd. Dat wil zeggen dat elke infrastructuur zo maximaal mogelijk gecompartmenteerd moet worden, zodat die altijd toegankelijk is voor andere verenigingen: sportverenigingen, dat is evident, maar ook andere verenigingen, zoals cultuurverenigingen, jeugdverenigingen, lokale verenigingen, noem het op. Dat is een vereiste en het is eigenlijk volgens de regel 'comply or explain'.

Drie, wat betreft de zomerscholen hebben we extra middelen uitgetrokken om dat inderdaad maximaal te gaan exporteren. We hebben daar nu 10 miljoen euro voor uitgetrokken. We hebben dus ruimschoots budget. De afgelopen zomer hadden we 11.000 deelnemers. Ik hoop dat dat nog naar boven getrokken kan worden, dat we nieuwe initiatiefnemers vinden. Want de praktische moeilijkheid is natuurlijk de scholen zelf. Dat is net het enige moment dat ze enige rust zouden kunnen genieten, en dan staan wij daar opnieuw als vragende partij. Maar ik zie op het veld dat dat wel lukt.

Was er nog iets over didactiek?

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Ik had een algemene opmerking. Op welke manier maken we dat de lesgevers op één lijn zitten?

– *Joke Schauvliege, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.*

De juiste didactiek om met taal om te gaan zodat men met een goede start aan het lager onderwijs kan beginnen, is iets wat vandaag te weinig aan bod komt als het gaat over kinderopvang, over het kleuteronderwijs. Vandaag is de realiteit dat we te weinig ondersteuning geven aan die mensen die daar vandaag het beste van zichzelf geven. Die handvatten ontbreken vandaag nog te veel.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Het zijn verschillende debatten, een beetje door elkaar.

Mijnheer Daniëls, ik kom terug op uw punt. De leerlingen die thuis nooit Nederlands spreken, zijn de laatste vijf jaar met vijf punten gedaald voor het begrijpend lezen. De kinderen die thuis altijd Nederlands spreken, zijn de laatste vijf jaar met veertien punten gedaald, drie keer zoveel. Het punt om te checken wat er schort in de aanpak in ons onderwijs, is tamelijk cruciaal. Het is effectief de taaldidactiek in het onderwijs. Oké, maar wat gaat u concreet doen om dat op te krikken? Dat is de discussie. Dat gaat dan over de vorming van leerkrachten, het betalen, het dusdanig vergoeden van leerkrachten die de moeite doen om zich bij te scholen, die bijvoorbeeld een masterdiploma halen. Als u zegt dat we dat niet doen, dan geeft u uiteraard een verkeerd signaal.

Het is heel belangrijk dat er maatregelen zijn die bij de kinderopvang of bij brede scholen ervoor zorgen dat de ouders betrokken worden, Nederlandstalig of niet. Dat is het hoofdpunt. Want u zegt dat in de groep die laag scoort, 70 procent anderstaligen zijn. Ja, dat zal wel zo zijn. Dat heeft ook te maken met sociaal-economische factoren. In de groep die hoog scoort, zit ook een derde anderstaligen. De knoop is dus de taalrijkdom van al die leerlingen verhogen. De maatregelen die hier opgesomd worden, gaan vooral over testen, KOALA-testen, Vlaamse toetsen, extra toetsen en Nederlands, Nederlands, Nederlands. Mijn fractie zegt dat dat eenzijdig is. Op die manier gaan we de tanker niet keren. Dat is de kern. (*Applaus van Lise Vandecasteele*)

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Ik hoorde u bezig en ik was nog wat verder aan het nadenken. Ja, er zijn absoluut ouders die hun verantwoordelijkheid niet nemen. Dat is echt een probleem, daar zijn we het over eens. We moeten dat proactief aanpakken. Tegelijk zijn er ongetwijfeld, ook in andere landen – ik zeg maar iets, in Ierland – ouders die hun verantwoordelijkheid niet opnemen, en toch gaan de resultaten daar wel vooruit. Leg me eens uit wat het verschil is. Volgens mij zit het verschil in structureel beleid, in structurele oplossingen. Er is hetzelfde verhaal voor kinderen die opgroeien in een gezin waar een andere taal gesproken wordt. Ik heb het al gezegd dat het zeer belangrijk is om ouders de onderwijstalen te laten leren. Maar ook in andere landen – ik zeg maar iets, in Ierland – zijn er ongetwijfeld ouders die thuis geen Engels praten.

– Liesbeth Homans, voorzitter, treedt als voorzitter op.

En toch gaan de resultaten daar wel vooruit. Opnieuw, leg me dat eens uit. Ik denk dat ik het weet. Daar wordt structureel beleid gevoerd. Ik kan maar herhalen, dat is mijn oproep vandaag, ik heb de oplossing al herhaald, maar we moeten er echt voor zorgen dat er een aantal structurele problemen aangepakt worden. Want zolang dat niet gebeurt, gaat het probleem alleen maar groter blijven worden.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega De Witte, als de leerlingen met thuistaal niet-Nederlands – en die zaten al heel laag – nog eens vijf punten zakken, en dus nog harder door het ijs zakken, dan maak ik mij daar evenveel zorgen in als de sterkst presterende leerlingen die veertien punten zakken. Als je al helemaal beneden zit ...

Kim De Witte (PVDA): De Nederlandstaligen, collega. Een beetje correct blijven.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): U gaat hier op nominale punten, in absolute getallen, naar beneden en naar boven. Ik geef aan, en dit staat in het onderzoek, dat de groep die thuistaal niet-Nederlands heeft, voor 70 procent in de groep zit die

helemaal niets presteert. Dat is een ramp. Dat zijn leerlingen uit het vierde leerjaar die op de vraag van het brood niet antwoorden omdat ze de vraag niet begrijpen. We hebben dat al zo vaak herhaald en u wilt daar altijd van weg, wat ik niet begrijp, maar bon, dat is voor uw verantwoordelijkheid.

Wat u zegt over het masterdiploma, heb ik altijd gedacht dat de PVDA het opnam voor de werkende klasse. Wat u nu zegt is dat alle bachelors in het lager onderwijs het niet kunnen. Qua motie van wantrouwen schiet u vandaag de hoofdvogel af. Ik vind dat een dedain naar die leerkrachten lager onderwijs vanwege de PVDA, ongezien. Het heeft het voordeel van de duidelijkheid. Dank u wel, mijnheer De Witte. *(Applaus bij de N-VA)*

Wat wij als N-VA zeggen is dat we de leraren in de leerkrachtenopleiding moeten versterken, en ten tweede dat ze hoge verwachtingen mogen hebben. In de school van de PVDA moet iedereen samen op het podium en moet iedereen samen het hoedje in de lucht gooien. Als je er één, twee of drie uithaalt die sterk presteren, zeggen jullie dat het een schande is, want gelijkheid staat voorop. Wij zeggen dat gelijke kansen geen gelijke uitkomsten zijn.

U zegt dat er nog geld bij moet en dat we geld aan de leerkrachten moeten geven. Neen, die leerkrachten willen – collega Krekels heeft ernaar verwezen – Les in Lezen, die tools. Hoe krijgen we die bij de leerkrachten? Dat is een terechte vraag. Ten eerste via Leerpunt. Ten tweede hoop ik dat de pedagogische begeleiding dat vastpakt. Ten derde, het interessante aan Les in Lezen is dat het wordt meegetrokken door hogescholen die ook lerarenopleidingen hebben. Ik mag hopen dat wat daar in staat, ook in de lerarenopleidingen zal worden ge-bruikt.

Collega Goeman, u verwees naar Ierland en naar ouders die hun verantwoordelijkheid niet nemen, en naar verwachtingen. In Ierland heb ik in die ene klas een foto genomen van een tekst, ik laat hem tegenwoordig altijd zien. 'Writing', schrijven van een doorlopende tekst. Beginnen met een sterk argument. 'Firstly. Secondly.' Dat hing op, ik laat dat tegenwoordig zien en ik vraag aan leerkrachten in welke leerjaar, op welke leeftijd ze denken dat men dit onderwijst in Ierland. Die mensen zeggen het zesde leerjaar of het eerste middelbaar. Neen, het is in het tweede leerjaar in Ierland. Die doen dat. Ik herinner me ook, we zaten samen in een groepje, dat een van de kindjes vroeg: "What's your name?" Ik zei "Koen" en de leerling zei "No". Ik dacht: nu gaan we het krijgen, dat kind weet het beter. De leerkracht zei daarop: "You have to answer in full sentences." Als we bij ons een kind zijn naam vragen en hij zegt zijn naam, zeggen we dat dat heel goed is. Maar daar zeggen ze dat het fout is. Je moet zeggen: "My name is Koen". Dat gaat over verwachtingen, collega's, dat gaat over ambitie, daar moeten we geen decreten voor maken, daar moeten we geen besluiten van de Vlaamse Regering voor maken, dat is wat we samen zeggen dat leerkrachten moeten doen. Maar die leerkrachten durven niet meer, want op het moment dat de leerkrachten zouden zeggen dat iets fout is, zeggen de pedagogen dat het kindje zich niet meer goed gaat voelen omdat de leerkracht 'fout' heeft gezegd. Sorry, dat is de realiteit vandaag in onze kleuterklassen en lagere scholen. Laat die leerkrachten effectief die ambitie tonen. Ik denk dat dit een belangrijk signaal is dat we hier geven. Ik ben alvast blij met de bijval van de collega's die dit steunen. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Collega Daniëls, u moet inderdaad eens een cursus begrijpend luisteren volgen, of toch een les over debattechnieken. *(Opmerkingen van Koen Daniëls)*

Komaan, ik zeg dat het niet oké is dat deze regering mensen die de moeite doen om hun masteropleiding te volgen, weigert te betalen als master. Dat is mijn

punt, waaraan u totaal voorbijgaat door te zeggen dat ik zou zeggen dat het allemaal masters moeten zijn. Dat is een ander punt. Ik zeg dat er meer professionalisering van leerkrachten moet zijn, dat er inderdaad meer op ingezet moet worden op bijscholing, ruimte. Leerkrachten die daarvoor de moeite doen, moeten daarvoor ook vergoed worden. Dat is een eerste punt.

Een tweede punt is dat wij uiteraard niet zijn voor 'iedereen gelijk'. Wij zijn voor gelijke kansen, en het probleem is dat in dit onderwijs, de portefeuille van je papa of mama nog heel veel bepaalt over de uitkomst. Dat is gewoon een feit. We hadden het over evidencebased onderzoek, en dat is een feit. Als je mama of papa arm is, heb je vijf keer meer kans op een C-attest. Dat is een feit, evidencebased bevestigd.

Dat is een probleem. Op dat punt is de democratisering van ons onderwijs niet geslaagd. En als u die kritiek aan de kant wilt schuiven, gaat u uw eigen stellingen ondergraven. Ja, het is een feit. De meritocratie waarvoor u zagezegd staat, is op dat punt geen realiteit in ons onderwijs. En ja, dat mag gezegd worden.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (Vooruit): Ik houd het heel kort. Ik denk dat we het erover eens zijn dat we heel veel van Ierland kunnen leren als het gaat over het uitzetten van een strategie, over hoe je het didactisch goed aanpakt in een klas. Maar je moet natuurlijk het hele verhaal vertellen, mijnheer Daniëls. De waarheid is dat de Ierse overheid op een bepaald moment een omslag heeft gemaakt en beslist heeft om te investeren, zeker in de scholen die dat het meest nodig hadden, met kinderen die vaak uit de minst kansrijke gezinnen kwamen. Herinner u het DEIS-programma (Delivering Equality of Opportunity in Schools). Wat betekende dat? Dat betekende dat in scholen met een publiek dat het moeilijk had, er ten eerste een voltijdse medewerker was om contact te leggen met ouders, op huisbezoek te gaan en echt te werken aan ouderbetrokkenheid en er ten tweede, ik zeg maar iets, gratis schoolmaaltijden waren voor elk kind. Als je dus het verhaal vertelt van Ierland, vertel dan alsjeblieft het hele verhaal.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Dat wil ik zeker vertellen. Want voor de collega's die er niet bij waren: dat DEIS-programma was binair. Je school zat er ofwel in, en kreeg heel veel, of zat er niet in, en kreeg niks. Niks! En nu komt de maffe logica: scholen waren dus bang om uit het programma te vallen, want dan waren ze alles kwijt. Weet u, mevrouw Goeman, in Vlaanderen maakt het niet uit of je school DEIS is of niet. Bij ons heb je GOK-middelen (gelijke onderwijskansen) en SES-middelen (socio-economische status). Zodra je leerlingen toenemen in de school, krijg je één lestijden, één werkingsmiddelen bij. Als we dat gaan doen in Vlaanderen, betekent dat dat de ene school veel, en de andere school niets krijgt. Ik raad Vooruit aan om dat niet te doen, want allicht staat u de volgende dag hier op de Bühne om te zeggen dat het toch niet mogelijk is dat er scholen zijn die één leerling minder hebben dan de andere, en de ene school daarom niets krijgt, en de andere alles. Want zo zal het zijn: de ene school krijgt veel, de andere niets. Ik pleit daar niet voor, maar heb begrepen dat u dat wel doet.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik weet dat elk antwoord op elk probleem gewoon meer centen is, maar was het dat maar. Was het dat maar, ook in vergelijking met Ierland. Mochten de PIRLS-resultaten gebaseerd zijn op de budgettaire input per leerling, zouden we aan de top staan. Hetzelfde geldt voor de ratio leerkracht-leerling, we zouden aan de top staan. Dat is ook waar. Je moet dus ook durven te zeggen dat, met een onderwijsbudget dat is gestegen tot 16,5 miljard euro,

3 miljard euro erbij in deze regeerperiode, het budget niet de zuivere oplossing is, laat staan de zaligmakende oplossing.

De voorzitter: De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Ik ben niet tussengekomen omdat ik het vreselijk vind dat de debatten op die manier te veel uitlopen. Ik blijf pleiten, en zal het opnieuw doen, voor een tijds klok per fractie, waarbij je bij elke tussenkomst vanop de banken meetelt.

Minister Weyts, u vraagt of partijen op dit vlak een front willen vormen om er iets aan te doen. U somde een hele reeks maatregelen op. Uiteraard zijn we graag bereid – als we mogen meedoen, als het geen resolutie is waarvoor we niet mogen tekenen ofzo – om een akkoord te geven. Ik denk dat je dan inderdaad, zoals in Ierland, een tienjarenplan moet maken, want dat krijg je binnen deze legislatuur niet opgelost, en helaas misschien ook niet binnen de volgende.

Goed, collega's, vorige week heeft collega Krekels hier heel lyrisch gedaan over de nieuwe Vlaamse canon. Maar wat zijn we met een leuke Vlaamse canon als een derde van onze bevolking te weinig vaardigheden heeft om die überhaupt te lezen, als ze hem al willen vastpakken?

Ja, ik weet het, lezen is niet meer hip, scrollen en filmpjes kijken wel. Nochtans is er een duidelijke wetmatigheid: zien lezen, doet lezen. En dus moeten we nog meer investeren. De collega die het daarnet heeft aangehaald, is er nu niet meer. We moeten investeren in een kwalitatief actueel boekenaanbod voor iedereen. Daartoe moeten we samenwerken met het departement Cultuur en met de lokale overheden, voor de gemeentelijke bibliotheken die de beste garantie kunnen bieden om goede boeken mee te geven aan de leerlingen.

Maar belangrijker nog is dat de leestijd fors wordt opgetrokken, want in 2021 werd er per jaar 98 uur besteed aan lezen in de klas, in 2006 was dat nog 146 uur. Dat is dus een fameuze daling en dan volgen de resultaten natuurlijk ook.

Scholen die het wél goed doen, zoals basisschool De Klinker in het Antwerpse Borsbeek – vandaag in Het Laatste Nieuws –, moeten we als voorbeeld nemen. Bij de eindtoetsen van het zesde leerjaar lag de gemiddelde score voor Nederlands lezen daar op 84 procent, terwijl dat de jaren voordien schommelde rond het Vlaamse gemiddelde van 70 procent. Minister, ik ben ervan overtuigd dat we goede praktijken van onderuit veel meer in de verf moeten zetten en dat we die scholen zelfs financieel mogen belonen voor hun prestatie.

Dan zijn er nog de nieuwe minimumdoelen voor het basisonderwijs. U wilt de nadruk leggen op Nederlands en wiskunde en dat is meer dan terecht, maar dan moet men zeker niet afkomen met zestien sleutelcompetenties waarbij veel te veel maatschappelijke problemen op het onderwijs worden afgewenteld. Leesvaardigheid, taalverwerving, grammatica en schrijfvaardigheid moeten inderdaad absolute voorrang krijgen, want anders krijg je kromme zinnen zoals deze hier. Ik citeer een leerling uit 1B, het eerste middelbaar, vlak voor een schooluitstap. Ik doe dat niet om die leerling belachelijk te maken of uit te lachen, nee, maar om de realiteit te tonen. "Hallo meneer, mijn mama werd gestolen gisteren en zijn portefeuille in de metro en de mijn identiteitskaart was in. Ik wil weet als ik heb echt nodig, omdat mijn mama heeft niet meer."

Ik vat het hele probleem nog eens samen met een tweet van een zijinstromer, die zegt: "Ik sta momenteel ook voor de klas, één dag per week, op vraag. Ik neem een dagje verlof in de privé om les te geven." Wat stelt hij vast? "Lezen is een zeer groot probleem. En wat is de reden? Anderstaligen plus het welzijnsstreven van linkse leraren en directiekorps. Voor mij is het hallucinant", zegt hij.

Minister, collega's, als wij zo verder achteruitboeren, dan vrees ik dat steeds meer ouders zullen overstappen naar privéonderwijs. En dat kan echt niet de bedoeling zijn. Ik dank u. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Voorzitter, collega's, ja, er is een probleem. En nee, we kijken niet de andere kant op en nee, we gaan niet fatalistisch doen. Dat is eigenlijk ook wat de onderzoeker van het PIRLS-onderzoek gisteren in De Afspraak heeft gezegd.

Ik stel nogmaals voor dat we het debat wat serener voeren in de commissie op basis van het onderzoek, samen met de onderwijsverstrekkers. Dan kunnen we dit op een goede manier vastpakken met de juistheden en waarheden die er zijn.

Collega's, maar toch wil ik een aantal zaken naar voren brengen, een aantal punten die onze fractie belangrijk vindt.

Ten eerste, leraren, leraren, leraren. Er zijn gewoon te weinig leraren. Er zijn te weinig handen in de klas die de leerlingen op sleeptouw nemen, die hen in het taalonderwijs op sleeptouw nemen en die de effectieve methodes kunnen kiezen. Als ze er niet zijn, kunnen ze die ook niet kiezen.

We zitten in een soort van neerwaartse spiraal. Negatieve berichtgevingen over onderwijs zorgen ervoor dat er meer mensen uitstromen dan instromen.

Het lijkt allemaal simpel, collega's, maar willen we dat onderwijsniveau echt opkrikken en vooruithelpen, dan moeten we investeren in zelfzekere en sterke leerkrachten die vol goesting voor de klas staan. We bekijken dat ook het best op de lange termijn, over legislaturen heen, en met alle onderwijspartners aan de tafel.

Versterk het kleuteronderwijs en ondersteun de kleuteronderwijzers. We weten dat onze kleuteronderwijzers bijna precies kunnen voorspellen wat de uitkomst van de KOALA-testen zal zijn. Vertrouw hen en ondersteun hen om taalrijke omgevingen te creëren.

Maak werk van de eindtermen. Zorg ervoor dat er voldoende tijd is voor het begrijpend lezen, en dat niet alleen in de les Nederlands. Eigenlijk zou er in elk vak, elk uur, elke minuut van de dag, aandacht moeten zijn voor het taal-onderwijs. Zorg ervoor dat leerkrachten experts kunnen worden.

Zorg er ook voor, minister, dat het Leesoffensief geen dode letter blijft. We hebben de onderzoekers in de commissie gehoord. Ze hebben daar heel uitdrukkelijk gevraagd om het Leesoffensief op te volgen omdat ze het niet zo goed vertrouwen. Het ligt op tafel, maar ze weten niet zo goed of het allemaal zal worden uitgevoerd. Hier zit ook een link met de bibliotheken.

Zorg dat de taalintegratietrajecten van volwassenen afgestemd worden op de taalintegratietrajecten van jongeren en kinderen. Het volwassenenonderwijs moet ook samenwerken met het leerplichtonderwijs.

Ondersteun via brugfiguren. Ondersteun scholen met het uitwerken van een armoedebeleid en een leesbeleid.

Als ik mag concluderen: we gaan de zorgen omtrent het leesonderwijs in elk geval niet alleen aan onze scholen overlaten. We moeten samen aan één zeel trekken – ik hoop echt oprecht dat we dat kunnen –, met een boodschap voor alle Vlamingen: lees alsof het je laatste dag is. Lees, pak alles wat je kan. *(Applaus bij cd&v en van Kathleen Krekels)*

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Collega's, ik heb zonet een cijfer uit het onderzoek gehaald, namelijk het feit dat 52 procent van de 10-jarigen thuis niet altijd Nederlands spreekt. We vinden dat inderdaad heel belangrijk. We vinden dat de Vlaamse Regering veel meer kan doen om kinderen in een talige omgeving te laten opgroeien. Investeren in integratie en inburgering, collega's, investeren in het jonge kind: het rendeert. Het loont als een maatschappij daarin investeert.

Maar ik wil ook een nuance maken. Het werd daarnet al door collega De Witte gezegd: taal en diversiteit zijn zeker niet de enige verklaring voor deze slechte cijfers. Wie u dat wil wijsmaken, heeft een politieke agenda, collega's, en liegt. Want, inderdaad, onder de gevorderde groep lezers zit een grote groep van 32 procent – of een derde van de kinderen – die heel goed scoren en die thuis niet altijd Nederlands spreken. Collega's, zij groeien wellicht op in een taalrijke, krachtige, cultuurrijke omgeving thuis. Ze groeien op in gezinnen die anderstalig zijn, maar die boeken hebben, die naar culturele activiteiten gaan, die hun kinderen kunnen helpen bij hun huiswerk.

Veel kinderen groeien op in gezinnen die dat culturele kapitaal niet hebben, die elke dag moeten vechten om te overleven, om de factuur te betalen, om eten op tafel te krijgen. 6 procent van de 10-jarigen haalt zelfs het basisoniveau lezen niet. In 2006 was dat 1 procent. Dat zijn vogels voor de kat, collega's, kinderen waar we ons de grootste zorgen over moeten maken. Voor hen, voor zij die thuis geen kansen krijgen, is het onderwijs net die tweede kans, de kans om recht te trekken wat er thuis niet is, de kans om taal aan te bieden van jongs af, de plek waar zij die kennis aangereikt krijgen waarvoor er thuis geen ruimte is.

Mijn vraag is dan ook, collega's: gaan we die kinderen helpen en ondersteunen of gaan we ze verder in de miserie duwen door ze te bestraffen? Voor ons is de keuze alvast heel duidelijk. (*Applaus bij Groen en van Hannelore Goeman*)

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Vandaag zijn er, buiten een paar verwijten, ook heel veel zaken aan bod gekomen over waar we willen staan, zowel binnen de meerderheid als binnen de oppositie, als het gaat over de brede school, als het gaat over het versterken van het kleuteronderwijs en de kinderopvang, als het gaat over op welke manier we ervoor zorgen dat er betere methodes zijn, als het gaat over op welke manier we ervoor zorgen dat de lerarenopleiding aangepast wordt en dat die leerkrachten de handvatten hebben die noodzakelijk zijn, als het gaat over die brede school, op welke manier we daar de mensen kunnen bij betrekken.

De minister heeft daarnet, in antwoord op mijn vraag, verschillende initiatieven opgenoemd. Laat ons nu voor Vlaanderen een strategie voor het Nederlands uitbouwen waarbij we zeggen wat de verschillende zaken zijn die we willen doen, waar we op willen inzetten. Laat ons daar met de verschillende groepen over samenzitten. Laat ons daar met ouders over samenzitten. Laat ons daar met de inrichtende machten over samenzitten, met de vrijetijdssector, met de lokale besturen, om ervoor te zorgen dat we inderdaad een kader hebben, en laat ons zeggen waar we binnen tien jaar willen staan, waar we binnen vijf jaar willen staan, en laat er ons voor zorgen dat er om de zoveel tijd in dit parlement een rapport komt met waar we op dit moment zitten, waar we falen en waarop we extra moeten inzetten.

Als we dat kunnen doen, hebben we op een constante manier een thermometer waarmee we onmiddellijk kunnen ingrijpen, over het beleid heen, dus niet alleen over onderwijs. Laat ons dat samen vormen, laat ons hier om de zoveel tijd over

die verschillende zaken discussiëren en laat er ons voor zorgen dat het parlement op tijd kan ingrijpen. Laat ons alsjeblief al de rest achterwege laten, niet zwarte-pieten, niet het recht van vrijheid op onderwijs inroepen. Laat er ons vooral voor zorgen dat onze leerlingen vooruitgaan, want zij zijn onze toekomst. Laat er ons voor zorgen dat wij als parlement kunnen ingrijpen en weten wanneer we moeten ingrijpen. Laat ons ervoor zorgen dat we allemaal op een lijn zitten. Ik ben ervan overtuigd, minister, dat u daar uw uiterste best voor doet, maar laat ons dat gewoon in een vast stramien gieten en ervoor zorgen dat we op die manier om de zoveel tijd weten waar we zitten op een scope van tien jaar en waar we zo snel mogelijk moeten ingrijpen. Laat ons dat doen. Dat is samenwerken, dat is de handen in elkaar slaan. *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Mag ik ondertussen even antwoorden? We hebben hier verleden week die wet goedgekeurd. Dat zijn die Vlaamse toetsen waarmee we de vinger aan de pols kunnen houden, alleszins wat onderwijs betreft, wat de kennis van het Nederlands betreft. Zo zijn we niet langer afhankelijk van buitenlandse onderzoekers die op grond van een steekproef gaan werken en die dat maar doen om de drie of vijf jaar. Daarvoor hebben we die Vlaamse toetsen ingevoerd. *(Applaus van Koen Daniëls)*

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Minister, wij steunen u volop in die Vlaamse toetsen, wat we ook duidelijk naar voren gebracht hebben. Het gaat hem daar niet over. Het gaat hem over het geheel van maatregelen, over die verschillende stukken heen, namelijk over op welke manier we gaan samenwerken om een brede school te maken. Op welke manier gaan we ervoor zorgen dat die lerarenopleidingen op een juiste manier worden gecorrigeerd, daar waar nodig? Op welke manier zorgen we ervoor dat de juiste methodes in de verschillende netten aanwezig zijn? Waar willen we staan binnen tien jaar, niet alleen binnen onderwijs, maar in het algemeen wat die taalvaardigheid betreft? Laat ons samen aan tafel zitten en bekijken wat we in die strategie willen steken, laat ons zeggen waar we binnen tien jaar willen staan en laat ons hier in het parlement om de zoveel tijd een rapport krijgen over die verschillende domeinen waar we het in heel het debat over hebben gehad over de partijgrenzen heen en laat ons dan maken dat we over legislaturen heen één visie voor ogen houden. Dat is wat we vandaag ontbreken. We hebben een visie per legislatuur. Laat ons zeggen waar we binnen tien jaar willen staan op die verschillende stukken en laat ons dan elke keer opnieuw bijtimmeren waar we problemen hebben.

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Minister, in mensentaal, nu bengelen we helemaal onderaan in de Europese Unie. Onderaan! Ik bedoel niet in de helft. Onderaan.

Marino Keulen (Open Vld): Albanië.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Die horen zelfs niet bij de Europese Unie.

Collega De Gucht vraagt dat we een duidelijk plan zouden maken. Weet u wat ik van u wil horen? Ik wil horen dat Vlaanderen over tien jaar in de top drie wil staan, dat Vlaanderen over vijf jaar in de top tien wil staan, en dan wil ik dat we elk jaar bekijken met hoeveel plaatsen we omhoog zijn gegaan, in plaats van heel veel woorden te gebruiken en vast te stellen dat we ondertussen bijna niet meer lager kunnen. Ga eens kijken welke landen er nog achter ons komen op het vlak van geletterdheid. Het is een schande. U doet fantastisch goede dingen. We hebben samen onderhandeld over het regeerakkoord, we hebben samen die Vlaamse toetsen erdoor gekregen. Dat waren lange discussies, maar ze gaan

vruchten afwerpen. Nu vraag ik van u dat u die ambitie duidelijk zou uiten. Als we echt willen dat dit lukt, laten we dan met dit parlement zeggen: Vlaanderen staat over tien jaar in de top drie op het vlak van geletterdheid. (*Applaus bij Open Vld*)

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (cd&v): Collega's, ik herhaal nog een keer wat ik zopas al zei. Er is een plan, namelijk het Leesoffensief. De onderzoekers hebben ons gevraagd om hen regelmatig uit te nodigen in de commissie. Ik denk dat we dat moeten doen. Daar staan heel veel zaken in. Er zijn acht strategische doelstellingen. Er zijn negen acties. Dat gaat van cultuur tot onderwijs. (*Opmerkingen van Gwendolyn Rutten*)

Daar moeten middelen aan worden verbonden. Ik denk dat het belangrijk is dat we daarover spreken en dat we met de mensen die dat op het terrein moeten uitvoeren, de onderwijsverstrekkers, ook in debat gaan over het PIRLS-onderzoek. Lees het. Het zijn 150 pagina's. Daar staan heel veel aanbevelingen in. Ik denk dat we dat moeten doen en dat we dan in de commissie in debat moeten gaan over alles wat er qua info op tafel ligt. Ik heb echter de indruk dat niet iedereen alles heeft gelezen.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Voorzitter, collega's, de cijfers over de dalende leesvaardigheid bij de Vlaamse scholier zijn ernstig. Daarover zijn we het eens. De manier waarop de minister van Onderwijs de verantwoordelijkheid van zich afschuift, vind ik echter verontrustend. Ik vind dat erg. Hij schuift het af op de ouders, die beter hun best moeten doen, op de koepels, die te weinig aandacht hebben voor taal, op de leerkrachten en pedagogen, die de zogenaamde pret-pedagogiek zouden hebben uitgevonden en het allemaal te leuk maken, op de vorige Vlaamse Regering, terwijl de N-VA nota bene al twintig jaar in de regering zit. Een van de meest concrete maatregelen die hier voorliggen, is die van de extra testen: taalscreening, KOALA-testen, Vlaamse toetsen, heel veel nieuwe testen waarmee we natuurlijk niks gaan oplossen. Een andere heel concrete maatregel is meer Nederlands, maar dat is, zoals gezegd, zeer eenzijdig. Het is net bij de leerlingen die thuis alleen Nederlands spreken, dat de daling qua leesvaardigheid het sterkst is. Zij dalen drie keer sterker dan de leerlingen die thuis een andere taal spreken. Een derde van de leerlingen die thuis een andere taal spreken, scoort nu net het beste in dit onderzoek.

Wat moet er dan wel gebeuren? Er is nood aan maatregelen. Ik geef er een paar, naast deze die ik al eerder heb gegeven in mijn tussenkomsten. Men moet inzetten op sterkere taaldidactiek, op meer tijd en gerichte aandacht voor begrijpend lezen in alle vakken. Er moet meer ruimte zijn voor professionalisering van leerkrachten, en een vergoeding voor de leerkrachten die de moeite doen om zich verder te professionaliseren, zoals masters in het lager onderwijs. Men moet ouders, ongeacht de taal die ze spreken met hun kinderen, ondersteunen in het voorlezen, in de vroege geletterdheid van hun kind. Dat is geen kwestie van taal. Dat is een kwestie van vaardigheid in eender welke taal. De invulboeken moet men beperken. Ze zijn verschrikkelijk duur en stimuleren de taalvaardigheid veel te weinig. Er moet een brede school zijn. Ik ben blij met de betogen van collega De Gucht daarover. Kinderen, ouders, mensen leren van elkaar. Dat is cruciaal. Dat zijn initiatieven die we nodig hebben om ervoor te zorgen dat de taalvaardigheid in haar geheel omhooggaat. Last but not least is er het lerarentekort, want al die maatregelen zullen natuurlijk niet werken als er te weinig leerkrachten voor de klas staan. (*Applaus bij de PVDA*)

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? (*Neen*)

Wenst iemand tot besluit van dit actualiteitsdebat een motie of een motie van wantrouwen in te dienen?

– *Het Vlaams Belang kondigt aan een motie te zullen indienen.*

De motie moet uiterlijk om 19.10 uur zijn ingediend. (*Opmerkingen*)

De motie is blijkbaar al ingediend.

Het parlement zal zich daarover straks uitspreken.

Het debat is gesloten.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Ann De Martelaer en Ludwig Vandenhove over nieuwe beleidsimpulsen voor assistentiehonden – 1567 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Ann De Martelaer en Ludwig Vandenhove over nieuwe beleidsimpulsen voor assistentiehonden.

De bespreking is geopend.

Mevrouw van der Vloet heeft het woord.

Tine van der Vloet (N-VA): Heel veel van jullie zullen wel mensen kennen met een assistentiehond. Denk maar aan de hulphond bij mensen met een fysieke beperking. We hebben een hoorzitting gehad over de assistentiehonden, en van daaruit is het voorstel van resolutie opgebouwd. Er was al een resolutie in 2016, dus daar hebben we op verder gebouwd. Er is ook een verzoekschrift geweest in de commissie, en we hebben de sprekers gehoord.

Het is belangrijk om meer honden op die refertelijst te kunnen zetten. We kennen de hulphond, de hoorhond en de meldhond, maar het is belangrijk om te weten dat er ook assistentiehonden zijn voor mensen met autisme, mensen met een posttraumatische stressstoornis, mensen met epilepsie en diabetespatiënten. Wij zouden dat dus graag zien verruimen op de refertelijst.

Het is vaak een hele weg voor mensen om dat aan te vragen. We zouden dan ook graag de procedure vereenvoudigen. Ik weet niet of jullie het weten, maar zo'n assistentiehond kost 25.000 euro, wat een aanzienlijk bedrag is. Er wordt heel wat geïnvesteerd, maar je krijgt er ook heel wat voor terug. Op de refertelijst, als zij dat aanvragen en het wordt goedgekeurd, krijgen zij of de school, naargelang wie de aanvraag doet, een tussenkomst van 13.000 euro. Dat wil zeggen dat mensen of de school zelf nog 12.000 euro moeten opleggen. Wij zouden graag hebben dat het refertebedrag wordt verhoogd. Dat is op zich geen meervraag, want wij zien jaarlijks dat er bij de hulpmiddelen budget over is. We zouden dus graag hebben dat het budget naar die mensen gaat en dat het budget van de hulpmiddelen correct of volledig wordt gebruikt. Dit is een voorstel om het refertebedrag op te trekken.

We zouden ook graag hebben dat de term 'assistentiehond' enkel en alleen gebruikt mag worden bij de gemachtigde scholen. We zien nu heel vaak dat daar wel wat misbruik van wordt gemaakt en dat men zegt dat het een geassisteerde assistentiehond is, terwijl dat niet zo is. Dan zouden ze die honden ook mogen weigeren in ziekenhuizen of op de vliegtuigen. Daarover zouden we dus graag meer duidelijkheid willen hebben. Er is onlangs in de media sprake geweest van

de instellings- of therapiehonden. Die worden ook meer en meer gebruikt bij de scholen. Wij zouden ook daar een speciale erkenning voor willen hebben.

Het is natuurlijk heel belangrijk om die honden op te leiden. Ze zitten daarvoor twee jaar in een gastgezin, maar het is zeer moeilijk om gastgezinnen te vinden, dus we zouden willen vragen om daarrond een campagne te voeren, die gesteund wordt door de overheid. Het is ook belangrijk om samen met het domein Onderwijs te onderzoeken of het goed is om een opleiding te geven aan de mensen, de trainers, die nu vasthangen aan de scholen. We zien dat dat nu per school anders wordt georganiseerd, en in de hoorzitting hebben we gehoord dat er bijvoorbeeld in Frankrijk wel zo'n opleiding is. Met dit voorstel van resolutie willen we bekijken of onderzoeken of dat hier ook mogelijk zou zijn.

En graag zouden we dan de aanvraagprocedure veel toegankelijker maken voor de gebruikers, want dat is nu een hele rompslomp. Het is zeer belangrijk voor die doelgroep, die mensen die een assistentiehond hebben, want het opent – vaak letterlijk – de deuren naar de wereld.

Ik heb in de commissie gezien dat elke partij daarachter kan staan. Wij zouden heel graag hebben dat iedereen daar ook mee achter kan staan als we dit voorstel van resolutie ter stemming voorleggen. Zo kan de minister er snel werk van maken om deze doelgroepen uit te breiden, zodat het veel gemakkelijker is toegankelijk is voor meerdere mensen die hier een beroep op kunnen doen. *(Applaus bij de N-VA en Open Vld)*

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Een verdiend applaus, want dat is het voorstel van resolutie naadloos, van a tot z, uitgelegd.

De voorzitter: Voilà!

Maurits Vande Reyde (Open Vld): U bent mij goedgezind vandaag, voorzitter. Maar ik steun uiteraard alles wat er gezegd is. Ik denk echt dat die toepassingen voor assistentiehonden moeten worden verruimd, omdat we nu ook zien – zeker voor kinderen met diabetes – dat die groepen dat heel hard kunnen gebruiken. Uiteraard staat de technologie niet stil, maar honden zijn vaak nog een geschikt middel om die mensen bij te staan. Zoals collega Van der Vloet heeft gezegd: in de commissie was het kamerbreed, dus ik hoop dat het hier nog 'kamerbreder' kan worden goedgekeurd. *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: Mevrouw De Martelaer heeft het woord.

Ann De Martelaer (Groen): Collega Van der Vloet heeft het voorstel van resolutie inderdaad inhoudelijk geschetst. Er is verder gewerkt op een resolutie van in 2016 en een verzoekschrift. Wij hebben een heel goede hoorzitting gehad, waar ook ervaringsdeskundigen op aanwezig waren. Ik wil ook de collega bedanken omdat zij ons vanuit de oppositie mee betrokken heeft in dit voorstel van resolutie, dat wij voor 100 procent mee kunnen ondersteunen.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Katja Verheyen, Katrien Schryvers en Elke Sleurs over de aanpassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap
– 1589 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Katja Verheyen, Katrien Schryvers en Elke Sleurs over de aanpassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap.

De bespreking is geopend.

Mevrouw Van der Vloet heeft het woord.

Tine van der Vloet (N-VA): Dit voorstel van resolutie is vrij technisch. Ik ga proberen om het in het kort uit te leggen. Het gaat over een hiaat in de regelgeving die wij willen wegwerken. Er is hierover een verzoekschrift geweest in mei 2022. Een gebruiker had een eenzijdig ontslag gekregen vanuit de voorziening. De voorziening heeft eigenlijk het besluit van de Vlaamse Regering niet gevolgd, maar Zorginspectie kon ook niet optreden. Ook minister Crevits heeft erkend dat dit toch wel een hiaat is in de regelgeving. Met die voorstel willen we dat dit niet meer voorkomt, dat er geen eenzijdig ontslag meer kan gebeuren door de voorziening in kwestie. We vragen aan de Vlaamse Regering om regelgeving op te nemen in het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 waarbij een eenzijdig ontslag niet kan plaatsvinden als de voorziening de voorwaarden voor dat eenzijdig ontslag naast zich neerlegt. De klachten over dat eenzijdig ontslag moet het in elk geval laten onderzoeken door Zorginspectie, wat nu dus niet kan. En tot slot vragen we om gepaste maatregelen te nemen na onderzoek, bij vaststelling van de niet-naleving door de voorziening, om daar dan voorwaarden aan vast te hangen dat dit niet zomaar kan. Het komt gelukkig niet al te vaak voor, maar met dit voorstel van resolutie zouden we toch willen dat dit hiaat in de regelgeving wordt weggewerkt. Wij hopen dan ook dat dit weer kamerbreed kan worden gesteund en dat de minister dit dan ook in de regelgeving giet, zodat dit de laatste keer was dat dit is gebeurd.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? (*Neen*)

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Ann De Martelaer en Ludwig Vandenhove over nieuwe beleidsimpulsen voor assistentiehonden
– 1567 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Ann De Martelaer en Ludwig Vandenhove over nieuwe beleidsimpulsen voor assistentiehonden.

Stemming nr. 1

Ziehier het resultaat:

101 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
101 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Katja Verheyen, Katrien Schryvers en Elke Sleurs over de aanpassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap
– 1589 (2022-2023) – Nrs. 1 en 2**

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie van Tine van der Vloet, Vera Jans, Maurits Vande Reyde, Katja Verheyen, Katrien Schryvers en Elke Sleurs over de aanpassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap.

Stemming nr. 2

Ziehier het resultaat:

103 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
103 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

**MOTIE van Chris Janssens, Yves Buysse en Sam Van Rooy tot besluit van de op 2 mei 2023 in commissie gehouden interpellatie door Chris Janssens aan minister Bart Somers over het uitblijven van het in het regeerakkoord afgesproken verbod op levensbeschouwelijke kentekens voor loketpersoneel
– 1683 (2022-2023) – Nr. 1**

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie van Chris Janssens, Yves Buysse en Sam Van Rooy tot besluit van de op 2 mei 2023 in commissie gehouden interpellatie door Chris Janssens aan minister Bart Somers over het uitblijven van het in het regeerakkoord afgesproken verbod op levensbeschouwelijke kentekens voor loketpersoneel.

Stemming nr. 3

Ziehier het resultaat:

103 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
18 leden hebben ja geantwoord;
85 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

MOTIE van Mieke Schauvliege, Staf Aerts, Chris Steenwegen, Imade Annouri en Jeremie Vaneeckhout tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 – 1704 (2022-2023) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie van Mieke Schauvliege, Staf Aerts, Chris Steenwegen, Imade Annouri en Jeremie Vaneeckhout tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030.

Stemming nr. 4

Ziehier het resultaat:

103 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
82 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

MOTIE van Sam Van Rooy, Bart Claes, Leo Pieters en Chris Janssens tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 – 1705 (2022-2023) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie van Sam Van Rooy, Bart Claes, Leo Pieters en Chris Janssens tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de actualisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030.

Stemming nr. 5

Ziehier het resultaat:

103 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
18 leden hebben ja geantwoord;
85 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

MOTIE van Jan Laeremans, Roosmarijn Beckers, Kristof Slagmulder en Chris Janssens tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over de resultaten van het PIRLS-onderzoek 2021 naar de leesvaardigheid bij Vlaamse leerlingen – 1707 (2022-2023) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie van Jan Laeremans, Roosmarijn Beckers, Kristof Slagmulder en Chris Janssens tot besluit van het op 17 mei 2023 in plenaire vergadering gehouden

actualiteitsdebat over de resultaten van het PIRLS-onderzoek 2021 naar de leesvaardigheid bij Vlaamse leerlingen.

Stemming nr. 6

Zie hier het resultaat:

103 leden hebben aan de stemming deelgenomen;

18 leden hebben ja geantwoord;

85 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 24 mei 2023 om 14 uur.

De vergadering is gesloten.

– De vergadering wordt gesloten om 18.53 uur.

BIJLAGEN

Aanwezigheden

Aanwezig

Staf Aerts, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Johan Deckmyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Bart Dochy, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Tom Ongena, Katrien Partyka, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Wilfried Vandaele, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Koen Van den Heuvel, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Maurits Vande Reyde, Anke Van dermeersch, Tine van der Vloet, Onno Vandewalle, Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme, Jeremie Vaneekhout, Bart Van Hulle, Karl Vanlouwe, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Kurt Vanryckeghem, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Thijs Verbeurgt, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçın.

Afwezig met kennisgeving

Meyrem Almaci, Alessia Claes, Joris Nachtergaele, Katia Segers, Kristof Slagmulder, Kris Van Dijck, Maxim Veys: ambtsverplichtingen;

Freya Perdaens: bevallingsverlof;

Roosmarijn Beckers, Filip Dewinter, Sihame El Kaouakibi, Martine Fournier, An Moerenhout, Björn Rzoska, Stefaan Sintobin, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande: gezondheidsredenen.

Afwezig zonder kennisgeving

Stijn Bex, Johan Danen, Leo Pieters

Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers

Stemming nr. 1:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Bart Dochy, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans,

Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Tom Ongena, Katrien Partyka, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçın

Stemming nr. 2:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaike De Rudder, Maarten De Veuster, Maaike De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Bart Dochy, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Tom Ongena, Katrien Partyka, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçın

Stemming nr. 3:

JA-stemmen:

Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Carmen Ryheul, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese,

Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Bart Dochy, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Tom Ongena, Katrien Partyka, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

Stemming nr. 4:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Hannes Anaf, Imade Annouri, Jos D'Haese, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Onno Vandewalle, Jeremie Vaneeckhout

NEEN-stemmen:

Els Ampe, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Bart Dochy, Veerle Geerinckx, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Sofie Mertens, Rita Moors, Philippe Muyters, Tom Ongena, Katrien Partyka, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Klaas Sloopmans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçin

Stemming nr. 5:

JA-stemmen:

Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Carmen Ryheul, Klaas Sloopmans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Bart Dochy, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Tom Ongena, Katrien Partyka, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

Stemming nr. 6:

JA-stemmen:

Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Carmen Ryheul, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Robrecht Bothuyne, Karin Brouwers, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Bart Dochy, Veerle Geerinckx, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Sofie Mertens, Elisabeth Meuleman, Rita Moors, Philippe Muyters, Tom Ongena, Katrien Partyka, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Onno Vandewalle, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın